

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝ
μένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ
Β. ΤΑΤΑΚΗΣ

ΔΑΙΔΑΛΟΣ
Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΝΩΝ

[*Η ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ· ΠΕΙΡΑΣΤΙΚΟΣ]

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΜΕΝΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΑΙΣ ΜΕΝΩΝΟΣ, ΑΝΥΤΟΣ

70a **Ι. ΜΕΝΩΝ.** Ἐχεις μοι εἰπεῖν, ὦ Σώκратες, ἄρα δι-
δακτὸν ἢ ἀρετὴν, ἢ οὐ διδακτὸν ἀλλ' ἀσκητὸν, ἢ οὔτε ἀσκητὸν
οὔτε μαθητὸν, ἀλλὰ φύσει παραγίνεται τοῖς ἀνθρώποις ἢ
ἄλλω τινὶ τρόπῳ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ὁ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετταλοὶ εὐδό-
κιμοι ἦσαν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν καὶ ἐθανυμάζοντο ἐφ' ἱππικῇ τε
b καὶ πλούτῳ, νῦν δέ, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ οὐχ
ἥμισυ οἱ τοῦ σοῦ ἐταῖρον Ἀριστίππου πολῖται Λαρισαῖοι.
τοῦτου δὲ ἡμῖν αἰτίας ἐστί Γοργίας¹ ἀφικόμενος γὰρ εἰς
τὴν πόλιν ἐραστὰς ἐπὶ σοφίᾳ εἴληφεν Ἀλευαδῶν τε τοὺς
πρώτους, ὧν ὁ σὸς ἐραστὴς ἐστίν Ἀριστίππος, καὶ τῶν
c ἄλλων Θετταλῶν καὶ δὴ καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ἡμᾶς εἴθικεν,
ἀφόβως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκρίνεσθαι ἐὰν τίς τι
ἔρηται, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς εἰδότας, ἅτε καὶ αὐτὸς παρέχων
αὐτὸν ἐρωτῶν τῶν Ἑλλήνων τῷ βονιολομένῳ ὃ τι ἂν τις
d βούληται, καὶ οὐδενὶ ὅτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος. ἐνθάδε δέ,
ὦ φίλε Μένων, τὸ ἐναντίον περιέστηκεν² ὥσπερ αὐχμὸς
71a τῆς τῆς σοφίας γέγονεν, καὶ κινδυνεύει ἐκ τῶνδε τῶν ὁπῶν
παρ' ἡμᾶς οἰχεσθαι ἢ σοφία. εἰ γοῦν τινα ἐβέλεις οὕτως
ἐρεῖσθαι τῶν ἐνθάδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ γελάσεται καὶ ἔρει· ὦ
ἔξέ, κινδυνεύω σοι δοκεῖν μακάριός τις εἶναι, ἀρετὴν γοῦν
εἶτε διδακτὸν εἶθ' ὅτῳ τρόπῳ παραγίνεται εἰδέναι· ἐγὼ δὲ
τοσοῦτον δέω εἶτε διδακτὸν εἶτε μὴ διδακτὸν εἰδέναι, ὥστ'
οὐδὲ αὐτὸ, ὃ τί ποτ' ἐστί τὸ παράπαν ἀρετὴν, τυγχάνω
e εἰδώς.

b **ΙΙ.** Ἐγὼ οὖν καὶ αὐτός, ὦ Μένων, οὕτως ἔχω συμ-
πένομαι τοῖς πολίταις τοῦτου τοῦ πράγματος, καὶ ἐμυντόν

1) Ἀριστίππος δ' Ἀλευάδης. Γιά τίς σχέσεις του μέ τὸν Κύρο τὸν νεώτερο μᾶς μιλά ὁ Ξενοφῶν (Ἀνάβασις, I, 1, 10). Οἱ Ἀλευάδες ἦταν ἀπὸ τίς ἀρχαιότερες οἰκονομίες τῆς Θεσσαλίας.

2) Τὸν Λεοντίνο, τὴν γνωστὴν μέγιστο σοφιστή.

3) Ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὁ Μένων, πού μαθήτεψε κοντά στὴν Γοργία. Τὴν ἐπίδραση τοῦ τελεσταίου εἰρηνεύεται εὐθὺς ἡμέσως ὁ Σωκράτης.

ΜΕΝΩΝ

[*Η ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ. ΠΕΙΡΑΣΤΙΚΟΣ]

ΜΕΝΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΑΙΣ ΜΕΝΩΝΟΣ, ΑΝΥΤΟΣ

Ι. ΜΕΝΩΝ. Μπορεῖς νὰ μοῦ πῆς, Σωκράτη, ἡ ἀρετὴ 70a
προοίμιο: εἶναι δι- εἶναι ἀρετὴ διδακτὴ, ἢ ὄχι, ἀλλὰ τὴν
δακτὴ ἢ ἀρετὴ; ἀποκτὰ κανεὶς μὲ ἀσκησὴ, ἢ οὔτε μὲ
μάθησιν οὔτε μὲ ἀσκησὴ τὴν ἀποκτοῦ-
με, μόνο ἐρχεται στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆ φύσιν ἢ μὲ
κάποιον ἄλλο τρόπο;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ὡς τώρα οἱ Θεσσαλοὶ, Μένων, φημι-
ζονται καὶ θαυμάζονται ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες γιὰ τὴν ἐκάνο-
τητά τους στὴν ἱππικὴ καὶ τὸν πλοῦτο τους, τώρα ὁμοῦ, ὅπως
b μοῦ φαίνεται, καὶ γιὰ τὴ σοφία τους, καὶ μάλιστα οἱ συμπολι-
τες τοῦ Ἀριστίππου (!), τοῦ δικοῦ σου φίλου, οἱ Λαρισαῖοι.
Καὶ τὸ χρωστᾷτε αὐτὸ στὸν Γοργία². Γιατὶ πῆγε στὴ Λάρι-
σα καὶ ἔκαμε ἐραστὰς τῆς σοφίας του τοὺς πρώτους καὶ ἀπὸ
τοὺς Ἀλευάδες—ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὁ δικός σου ἐραστὴς ὁ Ἀρί-
στιππος—καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Θεσσαλοὺς³. Σᾶς ἔδωκε
μάλιστα καὶ τοῦτῃ τῇ συνήθειᾳ: ἀφοβα καὶ μεγαλόπρεπα νὰ
ἀπαντᾷτε σὲ ὅ,τι σᾶς ἐρωτοῦν, ὅπως εἶναι φυσικὸ νὰ κάνουν
ἐκεῖνοι ποὺ ξέρουν, γιὰτὶ καὶ ὁ ἴδιος προσφερόταν νὰ τὸν
ἐρωτᾷ ὅποιος ἤθελε ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες ὅ,τι ἤθελε, καὶ δὲν
ἄφηγε κανένα χωρὶς ἀπάντησιν⁴.

Ἐδῶ ὁμοῦ, ἀγαπητὴ Μένων, ἔχομε καταντήσῃ σὲ ἀντί-
θετο⁵: σ' ἂν ἔπεσε κάποια ζηρασία, καὶ ὑπάρχει φόβος μήπως
71a φύγῃ ἀπὸ δῶ γιὰ τὰ δικὰ σας μέρη ἢ σοφία. Ἄν λοιπὸν θέλῃς
νὰ ρωτήσης κανέναν ἀπὸ τοὺς ἐδῶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, κανεὶς
ποὺ δὲν θὰ γελάσῃ καὶ δὲν θὰ πῇ: «ἔξέ, μοιάζει νὰ σοῦ φαί-
νωμαι κάποιος μακάριος, ποὺ νὰ ξέρω ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι
διδακτὴ, ἢ μὲ ποιὸν τρόπο ἐρχεται στοὺς ἀνθρώπους; μὰ ἐγὼ
εἶμαι τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ ξέρω ἂν εἶναι διδακτὴ ἢ ὄχι,
ὥστε τυχαίνει νὰ μὴν ξέρω καθόλου οὔτε αὐτό, τί τέλος
πάντων εἶναι ἡ ἀρετὴ».

ΙΙ. Κ' ἐγὼ λοιπὸν ὁ ἴδιος, Μένων, σ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν

1) Βλέπε Πλάτωνος Γοργίας, 447 c.

καταμέφομαι ὥς οὐκ εἰδὼς περὶ ἀρετῆς τὸ πῦράπαν· ὃ δὲ μὴ οἶδα τί ἐστίν, πῶς ἂν ὁποῖόν γέ τι εἰδείην; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι, ὅστις Μένωνα μὴ γιγνώσκει τὸ πῦράπαν ὅστις ἐστίν, τοῦτον εἰδέναι εἴτε καλὸς εἴτε πλούσιος εἴτε καὶ γενναῖός ἐστιν, εἴτε καὶ τάναντί τούτων; δοκεῖ σοι οἷόν τ' εἶναι;

c ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ σὺ, ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς οὐδ' ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν οἶσθα, ἀλλὰ ταῦτα περὶ σοῦ καὶ οἰκαδὲ ἀπαγγέλλομεν;

ΣΩ. Μὴ μόνον γε, ὦ ἑταῖρε, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλω πω ἐνέτυχον εἰδόντι, ὥς ἐμοὶ δοκᾷ.

ΜΕΝ. Τί δέ; Γοργίας οὐκ ἐνέτυχες ὅτε ἐνθάδε ἦν;

ΣΩ. Ἐγωγε.

ΜΕΝ. Εἶτα οὐκ ἔδοκε σοι εἰδέναι;

ΣΩ. Οὐ πάνυ εἰμὶ μνήμων ὦ Μένων, ὥστε οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι πῶς μοι τότε ἔδοξεν. ἀλλ' ἴσως d ἐκεῖνός τε οἶδε, καὶ σὺ ἂ ἐκεῖνος ἔλεγεν· ἀνάμνησον οὖν με πῶς ἔλεγεν. εἰ δὲ βούλει, αὐτὸς εἰπ'· δοκεῖ γὰρ δὴ πού σοι ἄπερ ἐκεῖνῳ.

ΜΕΝ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἐκείνον μὲν τοῖνον εἶμεν, ἔπειθ' ἡ καὶ ἄεστιν· σὺ δὲ αὐτός, ὦ πρὸς θεῶν, Μένων, τί φης ἀρετὴν εἶναι; εἰπέ καὶ μὴ φθονήσης, ἵνα εὐτυχέστατον πνεῦμα ἐνευ- σμένος ὦ, ἂν φαῖς σὺ μὲν εἰδὼς καὶ Γοργίας, ἐγὼ δὲ εἰρηκῶς μηδενὶ πόποτε εἰδόντι ἐντεταρτηκέναι.

e III. ΜΕΝ. Ἄλλ' οὐ χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, εἰπεῖν. πρῶτον μὲν, εἰ βούλει ἀνδρὸς ἀρετὴν, ὁρᾶν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετὴ, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν, καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν τοιούτων παθεῖν. εἰ δὲ βούλει γυναικὸς ἀρετὴν, οὐ χαλεπὸν διελθεῖν ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σφίζουσάν τε τὰ ἔθνη καὶ κατήκοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός. καὶ ἄλλη ἐστὶν παιδὸς ἀρετὴ, καὶ θηλείας καὶ ἄρρενος, καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός. εἰ μὲν 2a βούλει, ἐλευθέρον, εἰ δὲ βούλει, δούλον. καὶ ἄλλαι γὰρ

βρίσκαμαι· τὸ ἴδιον φτωχὸς μὲ τοὺς συμπολίτες μου σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ κατηγορεῖ τὸν αὐτὸ μου ὅτι δὲν ξέρω τὸ πα- ραιμικρὸ γιὰ τὴν ἀρετὴν· καὶ ὅτι δὲν ξέρω τί εἶναι, πῶς θὰ ἤξερα τί λογιῆς εἶναι; Ἡ νομίζεις ὅτι εἶναι δυνατόν, ἓνας πού δὲν ξέρει τὸ παραιμικρὸ πούος εἶναι ὁ Μένων, αὐτὸς νὰ ξέρῃ ἂν εἶναι ὁμορφος εἴτε πλούσιος, εἴτε ἀπὸ γενιά, εἴτε καὶ τὰ ἀντίθετα; Νομίζεις ὅτι εἶναι δυνατόν;

c ΜΕΝ. Ὅχι βέβαια. Μὰ ἀλήθεια, Σωκράτη, ἐσὺ δὲν ξέρεις οὔτε τί εἶναι ἡ ἀρετὴ, καὶ αὐτὰ τὰ νέα νὰ φέρω στὴν πατρίδα γὰρ σένα;

ΣΩ. Ὅχι μόνο αὐτά, φίλε, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὡς τώρα δὲν συνάντησα κανένα πού νὰ ξέρῃ· ἔτσι νομίζω.

ΜΕΝ. Τί λές; Δὲν συνάντησες τὸν Γοργία, ὅταν ἦσαν ἐδῶ;

ΣΩ. Πῶς ὄχι.

ΜΕΝ. Καὶ δὲν σοῦ φάνηκε ὅτι ξέρει;

ΣΩ. Δὲν ἔχω καθόλου δυνατὴ μνήμη, Μένων, ὥστε δὲν μπορῶ νὰ πῶ τούτῃ τὴν ὥρα πῶς μοῦ φάνηκε τότε. Ἀλλὰ ἴσως καὶ ἐκεῖνος ξέρει, καὶ σὺ πάλι ὅσα ἐκεῖνος ἔλεγε d τὰ ξέρεις· θύμισέ μου λοιπὸν τί ἔλεγε. Ἄν προτιμᾷς, μίλησε σὺ ὁ ἴδιος· γιατί ἀσφαλῶς ἔχεις τίς ἴδιες ἰδέες μὲ κεῖνον.

ΜΕΝ. Τίς ἴδιες βέβαια.

ΣΩ. Ἄς ἀφήσωμε λοιπὸν ἐκεῖνον, μὰ πού εἶναι καὶ ἀπὼν· μὰ σὺ ὁ ἴδιος, Μένων, γιὰ τοὺς θεοὺς, τί δέχουσαι ὅτι εἶναι ἡ ἀρετὴ; Πες καὶ μὴ μοῦ ἀρνηθῇς· κάμε νὰ πάθω τὴν πῶ καλὸς τύχη διάψευση, ἂν ἀποδειχθῇς σὺ καὶ ὁ Γοργίας ὅτι ξέρετε, ἐνῶ ἐγὼ ἔχω πεῖ ὅτι δὲν συνάντησα ὡς τώρα κανέναν πού νὰ ξέρῃ.

e III. ΜΕΝ. Μὰ δὲν εἶναι δύσκολο, Σωκράτη νὰ πῶ. Πρῶτα Διόφορα εἶδον πρῶτα, ἂν θέλῃς νὰ μιλήσω γιὰ τῆς ἀρετῆς. Δὲν ε- τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, εἶναι εὐκολώ- χουν ἐνδοξα. 2ερο· γιατί τούτῃ εἶναι ἡ ἀρετὴ

του, νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ διοικῇ τὴν πόλιν, καὶ, κάνοντας αὐ- τό, νὰ εὐεργετῇ τοὺς φίλους καὶ νὰ βλάπτῃ τοὺς ἐχθρούς, καὶ νὰ προσέχῃ ὁ ἴδιος νὰ μὴν πάθῃ τί- ποτε τέτοιο. Ἄν πάλι θέλῃς τὴν ἀρετὴ τῆς γυναι- κας, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀναπτύξω ὅτι πρέπει αὕτη νὰ κυβερνᾷ καλὰ τὸ σπίτι, συντηρώντας καλὰ ὅσα ἔχει μέ- σα καὶ ὄντας ὑπάκουη στὸν ἄνδρα. Ἀλλῃ πάλι εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ παιδιοῦ, τοῦ κοριτσιοῦ καὶ τοῦ ἀγοριοῦ, καὶ τοῦ ἡλι- κιωμένου ἀνθρώπου, τοῦ ἐλεύθερου, τοῦ δούλου. Εἶναι καὶ 72a

πολλοὶ ἀρεταὶ εἰσιν, ὥστε οὐκ ἀπορία εἶπεν ἀρετῆς περὶ
δ τί ἐστιν· καθ' ἑκάστην γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἡλικιών
πρὸς ἑαυτὸν ἔργον ἐκάστω ἡμῶν ἡ ἀρετὴ ἐστίν· ὡσαύτως
δὲ, οἶμαι, ὡ Σώκρατες, καὶ ἡ κακία.

ΣΩ. Πολλὴ γέ τι νυν εὐτυχία εἶκα κεχρησθαι, ὦ Μένων,
εἰ μίαν ζητῶν ἀρετὴν σμῆνός τι ἀνθρώπου ἀρετῶν
παρὰ σοὶ κείμενον· ἀτάρ, ὦ Μένων, κατὰ ταύτην τὴν
εἰκόνα τὴν περὶ τὰ σμῆνη, εἴ μιν ἐρομένου μελίττης περὶ
b οὐσίας δ τί ποτ' ἐστίν, πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἔλεγες αὐτὰς
εἶναι, τί ἂν ἀπεκρίνω μοι, εἰ σε ἡρόμην· ἀρα τούτῳ φῆς
πολλὰς καὶ παντοδαπὰς εἶναι καὶ διαφερούσας ἀλλήλων,
τῷ μελίττας εἶναι; ἢ τούτῳ μὲν οὐδὲν διαφέρουσιν, ἄλλω
δὲ τῷ, οἷον ἢ κάλλει ἢ μεγέθει ἢ ἄλλῳ τῷ τῶν τοιούτων;
εἰπέ τί ἂν ἀπεκρίνω οὕτως ἐρωτηθεῖς;

ΜΕΝ. Τοῦτ' ἔγωγε, ὅτι οὐδὲν διαφέρουσιν, ἢ μελίτται
εἰσιν, ἢ ἑτέρα τῆς ἑτέρας.

c ΣΩ. Εἰ οὖν εἶπον μετὰ ταῦτα· τοῦτο τοῖνον μοι αὐτὸ
εἰπέ, ὦ Μένων· ὃ οὐδὲν διαφέρουσιν ἀλλὰ ταῦτόν εἰσιν ἀπα-
σαι, τί τοῦτο φῆς εἶναι; εἶχες δῆπου ἂν τί μοι εἰπῇς;

ΜΕΝ. Ἐγώ γε.

IV. ΣΩ. Οὐτὼ δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν· κἂν εἰ πολλαὶ
καὶ παντοδαπαὶ εἰσιν, ἐν γέ τι εἶδος ταυτὸν ἅπασαι ἔχουσιν,
δὲ ὁ εἰσὶν ἀρεταί, εἰς δὲ καλὸς ποῦ ἔχει ἀποβλέψαντα τὸν ἀπο-
κρινόμενον τῷ ἐρωτήσαντι ἔκρινε· δηλώσει δὲ τοῦ γράμματος οὕσα
d ἀρετὴ· ἢ οὐ μανθάνει δ τί λέγει;

ΜΕΝ. Λοκῶ γέ μοι μανθάνειν· οὐ μέντοι ὥς βούλομαι
γέ ποῦ κατέχω τὸ ἐρωτώμενον.

ΣΩ. Πότερον δὲ περὶ ἀρετῆς μόνον σοι οὕτω δοκεῖ, ὦ Μένων,
ἢ καὶ περὶ ἀνδρείας εἶναι, ἢ καὶ περὶ μεγαλθυμίας καὶ περὶ ἰσχύος ὡσαύ-
τως; ἢ καὶ περὶ ἀνδρείας δοκεῖ σοι εἶναι ὑγίεια, ἢ καὶ περὶ
e ἀνδρείας; ἢ ταυτὸν πανταχοῦ εἶδος ἐστίν, ἔάν περ ὑγίεια ᾖ, ἔάν
τε ἐν ἀνδρὶ ἔάν τε ἐν ἄλλῳ ὄντοισιν ᾖ;

ΜΕΝ. Ἡ αὐτῇ μοι δοκεῖ ὑγίεια γὰρ εἶναι καὶ ἀνδρὸς καὶ
γυναικός.

1) Ὁ Μένων κατὰ τὸν συριατικὸν τρόπον, ἀπαριθμεῖ τὰ διάφορα
φρονήματα, πρὸς ἃ ὑποκρίνεται τὴν κοινὴν ὁνομασίαν ἀρετῆς. Ὁ ἡμικριτικός, ἀπὸ
θεοῦ ἐκκλησιαστικῶν. Ἄρ μὲν ἔξω τὴν κοινὴν ποῦ δίνει ὅλα αὐτὰ, εἶναι σὲ θέση
νὰ ἀναγνωρίσῃς μὲν τὸ φρονήμα αὐτὸ καὶ νὰ κατατάξῃς τὴν καθέναν.
Ὁ γὰρ ἀνδρὸς ἡμῶν ὁ ἀνδρὸς πρὸς τὸν ἀνδρὸς, βελτίονος.

ἄλλες πάρα πολλὰς ἀρετὰς, ὥστε δὲν ἔχω δυσκολία νὰ πῶ
γὰρ τὴν ἀρετὴν τί εἶναι· γιὰτί σὲ κάθε μιά ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ
τῶν ἡλικιών, γὰρ κάθε ἔργον, στὸν καθέναν ἀπὸ μᾶς βρίσκει-
ται ἡ ἀρετὴ· καὶ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, νομίζω, Σωκράτη, καὶ
ἡ κακία (').

ΣΩ. Φαίνεται, Μένων, πὼς πολὺ μὲ εὐνόησε ἡ τύχη,
ἀφοῦ μίαν ἀρετὴν ζητῶντας ἀνακάλυψα σὲ σένα δολοκλήρου
σμῆνος. Ἀλλὰ, Μένων, σύμφωνα μὲ τούτῃ τὴν εἰκόνα γὰρ
τὰ σμῆνη, ἂν, τὴν ὥρα· ποῦ ἐγὼ σὲ ρωτοῦσα γὰρ τὴν οὐσίαν
τῆς μέλισσας, τί εἶναι, ἔλεγες ἐσὺ ὅτι οἱ μέλισσες εἰναι
πολλὰς καὶ πολλῶν εἰδῶν, τί θὰ μοῦ ἀπαντοῦσες, ἂν σὲ
ρωτοῦσα; ἀραγε σὲ τοῦτο λέγεις ὅτι εἰναι πολλὰς καὶ παν-
τοδαπὰς καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων τοὺς σὸς ὅτι εἰναι μέλισσες;
ἢ σὲ τοῦτο δὲν διαφέρουσιν καθόλου, ἀλλὰ σὲ κάτι ἄλλο,
λόγου χάριν ἢ σὸς κάλλος, ἢ σὸς μέγεθος, ἢ σὲ κάτι ἄλλο
τέτοιο; Λέγε, τί θὰ ἀπαντοῦσες, ἂν ἔτσι σὲ ρωτοῦσα;

ΜΕΝ. Τοῦτο βέβαια, ὅτι δὲν διαφέρουσιν καθόλου· σὸς
ὅτι εἰναι μέλισσες ἢ μιά ἀπὸ τὴν ἄλλη.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἔλεγα ὕστερα ἀπ' αὐτό· τοῦτο δῶ πές
μου τώρα, Μένων· αὐτὸ σὸς ὅποιο καθόλου δὲν διαφέρουσιν,
ἀλλὰ ὅλες εἰναι τὸ ἴδιον, αὐτὸ τί λέγεις ὅτι εἰναι; θὰ εἶχες
ἀσφαλῶς κάτι νὰ μοῦ πῆς.

ΜΕΝ. Ναὶ βέβαια.

IV. ΣΩ. Ἐπειδομένον καὶ γὰρ τις ἀρετὴ· ἄς εἰναι πολλὰς
καὶ παντοδαπὰς, ἔχουσιν κάποιο ἰδιαίτερον εἶδος ὅλες τὸ ἴδιον,
ποῦ τις κάνει ἀρετὰς· σ' αὐτό, νομίζω, εἰναι σωστὸ ἀποβλέ-
ποντας ἐκεῖνος, ποῦ ἀπαντᾷ, νὰ φανερώσῃ σ' ἐκεῖνον ποῦ
τὸν ἐρωτᾷ γι' αὐτό, τί τυχαίνει νὰ εἰναι ἡ ἀρετὴ· ἢ δὲν κα-
ταλαβαίνει σὲ τί λέγει;

ΜΕΝ. Νομίζω πὼς καταλαβαίνει· ὅμως δὲν κα-
τέχω ἀκόμη ὅπως θέλω αὐτὸ ποῦ ἐρωτᾷς.

ΣΩ. Μὰ πές μοι μόνον γὰρ τὴν ἀρετὴν ἔτσι νομίζεις,
Μένων, ὅτι ἄλλη εἰναι στὸν ἄνδρα, ἄλλη στὴ γυναῖκα καὶ
στοὺς ἄλλους, ἢ τὸ ἴδιον καὶ γὰρ τὴν ὑγίεια καὶ τὸ μέγεθος
καὶ τὴ δύναμιν; Νομίζεις ὅτι ἄλλη εἰναι ἡ ὑγίεια στὸν ἄνδρα
καὶ ἄλλη στὴ γυναῖκα; ἢ ἔχει τὸ ἴδιον παντοῦ «εἶδος», φτάνει
νὰ εἰναι ὑγία, εἴτε σὲ ἄνδρα εἴτε σὲ ὅποιονδήποτε ἄλλον
βρίσκειται;

ΜΕΝ. Ἡ ἴδια μοῦ φαίνεται ὅτι εἰναι ἡ ὑγία καὶ στὸν
ἄνδρα καὶ στὴ γυναῖκα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ μέγεθος καὶ ἰσχύς· ἴάν περ ἰσχυρά γονὴ ἢ, τῷ αὐτῷ εἶδει καὶ τῇ αὐτῇ ἰσχύϊ ἰσχυρὰ ἔσται· τὸ γὰρ τῇ αὐτῇ τοῦτο λέγειν· οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ ἰσχύς εἶναι ἢ ἰσχύς, ἔάν τε ἐν ἀνδρὶ ἢ ἔάν τε ἐν γυναικί· ἢ δοκεῖ τί σοι διαφέρειν;

ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε.

3a ΣΩ. ἼΗ δὲ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἀρετὴ εἶναι διοίσει τι, ἴάν τε ἐν παιδί ἢ ἔάν τε ἐν πρεσβύτῃ, ἴάν τε ἐν γυναικί· ἔάν τε ἐν ἀνδρὶ;

ΜΕΝ. Ἐμοιγέ πως δοκεῖ, ὡ Σώκρηντες, τοῦτο οὐκέτι ὁμοῖον εἶναι τοῖς ἄλλοις ταῦτοισι.

ΣΩ. Τί δέ; οὐκ ἀνδρὸς μὲν ἀρετὴν ἔλγῃς πόλιν εὐ διοικεῖν, γυναικὸς δὲ οἰκίαν;

ΜΕΝ. Ἐργαγε.

ΣΩ. Ἀρ' οὐν οἷόν τε εὐ διοικεῖν ἢ πόλιν ἢ οἰκίαν ἢ ἄλλο ὅτιον, μὴ σωφρόνους καὶ δικαίως διοικοῦνται;

b ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἂν περ δικαίως καὶ σωφρόνως διοικῶσιν, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη διοικῶσιν;

ΜΕΝ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τῶν αὐτῶν ἄρα ἀμφοτέροι οὕτως, εἴπερ μέλλουσιν ἀγαθοὶ εἶναι, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνὴρ, δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης.

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί δέ; παῖς καὶ πρεσβύτερος μὴν ἀκόλαστοι ὄντες καὶ ἄδικοι ἀγαθοὶ ἂν ποτε γίνοντο;

ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἀλλὰ σώφρονες καὶ δίκαιοι;

c ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Πάντες ἄρ' ἀνθρώποι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀγαθοὶ εἰσιν τῶν αὐτῶν γὰρ τυχόντες ἀγαθοὶ γίνονται.

ΜΕΝ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὐκ ἂν δῆτον, εἴ γε μὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἦν αὐτῶν, τῷ αὐτῷ ἂν τρόπῳ ἀγαθοὶ ἦσαν.

ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

V. ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πάντων ἐστίν, περὶ ὅς τις καὶ ἀναμνησθῆναι τί αὐτὸ φησι Γουγίας εἶναι καὶ σὺ μετ' ἐκείνου.

d ΜΕΝ. Τί ἄλλο γ' ἢ ἄρχειν οἷόν τ' εἶναι τῶν ἀνθρώπων; εἴπερ ἦν γέ τι ζητεῖς κατὰ πάντων.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ζητῶ γε, ἀλλ' ἄρα καὶ παιδὸς ἢ αὐτῇ

ΣΩ. Καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ δύναμις; Ἄν μιὰ γυναῖκα εἶναι ἰσχυρή, θὰ εἶναι ἰσχυρὴ ἔχοντας τὸν ἴδιον γενικὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἴδιαν δύναμιν. Μὲ τὸ ἴδιο, τοῦτο ἐννοῶ: τίποτε δὲν διαφέρει ἡ δύναμις ὡς πρὸς τὸ νὰ εἶναι δύναμις, εἴτε βρίσκειται σὲ ἄνδρα εἴτε σὲ γυναῖκα· ἢ νομίζεις ὅτι διαφέρει σὲ κάτι;

ΜΕΝ. Ἐγὼ οὐκ.

73a ΣΩ. Μὰ ἡ ἀρετὴ ὡς πρὸς τὸ νὰ εἶναι ἀρετὴ θὰ διαφέρει καθόλου, εἴτε εἶναι σὲ παιδί εἴτε σὲ πρεσβύτη, εἴτε σὲ γυναῖκα, εἴτε σὲ ἄνδρα;

ΜΕΝ. Νομίζω, Σωκράτη, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι πὰς ἐντελὲς ὅμοιο μὲ τὰ ἄλλα.

ΣΩ. Μὰ τί; Δὲν ἔλεγες ὅτι γιὰ τὸν ἄνδρα ἀρετὴ εἶναι νὰ κυβερνᾷ καλὰ τὴν πόλιν, καὶ γιὰ τὴν γυναῖκα τὸ σπιτί; (1).

ΜΕΝ. Ναί, ἔλεγα.

ΣΩ. Εἶναι ἄραγε δυνατόν νὰ κυβερνᾷ κανεὶς ἢ πόλιν ἢ σπιτί ἢ ἄλλο ὅτιδήποτε, ἂν δὲν τὸ κυβερνᾷ φρόνιμα καὶ δίκαια;

ΜΕΝ. Ὅχι, ἀσφαλῶς.

73b ΣΩ. Καὶ ἂν κυβερνοῦν δίκαια καὶ φρόνιμα, δὲν θὰ κυβερνήσουν μὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Τὰ ἴδια λοιπὸν χρειάζονται, ἂν βέβαια προκειται νὰ εἶναι ἀγαθοί, καὶ ἡ γυναῖκα καὶ ὁ ἄνδρας, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη.

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Μὰ τί; Τὸ παιδί καὶ ὁ πρεσβύτερος, ἂν ἄραγε εἶναι ἀκόλαστοι καὶ ἄδικοι, θὰ γίνονταν ποτέ ἀγαθοί; (2).

ΜΕΝ. Ὅχι, ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Ἄν φρόνιμοι καὶ δίκαιοι;

ΜΕΝ. Ναί.

c ΣΩ. Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸν ἴδιον τρόπο εἶναι ἀγαθοί· ἅμα ἔχουν τὰ ἴδια, γίνονται ἀγαθοί.

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία πῶς, ἂν ἡ ἀρετὴ τοὺς δὲν

1) Αὐτὸ τὸ περιεχόμενον ἔδιναν γενικά τότε στὴν ἀπολιτικὴν ἀρετὴν καὶ καὶ ἀπλῶς στὴν ἀρετὴ. Καὶ ὁ Πρωταγόρας ἔτσι ὀρίζει τὸ ἀντικείμενο τῆς διασκαφῆς του. (Πλατ. Πρωταγόρας, 318e).

2) Ἀφῆνω τὸν ἔρο ἀγαθοῦ ἀμετάφραστο. Ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἐνάρετος, ὁ καλός, κατὰ περισσώτερον, ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πάντα τὴν βελτίστη ποιότητα ποὺ ταυρίζεται στὸν ἄνθρωπο.

ἀρετή, ὦ Μένων, καὶ δούλου, ἀρχειν οἷω τε εἶναι τοῦ δεσπότου, καὶ δοκεῖ σοι εἶναι ἂν δούλος εἶναι ὁ ἀρχων;

MEN. Οὐ πᾶν μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ γὰρ εἰκόξ, ὦ ἀρίστε. ἔτι γάρ καὶ τότε σκόπει ἀρχειν φῆς οἷόν τ' εἶναι· οὐ προσθήσασμεν αὐτόσφ' τὸ δικαίως ἀδίκως δὲ μή;

MEN. Οἶμαι ἔγωγε· ἡ γὰρ δικαιοσύνη, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ ἐστίν.

ΣΩ. Πότερον ἀρετὴ, ὦ Μένων, ἢ ἀρετὴ τις;

MEN. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὡς περὶ ἄλλον ὀνομασθῆναι, οἷον, εἰ βούλει, στρογγυλότητος· περὶ εἰποίμ' ἂν ἔγωγε ὅτι σχήμα τί ἐστιν, οὐχ οὕτως ἀπλῶς ὅτι σχήμα· διὰ ταῦτα δὲ οὕτως ἂν εἴπωμι, ὅτι καὶ ἄλλα ἐστὶ σχήματα.

MEN. Ὁρθῶς γε λέγουν σὺ, ἐπεὶ καὶ ἐγὼ λέγω οὐ μόνον δικαιοσύνην ἀλλὰ καὶ ἄλλα εἶναι ἀρετάς.

74a ΣΩ. Τίνες ταῦτα; εἰπέ· οἷον καὶ ἐγὼ σοὶ εἴπωμι ἂν καὶ ἄλλα σχήματα, εἰ με κελεύεις· καὶ οὐ σὺν ἐμοὶ εἰπέ ἄλλας ἀρετάς.

MEN. Ἡ ἀνδρεία τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ εἶναι καὶ σωφροσύνη καὶ σοφία καὶ μεγαλοπρέπεια καὶ ἄλλα πάμπολλα.

ΣΩ. Πάλιν, ὦ Μένων, ταῦτόν πεπόνθαμεν· πολλὰς αὖ ἠρώκαμεν ἀρετάς μίαν ζητοῦντες, ἄλλον τρόπον ἢ νυν· τὴν δὲ μίαν, ἣ διὰ πάντων τούτων ἐστίν, οὐ δυνάμεθα ἀνερεεῖν.

b VI. MEN. Οὐ γὰρ δύναμαι πω, ὦ Σώκρατες, ὥς σὺ ζητεῖς, μίαν ἀρετὴν λαβεῖν κατὰ πάντων, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις.

ἦταν ἡ ἴδια, δὲν θὰ γίνονταν ἀγαθοὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

MEN. Ὅχι βέβαια.

V. ΣΩ. Μιᾶ λοιπὸν ποῦ ἡ ἀρετὴ ὅλων εἶναι ἡ ἴδια, προσπάθησε νὰ πῆς καὶ νὰ θυμηθῇς τί λέγει πῶς εἶναι ὁ Γοργίας καὶ σὺ μαζί με κείνον.

MEN. Τί ἄλλο παρὰ νὰ εἶναι κανεὶς ἱκανὸς νὰ ἀρ-

Πρώτος ὁρισμὸς τῆς ἀρετῆς **ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀφοῦ ζητεῖται ἐνα γενικὸ χαρακτηρισμὸς γιὰ ὅλες τὰς περιπτώσεις (*).**

ΣΩ. Βέβαια καὶ ζητῶ. Ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδιοῦ ἀραγε ἡ ἴδια ἀρετὴ εἶναι, Μένων, καὶ τοῦ δούλου, νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀρχουν στὸν ἀφέντη, καὶ νομίζεις ὅτι μπορεῖ πιά νὰ εἶναι δούλος ἐκεῖνος ποῦ ἀρχει;

MEN. Καθόλου δὲν τὸ νομίζω, Σωκράτη.

ΣΩ. Γιατί δὲν εἶναι φυσικὸ, ἀρίστε ἄνθρωπε. Ἐξέτασε ὅμως ἀκόμη καὶ τοῦτο· λέγεις νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀρχῇ· δὲν θὰ πρόσθεσωμε ἐκεῖ· νὰ ἀρχῇ δίκαια καὶ ὄχι ἀδίκως;

MEN. Νομίζω, νὰ· γιατί ἡ δικαιοσύνη, Σωκράτη, εἶναι ἀρετὴ.

ΣΩ. Ἡ ἀρετὴ, Μένων, ἢ μιὰ ἀρετὴ;

MEN. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΣΩ. Ὅπως γιὰ ὅτιδήποτε ἄλλο. Ἄν λόγου χάρι προτιμᾷς, θὰ σοῦ ἔλεγα γιὰ τὴν στρογγυλότητα ὅτι εἶναι ἓνα σχῆμα, ὄχι ἔτσι ἀπλότως ὅτι εἶναι τὸ σχῆμα. Καὶ θὰ σοῦ μιλοῦσα ἔτσι, διότι ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σχήματα.

MEN. Καὶ θὰ ἔλεγες σωστά· μὰ καὶ ἐγὼ λέγω ὅτι δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ δικαιοσύνη, ἀλλὰ καὶ ἄλλες ἀρετές.

ΣΩ. Ποιᾶς εἶναι αὐτές; Πές· ὅπως καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ ἔλεγα καὶ ἄλλα σχήματα, ἂν μοῦ ζητοῦσες· πές μου λοιπὸν καὶ σὺ ἄλλες ἀρετές.

MEN. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ἀνδρεία εἶναι ἀρετὴ, μὰ καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ γενναιοδωρία καὶ ἄλλες πάμπολλες.

ΣΩ. Πάλι, Μένων, τὸ ἴδιο πάθαμε· πολλὰς πάλι ἀνακαλύψαμε ἀρετές, ἐνῶ μιὰ γυρεύσαμε, μὲ ἄλλο τρόπο ὅμως ἢ πρὶν λίγῳ· τὴ μιὰ ὅμως, ποῦ εἶναι μέσα σὲ ὅλες τοῦτες, δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἀνακαλύψωμε.

VI. MEN. Γιατί δὲν μπορῶ ἀκόμη, Σωκράτη, ὅπως σὺ ζητεῖς, νὰ πιάσω τὴ μιὰ ἀρετὴ σὲ ὅλες, ὅπως στὰ ἄλλα παραδείγματα.

(*) Μὲ αὐτὸ τὸν ὁρισμὸ ὁ Μένων θυμίζει τί υποστήριξαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Καλλιμάχης, θαυμαστές καὶ αὐτοὶ τοῦ Γοργία (Γοργίας 468e, 483d).

ΣΩ. Εικότως γε· ἀλλ' ἐγὼ προθυμήσομαι, ἐὰν οἷός τ' ᾖ, ἡμᾶς προβιβᾶσαι. μανθάνεις γάρ που ὅτι οὕτως ἔχει περὶ παντός· εἴ τίς σε ἀνέροιτο τοῦτο δ' ἔγωγε λέγον, Τί ἐστιν σχῆμα, ὦ Μένων; εἰ αὐτῷ εἶπες ὅτι στρογγυλότης, εἴ σοι εἶπεν ἄλλερ ἐγὼ, Πότερον σχῆμα ἢ στρογγυλότης ἐστὶν ἡ σχῆμά τι; εἶπες δῆπου ἂν ὅτι σχῆμά τι.

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

c ΣΩ. Οὐκοῦν διὰ ταῦτα, ὅτι καὶ ἄλλα ἔστιν σχήματα;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἰ γε προσανηρώτα σε ὅποια, ἔλεγες ἂν;

ΜΕΝ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Καὶ αὖ εἰ περὶ χρώματος ὡσαύτως ἀνῆρετο δ' τί ἐστιν, καὶ εἰπόντος σου ὅτι τὸ λευκόν, μετὰ ταῦτα ὑπέλαβεν δ' ἐρωτών, Πότερον τὸ λευκὸν χρώμά ἐστιν ἡ χρώμα τι; εἶπες ἂν ὅτι χρώμα τι, διότι καὶ ἄλλα τυγχάνει ὄντα;

ΜΕΝ. Ἐγώ γε.

d ΣΩ. Καὶ εἰ γε σε ἐκέλευε λέγειν ἄλλα χρώματα, ἔλεγες ἂν ἄλλα, ἃ οὐδὲν ἦτον τυγχάνει ὄντα χρώματα τοῦ λευκοῦ;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ὥσπερ ἐγὼ μετῆι τὸν λόγον, καὶ ἔλεγεν ὅτι, Ἄει εἰς πολλὰ ἀφικνούμεθα, ἀλλὰ μὴ μοι οὕτως, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐνὶ τινι προσαγορεύεις ὀνόματι, καὶ φῆς οὐδὲν αὐτῶν δ' τι οὐ σχῆμα εἶναι, καὶ ταῦτα καὶ ἐναντία ὄντα ἀλλήλοις, τί ἐστιν τοῦτο, δ' οὐδὲν ἦτον κατέχει τὸ στρογγύλον ἢ τὸ εὐθύ, δ' ὅλ' ὀνομάζεις σχῆμα καὶ οὐδὲν e μᾶλλον φῆς τὸ στρογγύλον σχῆμα εἶναι ἢ τὸ εὐθύ; ἢ οὐχ οὕτω λέγεις;

ΜΕΝ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Ἄγε' οὖν, ὅταν οὕτω λέγῃς, τότε οὐδὲν μᾶλλον φῆς τὸ στρογγύλον εἶναι στρογγύλον ἢ εὐθύ, οὐδὲ τὸ εὐθύ εὐθύ ἢ στρογγύλον;

ΜΕΝ. Οὐ δῆπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν σχῆμα γε οὐδὲν μᾶλλον φῆς εἶναι τὸ στρογγύλον τοῦ εὐθέος, οὐδὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου.

ΜΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Εὐλογο τὸ πάθημά σου· ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω καὶ ἐγώ, ἂν τὰ καταφέρω, νὰ προχωρήσωμε. Γιατὶ ἀσφαλῶς ἐννοεῖς ὅτι ἐστὶ συμβαίνει μὲ δλα' ἂν κανεῖς σὲ ρωτοῦσε αὐτὸ πού τώρα δά ἔλεγα: «τί εἶναι σχῆμα, Μένων;» ἂν τοῦ ἀπαντοῦσες: «ἡ στρογγυλότητα», καὶ σοῦ ἔλεγεν ἐκεῖνα πού καὶ ἐγὼ εἶπα: «ἡ στρογγυλότητα εἶναι τὸ σχῆμα ἢ ἓνα σχῆμα», θὰ τοῦ ἔλεγες βέβαια ὅτι εἶναι ἓνα σχῆμα.

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σχήματα; Δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Κι' ἂν ἀκόμη σὲ ρωτοῦσε: «ποιαῶν, θὰ ἔλεγες;

ΜΕΝ. Ναὶ βέβαια.

ΣΩ. Κι' ἂν πάλι σὲ ρωτοῦσε μὲ τὸν ἴδιον τρόπο γιὰ τὸ χρώμα τί εἶναι, καὶ ἔλεγες ἐσὺ ὅτι τὸ λευκὸν εἶναι χρώμα, καὶ σὲ ξαναρωτοῦσε: «τὸ λευκὸν εἶναι τὸ χρώμα ἢ ἓνα χρώμα;», θὰ ἔλεγες ὅτι εἶναι ἓνα χρώμα, γιατί τυχαίνει νὰ εἶναι καὶ ἄλλα;

ΜΕΝ. Ναὶ βέβαια.

ΣΩ. Κι' ἂν σὲ παρακαλοῦσε νὰ πῆς ἄλλα χρώματα, θὰ ἔλεγες ἄλλα πού δὲν εἶναι καθόλου λιγώτερο χρώματα ἀπὸ τὸ λευκόν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἄλλαξε πορεία στὸ λόγο, ὅπως ἐγώ, καὶ ἔλεγε: Πάντα φτάνομε στὰ πολλὰ, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ μὴ μοῦ ἀπαντᾷς ἐστὶ· μὴ πού σ' αὐτὰ τὰ πολλὰ δίνεις ἓνα καὶ τὸ ἴδιο ὄνομα, καὶ λέγεις ὅτι δὲν εἶναι κανένα ἀπ' αὐτὰ πού νὰ μὴν εἶναι σχῆμα, κι' ἄς εἶναι καὶ ἀντίθετα ἀνάμεσά τους, τί εἶναι αὐτὸ πού ὁμοία περιλαμβάνει τὸ στρογγύλὸ ἢ τὸ εὐθύ, πού τὸ ὀνομάζεις δά σχῆμα καὶ λέγεις ὅτι τὸ στρογγύλὸ εἶναι σχῆμα ὁμοία μὲ τὸ εὐθύ; Ἡ δὲν λέγεις ἐστὶ; e

ΜΕΝ. Ἐτοὶ βέβαια.

ΣΩ. Ὅταν λοιπὸν ἐστὶ λέγῃς, τότε δὲν λέγεις καθόλου περισσότερον τὸ στρογγύλὸ, στρογγύλὸ παρὰ εὐθύ, καὶ τὸ εὐθύ, εὐθύ παρὰ στρογγύλὸ (!). Ἐταί;

ΜΕΝ. Ὅχι δά, Σωκράτη.

1) Τότε δηλαδὴ δὲν μᾶς ἀνδιαφέρει καθόλου τὸ ἰδιαίτερον πού ξεχωρίζει τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ εἶδους (στρογγύλὸ, εὐθύ κλπ.). ἀλλὰ τὸ κοινὸ (σχῆμα) πού τοὺς ἐνώνει καὶ μπροστὰ στὸ ὅποιο ἐξαφανίζονται οἱ ἐπὶ μέρους διαφορές. Ὅλα, εἴτε στρογγυλά, εἴτε εὐθύγραμμα, εἶναι σχήματα.

VII. ΣΩ. Τί ποτε οὐν τοῦτο οὐ τοῦτο ὄνομά ἐστιν τὸ σχῆμα; πειρῶ λέγειν. εἰ οὐν τῷ ἐρωτῶντι οὕτως ἢ περὶ
 75a σχήματος ἢ χρώματος εἴπεις ἐτι' ἄλλ' οὐδὲ μανθάνω ἐγώ γε
 δ τι βούλει, ὦ ἄνθρωπε, οὐδὲ οἶδα δ τι λέγεις, ἴσως ἂν
 ἐθαύμασε καὶ εἶπεν· Οὐ μανθάνεις ἐτι ζητῶ τὸ ἐπὶ πᾶσι
 τούτοις ταῦτόν; ἢ οὐδὲ ἐπὶ τούτοις, ὦ Μένων, ἔχους ἂν
 εἴπῃ, εἰ τις ἐρωτῶν· Τί ἐστιν ἐπὶ τῷ στρογγύλῳ καὶ εὐθεῖ
 καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἃ δὴ σχήματα καλεῖς ταῦτόν ἐπὶ πᾶσιν;
 Πειρῶ εἰπεῖν, ἵνα καὶ γένηται σοι μελέτη πρὸς τὴν περὶ
 τῆς ἀρετῆς ἀπόκρισιν.

b ΜΕΝ. Μή, ἀλλὰ σὺ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ.

ΣΩ. Βούλει σοι χαρίσωμαι;

ΜΕΝ. Πάνν γε.

ΣΩ. Ἐθέλησεις οὐν καὶ σὺ ἐμοὶ εἰπεῖν περὶ τῆς
 ἀρετῆς;

ΜΕΝ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Προθυμητόν τοίνυν ἄξιον γάρ.

ΜΕΝ. Πάνν μὲν οὐν.

ΣΩ. Φέρε δὴ, πειρωμένθα σοι εἰπεῖν τί ἐστιν σχῆμα.
 σκόπει οὐν εἰ τόδε ἀποδέξει αὐτὸ εἶναι ἔστω γὰρ δὴ ἡμῖν
 τοῦτο σχῆμα, δ μόνον τῶν ὄντων τυχάνει χρώματι ἀεὶ
 c ἐπὶ ὁμοῖον. ἰκανῶς σοι, ἢ ἄλλως πως ζήτεις; ἐγὼ γὰρ κἄν
 οὕτως ἀγαπήνῃ εἰ μοι ἀρετὴν εἴποις.

ΜΕΝ. Ἀλλὰ τοῦτο γε εἰρηδες, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Πῶς λέγεις;

ΜΕΝ. Ὅτι σχῆμα πού ἐστιν κατὰ τὸν σὸν λόγον, δ
 ἀεὶ χρῶς ἐπεται. εἰ δὲ δὴ τὴν χροῶν τις μὴ φαίη εἶδέναι,
 ἀλλὰ ὡσαύτως ἀποροῖ ὥσπερ περὶ τοῦ σχήματος, τί ἂν
 οἶε σοι ἀποκεκρίσθαι;

1) Μεῖ ἄλλα λόγια ὁ Μένων παρατηρεῖ πρὸς τὸν Σωκράτη ἐπὶ τῇ στιγμή
 πού δὲν ὀρίσει ἀκόμη τὸ χρῶμα, ὁ ὁρισμὸς του εἶναι ἀτελής, γιὰ
 ὁρίζει αὐτὰ ἀγνώστα δι' ἀγνώστων. Τὴν παρατήρησιν αὐτὴ θὰ τῇ θυ-
 μήθῃ στὴ συνέχεια τοῦ Σωκράτους (79d).

ΣΩ. Καὶ ὁμοῦ λέγεις ἐπὶ τὸ στρογγύλῳ δὲ εἶναι κα-
 θόλου περισσότερο σχῆμα ἀπὸ τοῦ εὐθύ, οὔτε τὸ δεύτερο
 ἀπὸ τοῦ πρώτου.

ΜΕΝ. Σωστά.

VII. ΣΩ. Τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὸ πού ἔχει τοῦτο
 τὸ ὄνομα σχῆμα; Προσπάθησε νὰ πῇς. Ἄν λοιπὸν σὲ κεί-
 νον πού ρωτοῦσε ἔτσι ἢ γιὰ τὸ σχῆμα ἢ γιὰ τὸ χρῶμα ἐλε-
 γες: «μὰ ἐγὼ οὔτε καταλαβαίνω, ἀνθρώπε μου, τί θέλεις,
 75a οὔτε ξέρω τί λέγεις», ἴσως νὰ παραξενεύεσταν καὶ νὰ ἐλεγε:
 «ἀδὲν καταλαβαίνεις ἐπὶ ζητῶ ἐκεῖνο πού εἶναι τὸ ἴδιον σὲ
 ὅλο τοῦτα»; Ἡ οὔτε σὲ τοῦτα, Μένων, θὰ μποροῦσες νὰ
 ἀπαντήσης, ἂν κανεὶς σὲ ρωτοῦσε: «τί ὑπάρχει στὸ στρογ-
 γύλῳ καὶ στὸ εὐθὺ καὶ στὰ ἄλλα, πού τὰ ὀνομάζεις δὴ
 σχήματα, τὸ ἴδιο σὲ δια;» Προσπάθησε νὰ πῇς· αὐτὸ θὰ σοῦ
 εἶναι ἀσκηση καὶ στήν ἀπάντησιν γιὰ τὴν ἀρετῇ.

ΜΕΝ. Μὴ μέρωτᾷς, μόνον πὲς ἐσύ, Σωκράτη

ΣΩ. Θέλεις νὰ σοῦ κάμω αὐτὴ τῇ χάρῃ;

ΜΕΝ. Ναί, ναί.

ΣΩ. Θὰ θελήσης λοιπὸν καὶ σὺ νὰ μοῦ πῇς γιὰ τὴν ἀ-
 ρετῇ;

ΜΕΝ. Βέβαια.

ΣΩ. Ἄς δεῖξω λοιπὸν προθυμία· γιὰτὶ ἀξίζει τὸν
 κόπο.

ΜΕΝ. Βέβαια καὶ ἀξίζει.

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς προσπαθῶμε νὰ σοῦ ποῦ-

Ὁ Σωκράτης ὀρίζει με τί εἶναι σχῆμα. Κοίταξε ἂν
 τὸ σχῆμα δέχεται ἐπὶ τοῦτο δὴ εἶναι τὸ σχῆ-
 μα: ἔστω γιὰ μᾶς σχῆμα ἐκεῖνο,

πού μόνο αὐτὸ ἀπὸ δια τὰ ὄντα, τὸ ἀκολουθεῖ πάντα τὸ
 χρῶμα. Σὲ ἰκανοποιεῖ ἢ τὸ ζητεῖς κάπως ἄλλιως; Σὲ
 μένα καὶ ἔτσι θὰ μοῦ ἦταν ἀρκετό, ἂν μοῦ ἀπαντοῦσες
 γιὰ τὴν ἀρετῇ.

ΜΕΝ. Μὰ, Σωκράτη, εἶναι ἀπολύτως ὁ ὁρισμὸς σου.

ΣΩ. Πῶς τὸ λέγεις αὐτό;

ΜΕΝ. Γιὰτὶ σχῆμα κατὰ τὸν ὁρισμὸ σου εἶναι αὐτὸ
 πού τὸ ἀκολουθεῖ πάντα χρῶμα. Πάει καλὰ; ἂν ὁμοῦ κάποιος
 εἰπῇ ἐπὶ δὲν ξέρει τί εἶναι χρῶμα, ἀλλὰ βρίσκειται στήν
 ἴδια ὅπως καὶ γιὰ τὸ σχῆμα ἀπορία, τί ἀπάντησιν νομίζεις
 εἶτι θὰ τοῦ ἐχθρὸς δώσει; (1).

75a

b

c

VIII. ΣΩ. Τάληθ' ἔγωγε· καὶ εἰ μὲν γε τῶν σοφῶν τις εἴη καὶ ἐριστικῶν τε καὶ ἀγωνιστικῶν ὁ ἑρόμενος; d
 εἰποιμ' ἂν αὐτῷ ὅτι, Ἐμοὶ μὲν εἴρηται· εἰ δὲ μὴ ὀρθῶς λέγω, σὸν ἔργον λαμβάνει λόγον καὶ ἐλέγχειν. εἰ δὲ ὥσπερ ἐγὼ τε καὶ σὺ νυνὶ φίλοι ὄντες βούλουτο ἀλλήλους· διαλέγεσθαι, δεῖ δὴ πρῶτότερόν πως καὶ διαλεκτικώτερον ἀποκρίνεσθαι. ἔστι δὲ ἴσως τὸ διαλεκτικώτερον μὴ μόνον τάληθ' ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων ὧν ἂν προσομολογῇ εἰδέναι ὁ ἐρωτώμενος. πειράσομαι δὴ καὶ ἐγὼ εἰ σοὶ οὕτως εἰπεῖν. λέγε γάρ μοι τελευταίην καλεῖς τι; e
 τοῖονδε λέγω ὅλον πέρας καὶ ἔσχατον· πάντα ταῦτα ταυτὸν τι λέγω· ἴσως δ' ἂν ἡμῖν Πρόδικος διαφέροίτο· ἀλλὰ σὺ γέ που καλεῖς πεπερασμένα τι καὶ τετελεστηκέναι· τὸ τοιοῦτον βούλομαι λέγειν, οὐδὲν ποικίλον.

MEN. Ἀλλὰ καλῶ, καὶ οἶμαι μανθάνειν ὁ λέγεις.

76a ΣΩ. Τί δέ; ἐπίπεδον καλεῖς τι, καὶ ἕτερον αὐ στερεόν, ὅλον ταῦτα τὰ ἐν γεωμετρίας;

MEN. Ἐγώ γε καλῶ.

ΣΩ. Ἡδὴ τοίνυν ἂν μάθοις μου ἐκ τούτων σχῆμα ὁ λέγω. κατὰ γὰρ παντὸς σχήματος τοῦτο λέγω, εἰς δὲ τὸ στερεόν περαίνει, τοῦτ' εἶναι σχῆμα· ὅπερ ἂν συλλαβῶν εἴποιμι στερεοῦ πέρας σχῆμα εἶναι.

IX. MEN. Τὸ δὲ χρῶμα τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὑβριωτὴς γ' εἰ, ὦ Μένων· ἀνδρὶ πρεσβύτῃ πράγματι παρέχεις ἀποκρίνεσθαι, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλεις ἀναμνησθεὶς εἰπεῖν ὅ τί ποτε λέγει Γοργίας ἀρετὴν εἶναι. b

MEN. Ἀλλ' ἐπειδὴ μοι σὺ τοῦτ' εἴπης, ὦ Σώκρατες, ἔρω σοι.

ΣΩ. Κἂν κατακεκαλυμμένους τις γνοίη, ὦ Μένων, διαλεγόμενον σου, ὅτι καλὸς εἰ καὶ ἔρασταί σοι ἔτι εἰσίν.

MEN. Τί δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις· ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τρυφῶντες, ἅτε τυραννεύοντες, ἕως ἂν

VIII. ΣΩ. Τὴ σωστή, νομίζω· κ' ἂν αὐτὸς ποῦ ἐρώτησε ἦταν κανένας ἀπὸ τούτους σοφῶν καὶ ἐριστικῶν καὶ φιλονεικῶν, θά τοῦ ἔλεγα: «ἐγὼ εἶπα ὅτι, εἴχα νὰ πῶ· δουλειὰ δική σου, ἂν δὲν τὰ λέγω σωστά, νὰ πάρῃς τὸ λόγον καὶ νὰ ἐλέγῃς». d
 Ἄν ὅμως, ὅπως ἀκριβῶς ἐγὼ καὶ σὺ τώρα, ὄντας φίλοι ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ κουβεντιάξουν, τότε δὰ πρέπει νὰ ἀπαντοῦν κάπως πῶς μαλακὰ καὶ μὲ τρόπον ποῦ ταιριάζει περισσότερο στὴ συνομιλία. Καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι, νομίζω, ὅχι μόνον νὰ ἀπαντᾷς τὰ ἀληθινὰ, μὰ καὶ ἡ ἀπάντησις νὰ γίνεταί μεσὸν ἐκείνων ποῦ ἐκεῖνος ποῦ ἐρωτᾷ δέχεται ὅτι ἔχει. Θὰ προσπαθῇσω λοιπὸν καὶ ἐγὼ ἔτσι νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Λέγε μου· ὀνομάζεις κάτι τέλος; Νά, τί ἐννοῶ, ἔτσι ὅπως τὸ πέρας, τὸ ἔσχατο ἄκρον· ὅλα αὐτὰ λέγω πῶς εἶναι e
 τὸ ἴδιον· ἴσως ὁ Πρόδικος (1) νὰ μὴ συμφωνοῦσε· μὰ σὺ λέγεις ἀσφαλῶς ὅτι κάτι ἔχει περατωθῇ καὶ ἔχει τελειώσει· τοῦτο δῶ ἐννοῶ, τίποτε τὸ παράξενον.

MEN. Naί, ὀνομάζω κάτι τέλος, καὶ φαντάζομαι ὅτι καταλαβαίνω τί ἐννοεῖς.

ΣΩ. Σ' αὐτὸ τί θὰ πῇς; Ὀνομάζεις κάτι ἐπίπεδο; καὶ ἄλλο πάλι στερεό; αὐτὰ πῶς χρησιμοποιοῦν στὴ γεωμετρία. 76a

MEN. Ὀνομάζω, βέβαια.

ΣΩ. Μπορεῖς λοιπὸν τώρα πιά νὰ καταλάβης, ὕστερα ἀπ' αὐτά, πῶς ἐννοῶ τὸ σχῆμα. Νά, γιὰ κάθε σχῆμα τοῦτο λέγω· ὅτι σχῆμα εἶναι ἐκεῖνον στὸ ὅποιο τελειώνει τὸ στερεό· καὶ συνοψίζοντας θὰ μπορούσα νὰ πῶ: σχῆμα εἶναι τὸ πέρας τοῦ στερεοῦ.

IX. MEN. Καὶ τὸ χρῶμα τί λέγεις πῶς εἶναι, Σωκράτη;

ΣΩ. Παρεκτρέπεσαι, Μένων· βάξεις σὲ ἓνα πρεσβύτη φροντίδες νὰ ἀπαντᾷ, καὶ σὺ ὁ ἴδιος δὲν θέλεις νὰ θυμηθῇς καὶ νὰ πῇς τί εἶς τέλος; ὁ Γοργίας λέγει πῶς εἶναι ἡ ἀρετή; b

MEN. Ἄμα, Σωκράτη, μοῦ πῇς ἐσὺ αὐτό, θὰ σοῦ πῶ.

ΣΩ. Καὶ σκεπασμένο, Μένων, νὰ εἴχε κανεὶς τὸ πρόσωπο, θὰ καταλάβαινε ἀκούοντάς σε ὅτι εἶσαι ὠραίος καὶ ὅτι ἔχεις ἀκόμη (2) ἑραστάς.

MEN. Καὶ γιατί;

ΣΩ. Γιατί δὲν κάνεις παρὰ νὰ δίνης προσταγὰς στὴ συζήτησή μας· κ' αὐτὸ κάνουν οἱ ἡδυπαθεῖς, γιατί εἶναι

1) Ὁ Κεῖτος, ὁ σοφιστὴς, ποῦ πρῶτος ἀσχολήθηκε μὲ τὴ σημασιολογία καὶ μάλιστα μὲ τὴ διὰκριση τῶν συνωνύμων (περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος). (Βλέπε καὶ «Πρωταγόρας» 337a-c, 340a, «Εὐθύδημος» 277c, «Ἀλκίαν», 197d). Ὁ Πρόδικος δὲν θὰ συμφωνοῦσε, γιατί ἐξέταζε τίς λέξεις ὡς γλωσσολόγος. Ὁ φιλόσοφος ὅμως ποῦ ἀναζητᾷ τὸ κοινὸ νοηματικὸ περιεχόμενο, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ σταματήσει στὴν ποικιλία τῶν ὀρων.

2) Τὸ «εἶναι» ὑποδηλώνει τὴν ἡλικία τοῦ Μένωνος ποῦ εἶναι, φαίνεται, πολὺ νέος, καὶ μὰς βοηθεῖ νὰ προσδιορίσουμε τὸν χρόνον στὸν ὁποῖο ὁ Πλάτων τοποθετεῖ τὴν ἀκτὴν τοῦ διαλόγου.

c ἐν ὄρα ὧσιν. καὶ ἅμα ἐμοῦ ἴσως κατέγνωκας ὅτι εἰμὶ ἦττων τῶν καλῶν. χαριεῖμαι οὖν σοι καὶ ἀποκρινεῖμαι.

MEN. Πάνν μὲν οὖν χάρισαι.

ΣΩ. Βούλει οὖν σοι κατὰ Γοργίαν ἀποκρίνωμαι, ἢ ἂν σὺ μάλιστα ἀκολουθήσῃς;

MEN. Βούλομαι· πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγετε ἀπορροὰς τινὰς τῶν ὄντων κατὰ Ἑμπεδοκλήα;

MEN. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Καὶ πόρους, εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται;

MEN. Πάνν γε.

ΣΩ. Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἀρμόττειν ἐνόησεν d τῶν πόρων, τὰς δὲ ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι;

MEN. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὄψιν καλεῖς τι;

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ σὺ νύ εἰς δ τοι λέγω, ἔφη Πίνδαρος· ἔστιν γὰρ χρεὼ ἀπορροὴ σχημάτων ὅφρι σύμμετρος καὶ αἰσθητός.

MEN. Ἀριστά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ταύτην τὴν ἀπόκρισιν εἰρηκέναι.

ΣΩ. Ἴσως γὰρ σοι κατὰ συνήθειαν εἰρηται καὶ ἅμα, οἶμαι, ἐννοεῖς, ὅτι ἔχῃς ἂν ἐξ αὐτῆς εἰπεῖν καὶ φωνὴν d ἔστι, καὶ ὁσμὴν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων.

MEN. Πάνν μὲν οὖν.

ΣΩ. Τραγικὴ γὰρ ἔστιν, ὦ Μένων, ἡ ἀπόκρισις, ὥστε ἀρέσκει σοι μᾶλλον ἢ ἡ περὶ τοῦ σχήματος.

MEN. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ὦ παῖ Ἀλεξιδήμου, ὥς ἐγὼ ἐμαυτὸν πείθω, ἀλλ' ἐκείνη βελτίων· οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν σοὶ δόξαι, εἰ μὴ, ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμένῃς τε καὶ μνηθεῖς.

1) Εἶναι ἡ θεωρία μὲν τὴν ὅποια ὁ Ἑμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντίνος ἐξηγοῦσε τὴν μίξιν τῶν στοιχείων.

2) Πρόκειται, φυσικὰ, γιὰ παραδείξιν τῆς θεωρίας τοῦ Ἑμπεδοκλῆ καὶ εἰρωνεία τοῦ τρόπου τῶν ποριστῶν.

3) Ἀποπνέει ἀπὸ τοῦ ἀέρος τῆς τραγωιδίας μὲν τὸν σκοτεινὸν καὶ μεγαλόπρεπον τόνον τῆς.

4) Τὰ Ἐλευσίνια, φαίνεται.

τύραννοι, ὅσοι εἶναι στίς ὁμορφίεάς τους. Ἴσως καὶ νὰ κα- c τάλαβες ὅτι μὲν νυκτὸν οἱ ὠραῖοι. Θὰ σοῦ κάνω λοιπὸν τὴ χάριν καὶ θὰ ἀπαντήσω.

MEN. Παρακαλῶ πολὺ νὰ μοῦ κάμῃς τὴ χάριν.

ΣΩ. Θέλεις λοιπὸν νὰ σοῦ ἀποκριθῶ μὲ τὸ σύστημα τοῦ Γοργία, μὲ τρόπον ποῦ θὰ μπορούσες πολὺ καλύτερα νὰ μὲ παρακολουθήσῃς;

ΣΩ. Θέλω, πῶς δχι;

ΣΩ. Δὲν δέχεσθε κάτι ἀπορροὰς ἀπὸ τὰ ὄντα σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία τοῦ Ἑμπεδοκλῆ; (1).

Ὁ Σωκράτης δρίζει τὸ MEN. Naί, πολὺ.

ΣΩ. Καὶ πόρους στοὺς ὁποίους πηγαινόυν καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους

τερνοῦν οἱ ἀπορροές;

MEN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν ἀπορροῶν ἄλλες ταιριάζουν σὲ μερικὸς πόρους, καὶ ἄλλες εἶναι ἡ μικρότερες ἢ μεγαλύ- d τερες ἀπ' αὐτοὺς;

MEN. Ἐτσι εἶναι.

ΣΩ. Δὲν εἶναι καὶ κάτι ποῦ τὸ ὀνομάζεις δραση;

MEN. Εἶναι βέβαια.

ΣΩ. Ἵστερα ἀπ' αὐτὰ λοιπὸν, λέγει ὁ Πίνδαρος, «κα- τάλαβε τί ἀκριβῶς λέγω»: νὰ χρώμα εἶναι ἀπορροὴ σχη- μάτων σύμμετρη μὲ τὴν δραση καὶ αἰσθητὴ (2).

MEN. Ἀριστά, μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ἔδωσες τοῦτη τὴν ἀπόκριση.

ΣΩ. Ἴσως γιὰ τὴν προσαρμοστικὴν στίς συνήθειάς σου· τὴν ἴδια ὥρα, φαντάζομαι, ἐννοεῖς ὅτι μὲ τὴν ἀπόκριση αὐτὴ θὰ μπορούσες νὰ πῆς τί εἶναι καὶ ἡ φωνὴ καὶ ἡ ὁσμὴ καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτοῦ τοῦ εἰδους. e

MEN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Εἶναι «τραγική», (3) Μένων, ἡ ἀπόκριση, ὥστε σοῦ ἀρέσει περισσότερο ἀπὸ τὴν ἄλλη γιὰ τὸ σχῆμα.

MEN. Naί, μοῦ ἀρέσει.

ΣΩ. Δὲν εἶναι ὅμως, παιδί τοῦ Ἀλεξιδήμου, ὅπως ἐγὼ πείθομαι, ἡ καλύτερη, ἀλλὰ ἡ ἄλλη. Καὶ φαντάζομαι πῶς οὔτε σὲ σένα θὰ φαίνονταν, ἂν, ὅπως ἔλεγες χθὲς, δὲν ἔχουσιν ἀναγκασμένως νὰ φύγῃς πρὶν ἀπὸ τὰ μυστήρια (4), καὶ μπορούσες νὰ περιμένῃς καὶ νὰ μνηθῇς.

77a ΜΕΝ. 'Αλλὰ περιμένει' ἄν, ὦ Σώκρατες, εἴ μοι πολλὰ τοιαῦτα λέγῃς.

Χ. ΣΩ. 'Αλλὰ μὴν προθυμίας γε οὐδὲν ἀπολείψω, καὶ σοὺ ἔνεκα καὶ ἑμαντοῦ, λέγων τοιαῦτα· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἶδός τ' ἔσομαι πολλὰ τοιαῦτα λέγειν. ἀλλ' ἴθι ἡγ' πειρώ καὶ σὺ ἐμοὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι, κατὰ ὅλου εἰπὼν ἀρετῆς περί ὃ τί ἐστιν, καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ενός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντριβόντας· τί ἐκάστοτε οἱ σκόμπτοντες, ἀλλ' ἑάσας ὅλην καὶ ἡγία εἰπέ τί ἐστιν ἀρετή. b τὰ δέ γε παραδείγματα παρ' ἐμοῦ εἴληφας.

ΜΕΝ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ εἶναι, καθάπερ ὁ ποιητής λέγει, χαίρειν τε καλοῖσι καὶ δύνασθαι· καὶ ἐγὼ τοῦτο λέγω ἀρετὴν, ἐπιθυμοῦντα τῶν καλῶν δυνατόν εἶναι πορίζεσθαι.

ΣΩ. 'Αρα λέγεις τὸν τῶν καλῶν ἐπιθυμοῦντα ἀγαθῶν ἐπιθυμητὴν εἶναι;

ΜΕΝ. Μάλιστα γε.

ΣΩ. 'Αρα ὡς ὄντων τινῶν οἱ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, ἐτέρων δὲ οἱ τῶν ἀγαθῶν; οὐ πάντες, ὦριστε, δοκοῦσι σοι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμεῖν;

ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. 'Αλλὰ τινες τῶν κακῶν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Οἴσμενοι τὰ κακὰ ἀγαθὰ εἶναι, λέγεις, ἥ καὶ γινώσκοντες ὅτι κακὰ ἐστίν, ὅμως ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν;

ΜΕΝ. 'Αμφότερα ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. 'Ἡ γὰρ δοκεῖ τίς σοι, ὦ Μένων, γινώσκων τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἐστίν ὅμως ἐπιθυμεῖν αὐτῶν;

ΜΕΝ. Μάλιστα.

ΣΩ. Τί ἐπιθυμεῖν λέγεις; ἥ γενέσθαι αὐτῶ;

d ΜΕΝ. Γενέσθαι· τί γὰρ ἄλλο;

ΣΩ. Πότερ' ἠγνούμενος τὰ κακὰ ὠφελεῖν ἐκείνον ὃ ἂν γένηται, ἥ γινώσκων τὰ κακὰ ὅτι βλάπτει ὃ ἂν παρῇ;

ΜΕΝ. Εἰσὶ μὲν οἱ ἠγνούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν, εἰσὶν δὲ καὶ οἱ γινώσκοντες ὅτι βλάπτει.

ΜΕΝ. Μὰ μπορῶ νὰ περιμένω, Σωκράτη, τὰ Μυστήρια, ἂν θὰ μοῦ λέγῃς πολλὰ τέτοια.

Χ. ΣΩ. 'Ἡ προθυμία νὰ λέγω τέτοια πράγματα δὲν θὰ μοῦ λείψῃ βέβαια καθόλου, καὶ γιὰ τὸ δικό σου καὶ γιὰ τὸ δικό μου καλὸ· μήπως μόνο δὲν θὰ μπορέσω νὰ συνεχίσω ἔτσι γιὰ πολλὰ τέτοια πράγματα. Μὰ ἔλα τώρα προσπάθησε καὶ σὺ νὰ ξεπληρώσῃς τὴν ὑπόσχεσή σου, ὀρίζοντας γενικά τὴν ἀρετὴ τί εἶναι, καὶ πάψε πιά νὰ κάνῃς πολλὰ ἀπὸ τὸ ἓνα, ὅπως λέγων κάθε φορά ὅσοι πειράζουν ἐκείνους ποὺ σταῆζουν κάτω· νὰ τὴν ἀφίσης ὁλόκληρὴ καὶ γερὴ καὶ νὰ πῆς τί εἶναι ἀρετὴ. Παραδείγματα γι' αὐτὸ πῆρες ἀπὸ μένα.

ΜΕΝ. Νομίζω λοιπὸν πὼς ἀρετὴ εἶναι, ὅπως λέγει Νέος ὁρισμὸς τῆς ἀρετῆς· καὶ ὁ ποιητής, νὰ εὐφραίνει· τῆς ἀπὸ τὸν Μένωνα. **ἡ αἰδύνατος· αὐτὸ λέγω καὶ ἐγὼ** πὼς εἶναι ἀρετὴ, νὰ ἐπιθυμῇς τὰ ὁμορφα καὶ νὰ μπορῇς νὰ τὰ ἀποκτήσῃς.

ΣΩ. 'Εννοεῖς ἄραγε ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ τὰ ὁμορφα, ἐπιθυμεῖ ἀγαθὰ πράγματα;

ΜΕΝ. Ναί, μάλιστα.

ΣΩ. 'Αραγε ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ, καὶ ἄλλοι ποὺ ἐπιθυμοῦν τὰ ἀγαθὰ; Δὲν νομίζεις, ἄριστε ἄνθρωπε, ὅτι ὅλοι ἐπιθυμοῦν τὰ ἀγαθὰ;

ΜΕΝ. Εἰγὼ ὅχι.

ΣΩ. 'Αλλὰ ὅτι μερικοὶ ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. 'Εννοεῖς ὅτι φαντάζονται πὼς τὰ κακὰ εἶναι ἀγαθὰ, ἥ (ὅτι) ἂν καὶ ξέρουν πὼς εἶναι κακὰ, ὅμως τὰ ἐπιθυμοῦν;

ΜΕΝ. Νομίζω καὶ τὰ δύο γίνονται.

ΣΩ. 'Αλήθεια, ἔχεις τὴ γνώμη, Μένων, πὼς ἓνας ἄνθρωπος, ἂν καὶ ξέρῃ ὅτι τὰ κακὰ εἶναι κακὰ, ὅμως τὰ ἐπιθυμεῖ;

ΜΕΝ. Μάλιστα.

ΣΩ. Τί δέχεται ὅτι ἐπιθυμεῖ; Νὰ τοῦ γίνουν, ἀλήθειαι;

ΜΕΝ. Νὰ τοῦ γίνουν· τί ἄλλο;

ΣΩ. 'Επιθυμεῖ αὐτὸ κάνοντας τὴ σκέψη ὅτι τὰ κακὰ ὠφελοῦν ἐκείνον στὸν ὅποιον ἐρχονται ἢ ξέροντας ὅτι τὰ κακὰ βλάπτουν ὅποιον τὰ δεχτῇ;

ΣΩ. Ἡ καὶ δοκοῦσί σοι γιγνώσκειν τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἐστὶν οἱ ἡγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν;

ΜΕΝ. Οὐ πᾶν μοι δοκεῖ τοῦτό γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁρῶν ὅτι οὗτοι μὲν οὐ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά, ἀλλὰ ἐκείνων, ᾧ φροντο ἀγαθὰ εἶναι, ἐστὶν δὲ ταῦτά γε κακὰ ὥστε οἱ ἀγνοοῦντες αὐτὰ καὶ οἰόμενοι ἀγαθὰ εἶναι ὁρῶν ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. ἦ οὐ;

ΜΕΝ. Κινδυνεύουσιν οὗτοί γε.

ΣΩ. Τί δέ; οἱ τῶν κακῶν μὲν ἐπιθυμοῦντες, ὡς φῆς σὺ, ἡγούμενοι δὲ τὰ κακὰ βλάπτειν ἐκείνων, ᾧ ἂν γίγνηται, γινώσκουσιν ὅτιον ὅτι βλαβήσονται ὑπ' αὐτῶν;

ΜΕΝ. Ἀνάγκη.

78a ΣΩ. Ἀλλὰ τοὺς βλαπτομένους οὗτοι οὐκ οἶονται ἀθλίους εἶναι καθ' ὅσον βλάπτονται;

ΜΕΝ. Καὶ τοῦτο ἀνάγκη.

ΣΩ. Τοὺς δὲ ἀθλίους οὐ κακοδαίμονας;

ΜΕΝ. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ἀθλιός καὶ κακοδαίμων εἶναι;

ΜΕΝ. Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα βούλεται, ὦ Μένων, τὰ κακὰ οὐδεὶς, εἴπερ μὴ βούλεται τοιούτος εἶναι. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἀθλιόν εἶναι ἢ ἐπιθυμεῖν τῶν κακῶν καὶ κτᾶσθαι;

b ΜΕΝ. Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐδεὶς βούλεσθαι τὰ κακὰ.

XI. ΣΩ. Οὐκοῦν νυνδὴ ἔλεγες ὅτι ἐστὶν ἡ ἀρετὴ βούλεσθαι τε τὰγαθὰ καὶ δύνασθαι;

ΜΕΝ. Εἶπον γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦ λεχθέντος τὸ μὲν βούλεσθαι πᾶν ὑπάρχει, καὶ ταύτη γε οὐδὲν ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου βελτίων;

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἀλλὰ ὁρῶν ὅτι, εἴπερ ἐστὶ βελτίων ἄλλος ἄλλον, κατὰ τὸ δύνασθαι ἂν εἴη ἀμείνων.

ΜΕΝ. Εἶναι ἄλλοι ποὺ κάνουν τὴ σκέψη πὼς τὰ κακὰ ὠφελοῦν, κι' ἄλλοι ποὺ ξέρουν ὅτι βλάπτουν.

ΣΩ. Ἀληθεῖα, νομίζεις πὼς ξέρουν ὅτι τὰ κακὰ εἶναι κακὰ, ὅσοι κάνουν τὴ σκέψη ὅτι τὰ κακὰ ὠφελοῦν;

ΜΕΝ. Δὲν τὸ νομίζω καὶ πολὺ.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν φανερό ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ, ὅσοι τὰ ἀγνοοῦν, ἀλλὰ ἐκείνα ποὺ φαντάζονται πὼς εἶναι ἀγαθὰ, αὐτὰ ὁμῶς εἶναι κακὰ ὥστε ὅσοι τὰ ἀγνοοῦν καὶ φαντάζονται πὼς εἶναι ἀγαθὰ, εἶναι φανερό ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἐπιθυμοῦν ἢ οὐχί;

ΜΕΝ. Πάει νὰ εἶναι ἔτσι γι' αὐτούς.

ΣΩ. Μὰ τί; Ὅσοι ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ, ὅπως σὺ ἰσχυρίζεσαι, ἂν καὶ σκέπτονται πὼς τὰ κακὰ βλάπτουν ὅποιον θὰ τὰ δεχόταν, ξέρουν ἀσφαλῶς ὅτι θὰ τοὺς βλάψουν;

ΜΕΝ. Ξέρουν, φυσικά.

ΣΩ. Μὰ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύουν ὅτι ὅσοι 78a βλάπτονται εἶναι ἀθλιοί, σὲ ὅσο βαθμὸ παθαίνουν τὴ βλάβη;

ΜΕΝ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ πιστεύουν.

ΣΩ. Καὶ ὅτι οἱ ἀθλιοὶ εἶναι δυστυχισμένοι;

ΜΕΝ. Ἐγώ, ναί, νομίζω.

ΣΩ. Κι' εἶναι κανεὶς ποὺ θέλει νὰ εἶναι ἀθλιός καὶ δυστυχισμένος;

ΜΕΝ. Δὲν νομίζω, Σωκράτη.

ΣΩ. Κανεὶς λοιπὸν, Μένων, δὲν θέλει τὰ κακὰ (¹), ἀφοῦ βέβαια δὲν θέλει νὰ εἶναι ἀθλιός καὶ δυστυχισμένος. Νὰ εἶσαι ἀθλιός, τί ἄλλο εἶναι παρὰ νὰ ἐπιθυμῇς τὰ κακὰ καὶ νὰ τὰ ἀποκτήσης;

ΜΕΝ. Μοιάζει νάχης δίκιο, Σωκράτη, καὶ κανεὶς 6 νὰ μὴ θέλῃ τὰ κακὰ.

XI. ΣΩ. Δὲν ἔλεγες πρὶν λίγο ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι νὰ θέλῃς τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ ἔχῃς δύναμιν;

ΜΕΝ. Ναί, τὸ εἶπα.

ΣΩ. Ἀπ' αὐτὰ λοιπὸν ποὺ εἶπες, ἡ θέλησις ὑπάρχει σὲ ὅλους, καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν δὲν εἶναι καθόλου καλύτερος ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ἔτσι;

ΜΕΝ. Ἔτσι βέβαια.

ΣΩ. Ἀλλὰ εἶναι φανερό πὼς, ἂν ἓνας εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἄλλον, θὰ εἶναι ἀνώτερος ὡς πρὸς τὴ δύναμιν.

1) Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπιθυμῇ τὸ κακό, μὰ γιατί δὲν ξέρει πὼς εἶναι κακό. Στὸ βάθος ὁ ἄνθρωπος τὸ μόνο ποὺ θέλει εἶναι τὸ καλὸ. Ἦναι αὐτὸ βασικὴ ἀποψή τῆς Σωκρατικῆς ἠθικῆς.

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτ' ἐστὶν ἄρα, ὡς εἰσιν, κατὰ τὸν σὸν λόγον
c ἀρετὴ, δύναμις τοῦ πορίζεσθαι τὰγαθὰ.

MEN. Παντάπασι μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὕτως
ἔχειν, ὡς σὺ νῦν ὑπολαμβάνεις.

ΣΩ. Ἵδωμεν δὴ καὶ τοῦτο εἰ ἀληθὲς λέγεις· ἴσως
γάρ ἂν ἐν λέγοις. τὰγαθὰ φῆς οἶόν τ' εἶναι πορίζεσθαι
ἀρετὴν εἶναι;

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Ἀγαθὰ δὲ καλεῖς οὐχὶ οἷον ὑγιειάν τε καὶ
πλοῦτον;

MEN. Καὶ χρυσίον λέγω καὶ ἀργύριον κτᾶσθαι καὶ
τιμὰς ἐν πόλει καὶ ἀρχάς.

ΣΩ. Μὴ ἄλλ' ἅττα λέγεις τὰγαθὰ ἢ τὰ τοιαῦτα;

MEN. Οὐκ, ἀλλὰ πάντα λέγω τὰ τοιαῦτα.

d ΣΩ. Ἐπειὶ χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον πορίζεσθαι
ἀρετὴ ἐστίν, ὥς φησι Μένων ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως
πατρικὸς ξένος, πότερον προστιθεῖς τούτῳ τῷ πόρῳ,
ὦ Μένων, τὸ δικαίως καὶ δόσιως, ἢ οὐδὲν σοι διαφέρει,
ἀλλὰ κἂν ἀδίκως τις αὐτὰ πορίζεται, ὁμοίως σὺ αὐτὰ
ἀρετὴν καλεῖς;

MEN. Οὐ δῆπον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ καίαν;

MEN. Πάντως δῆπον

ΣΩ. Δεῖ ἄρα, ὡς εἰσιν, τούτῳ τῷ πόρῳ δικαιο-
σύνην ἢ σωφροσύνην ἢ δσιότητα προσεῖναι, ἢ ἄλλο τι
e μόριον ἀρετῆς· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται ἀρετὴ, κατεργε-
ποιέουσα τὰγαθὰ.

MEN. Πῶς γὰρ ἄνευ τούτων ἀρετὴ γένοιτ' ἂν;

ΣΩ. Τὸ δὲ μὴ ἐκπορίζειν χρυσίον καὶ ἀργύριον, ὅταν
μὴ δίκαιον ἢ, μήτε αὐτῷ μήτε ἄλλῳ, οὐκ ἀρετὴ καὶ αὕτη
ἐστὶν ἢ ἀπορία;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον ὁ πόρος τῶν τοιούτων ἀγαθῶν
ἢ ἡ ἀπορία ἀρετῆς ἂν εἴη, ἀλλὰ, ὡς εἰσιν, ὁ μὲν ἂν μετὰ δι-
καιοσύνης γίγνηται, ἀρετὴ ἔσται, ὁ δ' ἂν ἄνευ πάντων τῶν
79a τοιούτων, κακία.

MEN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι κατὰ τὸν ὀρισμὸ σου ἡ
ἀρετὴ, ἡ δύναμις νὰ ἀποκτᾶ κανεῖς τὰ ἀγαθὰ.

MEN. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, πῶς ἔτσι ἐντελὲς
εἶναι, ὅπως ἐσὺ τὰρα τὸ βλέπεις.

ΣΩ. Ἄς δοῦμε δὲ καὶ τοῦτο ἂν εἶναι σωστό· γιατί
μπορεῖ καὶ νάχῃς δίκιο. Δέχσεαι πῶς ἀρετὴ εἶναι νὰ μπορῇ
κανεῖς νὰ ἀποκτᾶ τὰ ἀγαθὰ;

MEN. Ναί, βέβαια.

ΣΩ. Καὶ ὀνομάζεις ἀγαθὰ τὴν υἰεῖα, λόγου χάρι, καὶ
τὸν πλοῦτον;

MEN. Ναί, ἀκόμη καὶ νὰ ἀποκτᾶ κανεῖς χρυσάφι καὶ
ἀσήμι καὶ τιμὰς στὴν πόλιν καὶ ἀξιώματα.

ΣΩ. Μήπως λέγεις ὅτι τὰ ἀγαθὰ εἶναι τίποτε ἄλλο
ἀπὸ τὰ τέτοια;

MEN. Ὅχι· ἀλλὰ ἐννοῶ δια αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

ΣΩ. Πάει καλά· ἀρετὴ εἶναι λοιπὸν νὰ ἀποκτᾶς χρυ-
d σάφι καὶ ἀσήμι. ὅπως λαχρῖσται ὁ Μένων, ὁ φίλος ἀπὸ τὸν
πατέρα του μὲ τὸν Μεγάλο Βασιλέα (!). Καὶ δὲν μοῦ λές,
σ' αὕτη τὴν ἀπόκτηση, Μένων, προσθέτεις καὶ τὸ δίκαιον
καὶ δόσιον, ἢ καθόλου δὲν σὲ νοιάζει, ἀλλὰ κι' ἂν ἄδικοι κανεῖς
τὰ ἀποκτήσῃς αὐτὰ, ὅμοια ἐσὺ αὐτὸ τὸ ὀνομάζεις ἀρετὴ;

MEN. Ὅχι βέβαια, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἀλλὰ κακία;

MEN. Οὔτε λόγος.

ΣΩ. Πρέπει λοιπὸν, ὅπως φαίνεται, τούτῳ τὴν ἀπό-
κτηση νὰ τὴ συνοδῇ δικαιοσύνη, ἢ σωφροσύνη, ἢ δσιότητα,
ἢ κάποιον ἄλλον μέρτι τῆς ἀρετῆς· ἄλλως δὲν θὰ εἶναι ἀρετὴ,
e κι' ἄς προμηθεύῃ τὰ ἀγαθὰ.

MEN. Καὶ πῶς θὰ γινόνταν ἀρετὴ χωρὶς αὐτὰ;

ΣΩ. Τὸ νὰ μὴν ἀποκτᾶ κανεῖς χρυσάφι καὶ ἀσήμι, οὔτε
γὰρ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ οὔτε γὰρ ἄλλον, ὅταν ἡ ἀπόκτηση δὲν
εἶναι δίκαιη, καὶ τούτῳ ἡ μὴ ἀπόκτηση δὲν εἶναι ἀρετὴ;

MEN. Εἶναι φανερό.

ΣΒ. Ἡ ἀπόκτηση λοιπὸν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ τοῦ εἶ-
δους δὲν εἶναι καθόλου περισσότερο ἀρετὴ ἀπὸ τῇ μὴ ἀπό-
κτησῇ τους, ἀλλὰ, ὅπως φαίνεται, ὅτι γίνῃ με δικαιοσύνη
καὶ εἶναι ἀρετὴ, ὅτι χωρὶς κανένα ἀπὸ δσα εἴπαμε, κακία.

1) Θέλει ἴσως νὰ ὑποδηλώσῃ με τὸν τίτλον τοῦτο ὅτι ἡ γεμάτη
ὕλη ἀντιλήψῃ τοῦ Μένωνος γὰρ τὴν ἀρετὴ εἶναι Ἀσιατικὴ καὶ ὅχι
Ἑλληνικὴ; Πόλυ πιθανόν.

MEN. Δοκεῖ μοι ἀναγκαῖον εἶναι ὡς λέγεις.

XII. ΣΩ. Οὐκοῦν τούτων ἕκαστον ὀλίγον πρότερον μόριον ἀρετῆς ἔφαμεν εἶναι, τὴν δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Εἴτα, ὦ Μένων, παῖζεις πρὸς με;

MEN. Τί δή, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. "Οτι ἄρτι ἐμοῦ δεηθέντος σου μὴ καταγνύναι μηδὲ κερματίζειν τὴν ἀρετὴν, καὶ δόντος παραδείγματα καθ' ἃ δέοι ἀποκρίνεσθαι, εὐνοῦν μὲν ἡμέλεισας, λέγεις δέ μοι ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν οὐδὲν ἢ εἶναι τὰγαθὰ πορίζεσθαι μετὰ δικαιοσύνης· τοῦτο δὲ φῆς μόριον ἀρετῆς εἶναι;

MEN. "Εγώ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν συμβαίνει ἐξ ὧν σὺ ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ μόριον ἀρετῆς πράττειν ὃ τί ἂν πράττῃ, τοῦτο ἀρετὴν εἶναι· τὴν γὰρ δικαιοσύνην μόριον φῆς ἀρετῆς εἶναι, καὶ ἕκαστα τούτων· τί οὖν δή τοῦτο λέγω; ὅτι ἐμοῦ δεηθέντος ὅλον εἴπειν τὴν ἀρετὴν, αὐτὴν μὲν πολλοὺ δεῖ εἰπεῖν ὃ τί ἐστίν, πᾶσαν δὲ φῆς πρᾶξιν ἀρετὴν εἶναι, ἐάν περ μετὰ μόριον ἀρετῆς πράττῃται, ὥσπερ εἰρηκῶς ὃ τί ἀρετὴ ἐστίν τὸ ὅλον καὶ ἥδη γνωσμένου ἐμοῦ, καὶ ἐάν σὺ κατακερματίζῃς αὐτὴν κατὰ μόρια. δεῖται οὖν σοι πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ὦ φίλε Μένων, τί ἐστὶν ἀρετὴ, εἰ μετὰ μόριον ἀρετῆς πᾶσα ποιεῖς ἀρετὴν ἂν εἴῃ; τοῦτο γάρ ἐστιν λέγειν διὰ τί λέγῃ τις ὅτι πᾶσα ἡ μετὰ δικαιοσύνης πρᾶξις ἀρετὴ ἐστίν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι πάλιν δεῖσθαι τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ἀλλ' ὅτι εἰς τινὰ εἰδέναι μόριον ἀρετῆς ὃ τί ἐστίν, αὐτὴν μὴ εἰδότα;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

d ΣΩ. Εἰ γὰρ καὶ μέμνησαι, ὅτ' ἐγὼ σοι ἀπεκρινάμην περὶ τοῦ σχήματος, ἀπεβέβλομέν ποῦς τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν τὴν διὰ τῶν ἐτι ζητουμένων καὶ μήπω ὁμολογημένων ἐπιχειροῦσαν—ἀποκρίνεσθαι.

MEN. Καὶ ὁρθῶς γε ἀπεβέβλομεν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄριστε, μηδὲ σὺ ἐτι ζητουμένης ἀρετῆς δλης ὃ τί ἐστίν οἶοι διὰ τῶν ταύτης μορίων ἀποκρίνο-

MEN. Ἡ Νομίζω πῶς ἀναγκαστικά εἶναι ὅπως λέγεις.
XII. ΣΩ. Μὰ δὲν εἶπαμε πρὶν λίγο πῶς καθένα ἀπ' αὐτά, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ὅλα αὐτοῦ τοῦ εἶδους, εἶναι μόρια τῆς ἀρετῆς;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Δὲν μοῦ λές, Μένων, παῖζεις μαζί μου;

MEN. Γιατί, Σωκράτη;

ΣΩ. Γιατί ἐνῶ τώρα δὰ σὲ παρακάλεσα νὰ μὴ σπάξῃς καὶ νὰ μὴν κομματιάξῃς τὴν ἀρετὴν, καὶ σοῦ ἔδωσα παραδείγματα σύμφωνα μὲ τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ μοῦ ἀποκριθῇς, ἐσὺ ἀμέλεισας τὴν παράκλησίν μου· καὶ μοῦ λέγεις ὅτι ἀρετὴ εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς ἱκανὸς νὰ πορίζεται τὰ ἀγαθὰ μὲ δικαιοσύνην· καὶ ἡ δικαιοσύνη λέγεις πῶς εἶναι μόριο τῆς ἀρετῆς;

MEN. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Ἄπ' αὐτὰ λοιπὸν ποῦ δέχεται βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀρετὴ εἶναι ὅτι καὶ ἂν κάνῃ κανεὶς νὰ τὸ κάνῃ μὲ μόριο ἀρετῆς· γιατί λέγεις ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι μόριο τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα. Γιατί ἄραγε τὰ λέγω αὐτά; Γιατί ἐνῶ ἐγὼ σὲ παρακάλεσα νὰ ὀρίσῃς τὴν ἀρετὴν στὴ γενικότητά της, ἐσὺ χωρὶς νὰ πῆς καθόλου τί εἶναι ἀρετὴ, λέγεις ὅτι κάθε πράξις εἶναι ἀρετὴ, φτάνει νὰ γίνεταί με μὲ μόριο ἀρετῆς, σὺν νὰ εἴχῃς πεῖ τί εἶναι ἡ ἀρετὴ στὸ σύνολό της καὶ ἔτσι θὰ τὴν καταλάβαινα ἐγὼ, καὶ ὅταν σὺ τὴν κομματιάξῃς σὲ μέρη. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν ἅπανι μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ σοῦ ξανακάμω τὴν ἴδια ἐρώτησιν: τί εἶναι ἀρετὴ, ἀγαπητὲ Μένων, ἀφοῦ μὲ μόριο ἀρετῆς κάθε πράξις θὰ ἦταν ἀρετὴ; Γιατί αὐτὸ λέγει κανεὶς, ὅταν λέγῃ ὅτι κάθε πράξις ποῦ γίνεται μὲ δικαιοσύνην εἶναι ἀρετὴ. Ἡ δὲ νομίζεις ὅτι χρειάζεται πάλι ἡ ἴδια ἐρώτησιν, ἀλλὰ φαντάζεσαι ὅτι μπορεῖς κανεὶς νὰ ξέρῃ τί εἶναι μόριο ἀρετῆς, ὅταν δὲν ξέρῃ τὴν ἴδια τὴν ἀρετὴν;

MEN. Δὲν τὸ φαντάζομαι, ὅχι.

ΣΩ. Ἄν θυμᾶσαι, ὅταν ἐγὼ σοῦ ἀπάντησα γιὰ τὸ σχήμα, ἀπορρίψαμε ἀπάντησιν τέτοιας λογῆς· ποῦ ἐπιχειροῦσε νὰ δοθῇ χρησιμοποιοῦντας ἐκεῖνα ποῦ ἀκόμη ἔρευνούσαμε καὶ ποῦ δὲν τὰ εἴχαμε ἀκόμη παραδεχτῇ.

MEN. Καὶ σωστά τὴν ἀπορρίψαμε, Σωκράτη.

ΣΩ. Μήτε σὺ λοιπὸν, ἄριστε ἄνθρωπε, ἐνῶ ἀκόμη ἀναζητοῦμε τί εἶναι ἀρετὴ στὸ σύνολό της, μὴ φαντάζεσαι

ε μενος δηλώσειν αὐτὴν ὑφροῦν, ἢ ἄλλο ὅτιοῦν τούτῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ λέγων, ἀλλὰ πάλιν τῆς αὐτῆς δεήσεσθαι ἐρωτήσεως, τίνας ὄντος ἀρετῆς λέγεις ἢ λέγεις; ἢ οὐδὲν σοι δοκᾷ λέγειν;

ΜΕΝ. Ἐμοιογε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν.

XIII. ΣΩ. Ἀπόκρῃαι τοῖνον πάλιν ἐξ ἀρχῆς; τί φῆς ἀρετὴν εἶναι καὶ σὺ καὶ ὁ ἐταῖρός σου;

80a ΜΕΝ. Ὁ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοι ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν καὶ νῦν, ὥς γέ μοι δοκεῖς, ῥογητέεις με καὶ φαρμάττεις καὶ ἀτεχνῶς κατεπάδεις, ὥστε μεσὸν ἀπορίας γεγονέναι, καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς, εἰ δεῖ τι καὶ σκῶψαι, ὁμοιότατος εἶναι τὸ τε εἶδος καὶ τὰλλα ταύτῃ τῇ πλατεῖα νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ. καὶ γὰρ αὕτη τὸν δεῖ πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι [ναρκᾶν]. ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ στόμα ναρκῶ, καὶ οὐκ ἔχω ὁ τι ἀποκρίνωμαί σοι. καίτοι μυρϊάκις γε περὶ ἀρετῆς παμπόλλους λόγους εἶρηκα καὶ πρὸς πολλούς, καὶ πάντῃ, ὥς γε ἐμαντῶ ἐδόκουν· νῦν δὲ οὐδ' ὁ τί ἐστιν τὸ παράπαν ἔχω εἰπεῖν. αἱ μοι δοκεῖς εὖ βουλευέσθαι οὐκ ἐκπλέων ἐνθὲνδε οὐδ' ἀποδημῶν· εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόνης απαχθείης.

ΣΩ. Πανορθῶς εἰ, ὦ Μένων, καὶ ὀλίγον ἐξηπάτησάς με.

ΜΕΝ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

c ΣΩ. Γινώσκω οὐ ἔνεκά με ἥκασας.

ΜΕΝ. Τίνος δὴ οἶει;

ΣΩ. Ἵνα σε ἀντεικάσω. ἐγὼ δὲ τοῦτο οἶδα περὶ πάντων τῶν καλῶν, ὅτι χαίρονσιν εἰκαζόμενοι. λυσitelεῖ γὰρ αὐτοῖς· καλαὶ γὰρ, οἷμαι, τῶν καλῶν καὶ αἱ εἰκόνες. ἀλλ' οὐκ ἀντεικάσομαι σε. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν ἡ νάρκη αὐτῇ ναρκῶσα οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖ ναρκᾶν, ἔοικα αὐτῇ· εἰ δὲ μή, οὐ.

ε ὅτι μπορείς· νὰ τὴν καταστήσης φανερὴ σὲ κάποιον, ἀπαντώντας μὲ τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς ἢ λέγοντάς του ἄλλο ὑπὸ ἑαυτοῦ με τὸν ἴδιο τρόπο· ἀλλὰ θὰ χρειαστῇ πάλι ἡ ἴδια ἐρώτηση; τί εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ λέγεις αὐτὰ πού λέγεις; ἢ νομίζεις πῶς δὲν λέγω τίποτε;

ΜΕΝ. Νομίζω ὅτι σωστά μιλάς.

XIII. ΣΩ. Ἀπάντησε λοιπὸν πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή· τί λέγεις ὅτι εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ σὺ καὶ ὁ φίλος σου;

ΜΕΝ. Ἄκουα βέβαια ἐγὼ, Σωκράτη, καὶ πρὶν σὲ

80a Διαλείμμα συναναστραφῶ πῶς ἐσὺ δὲν κάνεις ἄλλο παρὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ βρίσκεσαι σὲ ἀπορίες καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κάνης νὰ ἀποροῦν καὶ τώρα, ὅπως μοῦ φαίνεσαι, μοῦ κάνεις μάγια καὶ μὲ ποτίζεις φίλτρα καὶ (στ' ἀλήθεια) μοῦ λέγεις ἑσθία, ὥστε νὰ ἔχω πλημμυρίσει ἀπορίες. Καὶ ἐντελῶς μοῦ φαίνεσαι, ἂν ἐπιτρέπεται καὶ ἓνα ἀστεῖο, πῶς ὁμοιάζεις πάρα πολὺ καὶ στὴ μορφῇ καὶ στὰ ἄλλα μὲ τὴν πλατειὰ ἐκείνη νάρκῃ τῆς θαλάσσης. Γιατί κι αὕτῃ σ' ὅποιον τὴν πλησιάζει καὶ τὴν ἀγγίζει φέρνει μοῦδιασμα καὶ σὺ νομίζω τώρα νάτι ἐτόιμ ἔχεις κάμει σὲ μένα [μὲ ναρκῶσαι]. Ἀλήθεια ἐμένα τώρα καὶ ἡ ὕψχη μου καὶ τὸ στόμα μου εἶναι ναρκωμένα καὶ δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Καὶ ὅμως ἄπειρες φορὲς ἔχω κάμει πάρα πολλοὺς λόγους γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ μπροστὰ σὲ πολλοὺς, καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα, ὅπως νόμιζα. Μὰ τώρα δὲν μπορῶ νὰ πῶ, οὔτε τὸ παραμικρὸ, τί εἶναι. Καλὰ σκέπτεσαι, νομίζω, πού δὲν ταξιδεύεις καὶ δὲν ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ δῶ· γιατί ἂν ξένος σὲ ἄλλῃ πόλιν κάνης τέτοια πράγματα, γρήγορα θὰ σὲ ἐπιαναν ὡς μάγο.

ΣΩ. Εἶσαι παμπόνηρος, Μένων, καὶ παρὰ λίγο νὰ μὲ ξεγελοῦσες.

ΜΕΝ. Γιατί αὐτό, Σωκράτη;

c ΣΩ. Καταλαβαίνω γιὰ ποῖο λόγο μοῦ ἔκαμες παρομοίωση.

ΜΕΝ. Γιὰ ποῖον, φαντάζεσαι, λόγο;

ΣΩ. Γιὰ τὸ σὲ παρομοιάσω καὶ ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου. Τὸ ξέρω ἐγὼ, ὅλοι οἱ ὁμορφοὶ χαίρουν μὲ τις παρομοιώσεις. Γιατί τοὺς συμφέρει· ἐπειδὴ τῶν ὁμορφῶν καὶ οἱ παρομοιώσεις εἶναι, νομίζω, ὁμορφες. Ἀλλὰ δὲν θὰ σοῦ ἀνταποδώσω παρομοίωση. Ὅσο γιὰ μένα, ἂν ἡ νάρκη πού εἶπες, ὄντας ἡ ἴδια ναρκωμένη, ἔτσι ναρκῶν καὶ τοὺς ἄλλους, τότε τῆς μοιάζω ἄλλῶς ὅχι. Γιατί δὲν ρίχνω τοὺς

οὐ γὰρ εὐπορῶν αὐτὸς τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν, ἀλλὰ παν-
 τὸς μᾶλλον αὐτὸς ἀπορῶν οὕτως καὶ τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπο-
 ρεῖν. καὶ νῦν περὶ ἀρετῆς ὃ ἐστίν ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, σὺ μὲν-
 τοι ἴσως πρότερον μὲν ᾔδησθα πρὶν ἐμοῦ ἀνσθαι, νῦν μὲν-
 τοι ὁμοίος εἰ οὐκ εἰδότες. ὁμοῖος δὲ ἐθέλω μετὰ σοῦ σκέπασθαι
 καὶ συζητῆσαι ὅτι ποτέ ἐστιν.

XIV. ΜΕΝ. Καὶ τίνα τρόπον ζητήσεις, ὦ Σώκратες,
 τοῦτο δ μὴ οἶσθα τὸ παράπαν ὃ τί ἐστίν; ποῖον γὰρ ὦν οὐκ
 οἶσθα προθέμενος ζητήσεις; ἢ εἰ καὶ ὃ τί μάλιστα ἐντύχοις
 αὐτῷ, πῶς εἴσειε ὅτι τοῦτο ἐστίν, ὃ σὺ οὐκ ᾔδησθα;

ΣΩ. Μανθάνω οἷον βούλει λέγειν, ὦ Μένων. ὁρᾷς τοῦ-
 τον ὡς ἐριστικὸν λόγον κατάγεις, ὡς οὐκ ἀραξέστιν ζητεῖν ἀν-
 θρώπῳ οὔτε ὃ οἶδεν οὔτε ὃ μὴ οἶδεν; οὔτε γὰρ ἂν ὄγε οἶδεν
 ζητοῖ· οἶδεν γάρ, καὶ οὐδὲν δεῖ τῷ γε τοιοῦτῳ ζητήσεως· οὔτε
 ὃ μὴ οἶδεν· οὐδὲ γὰρ οἶδεν ὃ τί ζητῆσαι.

ΜΕΝ. Οὐκοῦν καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὃ λόγος οὐ-
 τος, ὦ Σώκратες;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΜΕΝ. *Ἐχεις λέγειν ὅτι;

ΣΩ. *Ἐγώ γε· ἀκήκοα γὰρ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν σο-
 φῶν περὶ τὰ θεῖα πράγματα—

ΜΕΝ. Τίνα λόγον λεγόντων;

ΣΩ. Ἀληθῆ, ἔμοιγε δοκεῖν, καὶ καλόν.

ΜΕΝ. Τίνα τοῦτον, καὶ τίνας οἱ λέγοντες;

ΣΩ. Οἱ μὲν λέγοντές εἰσι τῶν ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν
 ὅσοις μετέλκε περὶ ὧν μεταχειρίζονται λόγον οἷοις τ' εἶ-
 ναι διδόναι· λέγει δὲ καὶ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποι-
 ητῶν, ὅσοι θεοὶ εἰσιν. ἃ δὲ λέγουσι, ταυτὶ ἐστίν· ἀλλὰ σκό-
 πει, εἰ σοι δοκοῦσαν ἀληθῆ λέγειν. φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ
 ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τοτὲ μὲν τελευτᾶν, ὃ δὲ ἀπο-
 θνήσκων καλοῦσι, τοτὲ δὲ πάλιν γίγνεσθαι, ἀπώλλυσθαι δ'
 οὐδέποτε· δεῖν δὲ διὰ ταῦτα ὡς οἰσώτατα διαβιώναι τὸν βίον·

1) Τὸ γνωστὸ τοῦτο σοφιστικὸ ἐπιχειρήμα ἀνακινεῖ τὸ μεγάλο
 πρόβλημα ἂν ἡ ἐμπειρικὴ γνώση ἐμπεριέχει ἀπὸ τῶν προτέρων σοφί-
 ρειας· πού ἐπιτρέπουν τὴν ἔρευνα ἢ όχι. Τὸ σοφιστικὸ ἐπιχειρήμα ὁ
 Πλάτων τὸ ἀνατρέπει ἐδῶ μὲ τὴ θεωρίαν τῆς ἀναμνήσεως.

ἄλλους σὲ ἀπορίες τὴν ὥρα πού ἐγὼ εἴμαι· ἐξω ἀπ' αὐ-
 τέ, ἀλλὰ ἀπορῶντας ὁ ἴδιος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον,
 ἔτσι κἀνὰ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀποροῦν. Καὶ τώρα γιὰ τὸ
 ζητήμα τί εἶναι ἀρετὴ, ἐγὼ δὲν ξέρω, σὺ ὅμως πρῶτα
 ἴσως ἤξερες, πρὶν με ἀγγίσσης, τώρα ὁμοῖος εἶσαι ὁμοῖος
 μὲ ἀνθρώπο πού δὲν ξέρει.

Μολταῦτα θέλω νὰ ἐξετάσω καὶ νὰ ἐρευνήσω μαζὶ
 σου τί τέλος πάντων εἶναι ἡ ἀρετὴ.

XIV. ΜΕΝ. Καὶ πῶς θὰ ἐρευνήσης, Σωκράτη, ἕνα πράγ-
 μα, πού δὲν ξέρεις τὸ παραμικρὸ τί
 εἶναι; Γιατί ποῖο ἀπὸ δσα δὲν ξέρεις
 τὴ συζήτησι θὰ προτάξης καὶ θὰ ἀναζητήσης;

*Ἡ κι' ἂν ἀκόμη βρεθῇς ὅσο τὸ δυνατόν πιδ κοντά του, πῶς
 θὰ ξέρης ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πού δὲν ἤξερες;

ΣΩ. Καταλαβαίνω τὴ θέλεις νὰ πῇς, Μένων. Βλέπεις
 πόσο ἐριστικὸ εἶναι τὸ θέμα τοῦτο πού κατεβάζεις, ὅτι θὰ δὲν
 εἶναι δυνατόν στὸν ἀνθρώπο νὰ ἐρευνᾷ οὔτε ἐκεῖνο πού ξέρει,
 οὔτε ἐκεῖνο πού δὲν ξέρει; Γιατί οὔτε ἐκεῖνο πού ξέρει
 εἶναι δυνατόν νὰ γυρεῖ, γιατί τὸ ξέρει, καὶ ἐρευνα γιὰ ὃ, τι
 ξέρεις δὲν χρειάζεται· οὔτε ἐκεῖνο πού δὲν ξέρει· γιατί
 δὲν ξέρει τί θὰ ζητῆσι (*).

ΜΕΝ. Καὶ δὲν σοῦ φαίνεται σωστός τοῦτος ὁ συλ-
 λογισμός, Σωκράτη;

ΣΩ. Σέ μένα όχι.

ΜΕΝ. Μπορεῖς νὰ πῇς σέ ποῖο σημεῖο;

ΣΩ. Ναι βέβαια· ἔχω ἀκούσει σοφοὺς ἀνδρες καὶ γυ-
 ναῖκες γιὰ τὰ θεῖα πράγματα... (*).

ΜΕΝ. Νὰ λέγουν τί;

ΣΩ. Ἀληθινά, νομίζω, καὶ ὁμορφα λόγια.

ΜΕΝ. Τί λόγια; καὶ ποῖοι εἶναι πού τὰ λέγουν;

ΣΩ. Αὐτοὶ πού τὰ λέγουν εἶναι ἱερεῖς καὶ ἱερίες, ἀπὸ ἐκεῖ-
 νους πού νοιάζονται νὰ εἶναι ἱκανοὶ
 νὰ δίδουν τὸ λόγο γιὰ τὰ πράγματα μὲ
 τὰ ὁποῖα καταγίνονται· τὰ λέγει ἀκόμη καὶ ὁ Πίνδαρος
 καὶ ἄλλοι πολλοὶ ποιητές, ὅσοι εἶναι θεοὶ. Κ' ἐκεῖνα
 πού λέγουν εἶναι τοῦτα δῶ· μόνο κοίταξε ἂν σοῦ φαίνονται
 ὅτι λέγουν σωστά πράγματα.

2) Μὲ ἀπότομη στροφὴ πρὸς τὸν μῦθο ὁ Πλάτων συνθηθεῖ νὰ
 προσφέρῃ τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τῆς θεωρίας πού ὑποστηρίζει.

οἷσι γὰρ ἂν Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος
δέξεται, εἰς τὸν ὕπερθεον ὅμιον κείνων ἐνάτω ἔτει
ἀνδιδόῃ ψυχὰς πάλιν, ἐκ τῶν βασιλῆες ἀγανοὶ
καὶ σθένει κραιπνοὶ σοφία τε μέγιστοι
ἄνδρες αὖθοντ'· ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον
ἥρωες ἄγνοι πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται.

XV. "Ἄτε οὖν ἡ ψυχὴ ἀθάνατος τε οὖσα καὶ πολλὰς
γεγονυῖα, καὶ ἔδρακνυα καὶ τὰ ἐνθάδε καὶ τὰ ἐν Ἄ-
δου [καὶ] πάντα χρήματα, οὐκ ἔστιν ὃ τι οὐ μεμάρτηκεν
ὥστε οὐδὲν θανμαστόν καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ ἄλλων
ολόν τ' εἶναι αὐτὴν ἀναμνησθῆναι, ἃ γε καὶ πρότερον ἠπί-
στατο. ἄτε γὰρ τῆς φύσεως ἀπάτης συγγενοῦς οὗσης,
καὶ μεμαθηκυίας τῆς ψυχῆς ἅπαντα, οὐδὲν κωλύει ἐν μόν-
ον ἀναμνησθῆναι, ὃ δὴ μάθηται καλοῦσιν ἄνθρωποι,
τὰλλα πάντα αὐτὸν ἀνευρεῖν, ἐάν τις ἀνδρείος ἦ καὶ μὴ
ἀποκάμνη ζήτων· τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μαθησθῆναι
ἀμνησῆς ὅλον ἔστιν. οὐκ οὖν δεῖ πείθεσθαι τούτῳ τῷ
ἐριστικῷ λόγῳ· οὗτος μὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς ἀργούς ποιήσῃ
καὶ ἔστιν τοῖς μαλακοῖς τῶν ἀνθρώπων ἡδύς ἀκοῦσαι, ὁδὲ
δὲ ἐργατικούς τε καὶ ζητητικούς ποιεῖ· ὃ γὰρ πιστεύω
ἀληθεῖ εἶναι ἐθέλω μετὰ σοῦ ζητεῖν ἀρετὴν ὃ τί ἐστιν.

MEN. Ναί, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πῶς λέγεις τοῦτο,
ὅτι οὐ μαθησθῆναι, ἀλλὰ ἢν καλοῦσιν μάθησιν ἀνάμνησιν
ἔστιν; ἔχεις με τοῦτο διδάξει ὡς οὕτως ἔχει;

ΣΩ. Καὶ ἄρτι εἶπον, ὦ Μένων, ὅτι πανοῦργος εἶ,
82a καὶ νῦν ῥωτᾷς εἰ ἔγωγε σε διδάξαι, δὲ οὐ φημι διδάξην εἶναι
ἀλλ' ἀνάμνησιν, ἵνα δὴ εὐθὺς φαῖνμαι αὐτός ἐμαυτῷ
τάναντι λέγων.

MEN. Οὐ μὲν τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ πρὸς τοῦτο
βλέψας εἶπον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θῆους· ἀλλ' εἰ πῶς μοι ἔχεις
ἐνδείξασθαι ὅτι ἔχει ὥσπερ λέγεις, ἐνδείξει.

ΣΩ. Ἄλλ' ἔστι μὲν οὐ ῥάδιον, ὅμως δὲ ἐθέλω προ-
θυμηθῆναι σοῦ ἐνεκεν. ἀλλὰ μοι προσκάλεσον τῶν πολ-

Λέγουν λοιπὸν πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι
ἀθάνατη, ἅλποτε τελευτᾷ—εἶναι αὐτὸ ποῦ ὀνομάζουσι θάνα-
το—καὶ ἅλποτε ξαναγεννιέται, ἀλλὰ ποτὲ δὲν χάνεται· χρειά-
ζεται ὅμως γι' αὐτὰ να περνᾷ κανεῖς τῇ ζωῇ του ὅσο το
δυνατὸν πὶο ὅσια: «Γιατί, ὅσο γι' αὐτοὺς ποὺ ἡ Περσεφόνη
θὰ δεχτῇ τὴν πληρωμὴν, γιὰ λάθος τοὺς παλιό, ξανά στὸν
ἥλιο, ποὺ εἶναι ψηλά, στὸ ἔνατο ἔτος στέλνει τίς ψυχές τους.
Καὶ βγαίνουν ἀπ' αὐτές βασιλιάδες λαμπροὶ κι' ἄνδρες ὀρ-
μητικοὶ στὴ δύναμη, πολὺ μεγάλοι στὴ σοφία· κι' ἅμα πε-
θάνουν ἥρωες ἄγνοὺς οἱ ἄνθρωποι τοὺς ὀνομάζουσι» (1).

XV. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἀθάνατη εἶναι καὶ πολλὰς
φορὰς γεννήθηκε καὶ ἔχει δεῖ ὅλα τὰ πράγματα καὶ ὅσα εἶναι
ἐδῶ καὶ ὅσα εἶναι στὸν Ἄδη. δὲν εἶναι τίποτε ποὺ νὰ μὴν
τὸ ἔχη μάθει. Ὡστε καθόλου παραέμενο νὰ μπορῇ αὐτὴ καὶ
γιὰ τὴν ἀρετὴν καὶ γιὰ τὰ ἄλλα νὰ ξαναθυμῇ ὅσα καὶ πρὶν
ἤξερε. Καὶ ἐπειδὴ ὅλη ἡ φύσις ἔχει ὁμοιογένεια καὶ ἡ ψυχὴ
τὰ ἔχει μάθει ὅλα, τίποτε δὲν ἐμποδίζει, ἂν ἔνα μόνον ξανα-
φέρῃ κανεῖς στὸ νοῦ του—αὐτὸ δὲ οἱ ἄνθρωποι τὸ ὀνομάζουσι
μάθησι—μόνος του νὰ ξαναβρῇ ὅλα τὰ ἄλλα, φτάνει νὰ ἔχη
θάρος καὶ νὰ μὴν ἀποκαμῇ ἐρευνώντας· γιατί ἡ ἔρευνα καὶ
ἡ μάθησι στὸ σύνολό τους ἀνάμνησι εἶναι.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ πιστεύωμε στὸν ἐριστικὸ ἔκνενο
λόγο· γιατί θὰ μάς ἔκανε ἀργούς, οἱ μαλακοὶ ἄνθρωποι τὸν
ἀκοῦν εὐχάριστα, ἐνῶ τοῦτος ἐδῶ κάνει τοὺς ἀνθρώπους
ἐργατικούς καὶ ἐρευνητικούς· πιστεύοντας ἐγὼ ὅτι αὐτὸς
εἶναι ἀληθινός, θέλω νὰ ἐρευνῶ μαζὶ σου τί εἶναι ἀρετὴ (2).

MEN. Καλὰ, Σωκράτη. Ἄλλὰ πῶς ἐννοεῖς τοῦτο δῶ,
ὅτι δὲν μαθαίνομε, ἀλλὰ ὅτι ὀνομάζομε μάθησι ἐνὶ ἀνά-
μνησι; Μπορεῖς νὰ με διδάξεις ὅτι αὐτὸ ἔτσι εἶναι;

ΣΩ. Καὶ λίγο πρὶν, Μένων, εἶπα πῶς εἶσαι παι-
πώνηρος. Νά, καὶ τώρα με ῥωτᾷς
ἔνα μπορῶ νὰ σε διδάξω, ἐνῶ ἐγὼ σοῦ
ρίας με τὴν ἔξετασι λέγω πῶς δὲν ὑπάρχει διδάχη, ἀλλὰ
ἐνὸς βούλου ἀνάμνησι, γιὰ νὰ φανῶ ἀμέσως
ὅτι ὁ ἴδιος ἀντιφάσκω με τὸν ἐαυτό μου.

MEN. Ὅχι, μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, δὲν τὸ εἶπα ἔχον-
τας αὐτὸ στὸ νοῦ μου, ἀλλὰ ἀπὸ συνήθειας ὅμως ἂν κατὰ
κάποιο τρόπο μορῆς νὰ μοῦ δώσης ἐνδείξει ὅτι ἔτσι εἶναι,
κάμε το.

ΣΩ. Δὲν εἶναι βέβαια εὐκόλο, ὅμως γιὰ χάρη σου
θὰ κάμω ὅτι, μὲν μπορῶ. Ἐλα, κάλεσέ μου ἔναν ἀπὸ τούτους

1) Πινδάρου ἀπόσπασμα: ἔκδοσις Schroeder ἀριθ. 133, ἔκδοσις
Puech τόμ. IV σ. 209-210.

2) Πρότιμα ὁ Σωκράτης τούτῃ τῇ θεωρίᾳ, ἔχει γιὰ θεωρητικούς
ἀλλὰ γιὰ πρακτικούς (ἡθικούς) λόγους.

b λῶν ἀκολουθῶν τούτωνι τῶν σαυτοῦ ἕνα, ὅτινα βούλει, ἵνα ἐν τούτῳ σοι ἐπιδείξωμαι.

ΜΕΝ. Πάνυ γε. δεῦρο πρόσθελε.

ΣΩ. "Ελλην μὲν ἐστὶ καὶ ἑλληνίζει;

ΜΕΝ. Πάνυ γε σφόδρα, οἰκογενής.

ΣΩ. Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ὁπότερ' ἂν σοι φαίνεται, ἢ ἀναμνησκόμενος ἢ μαθητὴν παρ' ἐμοῦ.

ΜΕΝ. Ἀλλὰ προσέξω.

XVI. ΣΩ. Εἰπέ δὴ μοι, ὦ παῖ, γινώσκεις τετράγωνον χωρίον ὅτι τοιοῦτόν ἐστιν;

ΠΑΙ. Ἐγώ γε.

c ΣΩ. Ἔστιν οὖν τετράγωνον χωρίον ἴσας ἔχον τὰς γραμμὰς ταύτας πάσας, τέτταρας ὀσας;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐ καὶ ταυταὶ τὰς διὰ μέσον ἐστὶν ἴσας ἔχον;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴη ἂν τοιοῦτον χωρίον καὶ μείζον καὶ ἑλαττον;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Εἰ οὖν εἴη αὕτη ἡ πλευρὰ δυοῖν ποδοῖν καὶ αὕτη δυοῖν, πόσων ἂν εἴη ποδῶν τὸ ὅλον; ὥδε δὲ σκόπει· εἰ ἦν ταύτη δυοῖν ποδοῖν, ταύτη δὲ ἐνὸς ποδὸς μόνον, ἄλλο τι ἀπασὶ ἂν ἦν δυοῖν ποδοῖν τὸ χωρίον;

ΠΑΙ. Ναί.

d ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ δυοῖν ποδοῖν καὶ ταύτη, ἄλλο τι ἢ δις δυοῖν γίγνεται;

ΠΑΙ. Γίγνεται.

ΣΩ. Δυοῖν ἄρα δις γίγνεται ποδῶν;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσοι οὖν εἰσιν οἱ δύο δις πόδες; λογισάμενος εἰπέ.

ΠΑΙ. Τέτταρες, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκοῦν γένοιτ' ἂν τούτου τοῦ χωρίου ἕτερον διπλάσιον, τοιοῦτον δέ, ἴσας ἔχον πάσας τὰς γραμμὰς ὥσπερ τοῦτο;

ΠΑΙ. Ναί.

ἐδῶ τοὺς δούλους πού σέ ἀκολουθοῦν, ὅποιον θέλεις, γιὰ νὰ σου δώσω τὴν ἐνδείξην μ' αὐτόν.

ΜΕΝ. Πολὺ εὐχαρίστως. (Σὲ ἕνα δούλο): Ἐλα ἐδῶ κοντά.

ΣΩ. Εἶναι Ἑλληνας, ξέρεῖ Ἑλληνικά;

ΜΕΝ. Πολὺ καλὰ, γεννήθηκε στὸ σπίτι μας.

ΣΩ. Στρέψε λοιπὸν τὴν προσοχὴ σου νὰ δῆς ἂν θὰ σοὺ φανῇ ὅτι ἀναθυμᾶται ἢ μαθαίνει ἀπὸ μένα.

ΜΕΝ. Βέβαια καὶ θὰ προσέξω.

XVI. ΣΩ. Πές μου, παιδί μου ⁽¹⁾, ξέρεις ὅτι τὸ τετράγωνο ἐπίπεδο εἶναι τέτοιας λογῆς ⁽²⁾;

ΠΑΙ. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Καὶ εἶπαι τὸ τετράγωνο ἐπίπεδο ἴσες ὅλες τοῦτες τὲς γραμμές, πού εἶναι τέσσερις;

ΠΑΙ. Βεβαίως.

ΣΩ. Δὲν εἶναι καὶ τοῦτες ἐδῶ πού τὸ διασχίζουν στὴ μέση ⁽³⁾ ἴσες;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τέτοιο ἐπίπεδο θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχῃ καὶ πῶς μεγάλο καὶ πῶς μικρό;

ΠΑΙ. Βεβαίως.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν τούτη δῶ ἡ πλευρὰ ἦταν δυὸ πόδια καὶ τούτη δυό, πόσα πόδια θὰ ἦταν ὅλο τὸ τετράγωνο; Ἐξέτασέ το ἔτσι: ἂν ἀπὸ τούτης τὴν πλευρὰ ἦταν δυὸ πόδια, καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἕνα μόνο, δὲν θὰ ἦταν τὸ ἐπίπεδο μιὰ φορὰ δυὸ πόδια;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τούτης τὴν πλευρὰ εἶναι δυὸ πόδια, δὲν ἔχομε δυὸ φορὲς δυὸ πόδια;

ΠΑΙ. Ἐχομε.

ΣΩ. Ἐχομε λοιπὸν δυὸ φορὲς δυὸ πόδια;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσα πόδια κάνουν λοιπὸν τὰ δυὸ φορὲς δυό; Λογάριασε καὶ πές.

ΠΑΙ. Τέσσερα, Σωκράτη.

ΣΩ. Δὲν θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἕνα ἄλλο ἐπίπεδο διπλάσιο ἀπ' αὐτό, τέτοιο εἶδους, νὰ ἔχῃ, ὅπως τοῦτο, ἴσες ὅλες τὲς πλευρές;

ΠΑΙ. Ναί.

1) Καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν τὸν ὑπερέτρη, ἀνεξέτρητα ἀπὸ τὴν ἡλικία του, παιδί.

2) Ὁ Σωκράτης χαρίζει στὸ ἄεφος τὰ ἀνγκαῖα σχήματα ἢ τὰ παρουσιάσει μὲ κάποιο ἄλλο τρόπο.

3) Οἱ διαγωνίους.

ΣΩ. Πόσων οὖν ἔσται ποδῶν;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Φέρε δὴ, πειρώ μοι εἰπεῖν πηλίκη τις ἔσται ἐκείνου ἢ γραμμῇ ἐκάστη; ἢ μὲν γὰρ τοῦδε δυοῖν ποδοῖν· τί δὲ ἢ ἐκείνου τοῦ διπλασίου;

ΠΑΙ. Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι διπλασία.

ΣΩ. Ὅρα, ὦ Μένων, ὥς ἐγὼ τοῦτον οὐδὲν διδάσκω, ἀλλ' ἐρωτῶ πάντα; καὶ νῦν οὗτος οἶεται εἰδέναι ὅποια ἐστὶν ἀπ' ἧς τὸ ὀκτώπουν χωρίον γενήσεται· ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

ΜΕΝ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Οἶδεν οὖν;

ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οἶεται δέ γε ἀπὸ τῆς διπλασίας;

ΜΕΝ. Ναί.

83a XVII. ΣΩ. Θεῶ δὴ αὐτὸν ἀναμνησκόμενον ἐφελξῆς, ὥς δεῖ ἀναμνησθεσθαι.—σὺ δέ μοι λέγε· ἀπὸ τῆς διπλασίας γραμμῆς φῆς τὸ διπλάσιον χωρίον γίνεσθαι; τοιόνδε λέγω, μὴ ταύτη μὲν μακρόν, τῇ δὲ βραχύ, ἀλλὰ ἴσον πανταχῇ ἔστω ὥσπερ τουτί, διπλάσιον δὲ τούτου, ὀκτώπουν· ἀλλὰ ὅρα εἰ ἐτι σοι ἀπὸ τῆς διπλασίας δοκεῖ ἔσθαι.

ΠΑΙ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν διπλασία αὕτη ταύτης γίνεταί, ἂν ἐτέραν τοσαύτην προσθῶμεν ἐνθένδε;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀπὸ ταύτης δὴ, φῆς, ἔσται τὸ ὀκτώπουν χωρίον, ἂν τέτταρες· τοσαῦται γένωνται;

ΠΑΙ. Ναί.

b ΣΩ. Ἀναγραφώμεθα δὴ ἀτ' αὐτῆς ἴσας τέτταρας. ἄλλο τι ἢ τουτί ἂν εἴη ὁ φῆς τὸ ὀκτώπουν εἶναι;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐν αὐτῷ ἐστὶ ταυτί τέτταρα, ὧν ἕκαστον ἴσον τούτῳ ἐστὶ τῷ τετράποδι;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσων ποδιῶν θὰ εἶναι;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Ἐλα λοιπὸν, προσπάθησε νὰ μοῦ πῆς πόσο μεγάλη θὰ εἶναι καθε πλευρά του. Ἡ πλευρά τούτου ἐδῶ εἶναι δυὸ πόδια· τί θὰ εἶναι ἡ πλευρά τοῦ διπλασίου;

ΠΑΙ. Εἶναι δὲ φανερό, Σωκράτη, ὅτι θὰ εἶναι διπλάσια (!).

ΣΩ. Βλέπεις, Μένων, ὅτι ἐγὼ δὲν τὸν διδάσκω τίποτε, ἀλλὰ σὲ ὅλα τὸν ἐρωτῶ; Καὶ τώρα αὐτὸς νομίζει ὅτι ξέρεי ποία εἶναι ἡ πλευρά ἀπὸ τὴν ὅποια θὰ γίνη τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτῶ ποδιῶν· ἢ δὲν νομίζεις;

ΜΕΝ. Πῶς, νομίζω.

ΣΩ. Ξέρεи λοιπὸν;

ΜΕΝ. Ὅχι δά.

ΣΩ. Καὶ νομίζει ὅτι γί'εται ἀπὸ τῆς διπλάσια πλευρά τοῦ πρώτου ἐπίπεδου;

ΜΕΝ. Ναί.

XVII. ΣΩ. Παρακολούθησέ τον λοιπὸν στη συνέχεια, πού θὰ ξαναθυμηθῇ, ὅπως πρέπει κανεὶς νὰ ξαναθυμᾶται.

(Στὸ δοῦλο.) Λέγε τώρα ἐσύ· λέγεις ὅτι ἀπὸ τῆς διπλάσια γραμμῆς γίνεται τὸ διπλάσιο ἐπίπεδο; Τοῦτο δῶ ἐννοῶ, ὅχι ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς μακρὸν καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης βραχύ, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἴσο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ὅπως τοῦτο δῶ, διπλάσιο ὅμως ἀπὸ τοῦτο, ὀκτῶ ποδιῶν· πρόσθεε νὰ δῆς ἂν νομίζεις ἀκόμῃ ὅτι θὰ γίνη ἀπὸ διπλάσια πλευρά.

ΠΑΙ. Ναί, νομίζω.

ΣΩ. Δὲν θὰ γίνη διπλάσια τούτη ἀπὸ τούτην, ἂν προσθέσωμε μίαν ἄλλην τόσο μεγάλην ἀρχίζοντας ἀπὸ τοῦτο τὸ σημεῖο;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἀπὸ τούτην, λοιπὸν λέγεις ὅτι θὰ γίνη τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτῶ ποδιῶν, ἂν ἔχωμε τέσσερις πλευρὲς σὰν αὕτην;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἄς χαράξωμε λοιπὸν σὰν αὕτην τέσσερις ἴσες πλευρὲς. Τοῦτο δῶ δὲν θὰ ἦταν αὐτὸ πού λέγεις ὅτι εἶναι ὀκτῶ ποδιῶν;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Μὰ δὲν εἶναι σ' αὐτὸ τούτα τὰ τέσσερα, καθένα τους ἴσο μὲ τοῦτο πού εἶναι τέσσερα πόδια;

ΠΑΙ. Ναί.

1) Μὲ πόση Σωκράτης ἐκφράζει ὁ δοῦλος τὴ σφαλερὴ αὐτῆ γνώμη του! Μ' αὐτὴν ἐπισημαίνει ὁ Πλάτων πόσο ἀνεπηρεχάστα γίνεται ἡ ἀπὸδειξη τοῦ Σωκράτη.

- ΣΩ. Πόσον οὖν γίγνεται; οὐ τετράκις τοσοῦτον;
 ΠΑΙ. Πῶς δ' οὐ;
 ΣΩ. Διπλάσιον οὖν ἐστὶν τὸ τετράκις τοσοῦτον;
 ΠΑΙ. Οὐ μὰ Δία.
 ΣΩ. Ἀλλὰ ποσαπλάσιον;
 ΠΑΙ. Τετραπλάσιον.
 ΣΩ. Ἀπὸ τῆς διπλάσιος ἄρα, ὦ παῖ, οὐ διπλάσιον
 ἀλλὰ τετραπλάσιον γίγνεται χωρίον.
 ΠΑΙ. Ἀληθῆ λέγεις.
 ΣΩ. Τετάρων γὰρ τετράκις ἐστὶν ἐκκαίδεκα. οὐχί;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Ὅκτώπων δ' ἀπὸ ποίας γραμμῆς; οὐχὶ ἀπὸ
 μὲν ταύτης τετραπλάσιον;
 ΠΑΙ. Φημί.
 ΣΩ. Τετράπων δὲ ἀπὸ τῆς ἡμισείας ταυτησί τουτί;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Εἰπὲν τὸ δὲ ὀκτώπων οὐ τοῦδε μὲν διπλάσιον
 ἐστίν, τοῦτον δὲ ἡμισυ;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Οὐκ ἀπὸ μὲν μείζωνος ἔσται ἡ τοσαύτης γραμ-
 μῆς, ἀπὸ ἐλάττωτος δὲ ἡ τοσαυτή; ἢ οὐ;
 ΠΑΙ. Ἐμοίγε δοκεῖ οὕτως.
 ΣΩ. Καλῶς· τὸ γάρ σοι δοκοῦν τοῦτο ἀποκρίνουν. καὶ
 μοι λέγε· οὐχ ἡδὲ μὲν δυοῖν ποδοῖν ἦν, ἣ δὲ τετάρων;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Δεῖ ἄρα τὴν τοῦ ὀκτώποδος χωρίου γραμμὴν
 μείζω μὲν εἶναι τῆσδε τῆς δίποδος, ἐλάττω δὲ τῆς τετρά-
 ποδος.
 ΠΑΙ. Δεῖ.
 ΣΩ. Πειρῶ δὴ λέγειν πηλίκην τινὰ φῆς αὐτὴν εἶναι.
 ΠΑΙ. Τρίποδα.
 ΣΩ. Οὐκοῦν ἄνπερ τρίπους ἦ, τὸ ἡμισυ ταύτης προσ-
 ληφόμεθα καὶ ἔσται τρίπους; δύο μὲν γὰρ οἶδε, ὃ δὲ εἷς·
 καὶ ἐνθενδε ὡσαύτως δύο μὲν οἶδε, ὃ δὲ εἷς· καὶ γίγνεται
 τοῦτο τὸ χωρίον ὃ φῆς.

- ΣΩ. Πόσο λοιπὸν κάνουν; Ὅχι τέσσερις φορές τόσο;
 ΠΑΙ. Πῶς ὅχι;
 ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν διπλάσιον τὸ τέσσερις φορές τόσο;
 ΠΑΙ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία.
 ΣΩ. Ἀλλὰ ποσαπλάσιο;
 ΠΑΙ. Τετραπλάσιο.
 ΣΩ. Τὸ συμπέρασμα μας, παιδί μου, εἶναι ὅτι ἀπὸ τῆς
 διπλάσια πλευρὰ δὲν γίνεται διπλάσιο, ἀλλὰ τετραπλάσιο
 τετράγωνο.
 ΠΑΙ. Σωστά.
 ΣΩ. Γιατί τέσσερις φορές τέσσερα κάνουν δεκάξι.
 Ὅχι;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Καὶ τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτὼ ποδιῶν ἀπὸ ποιά πλευρὰ
 γίνεται; Ἀπὸ τούτῃ δὲν γίνεται τὸ τετραπλάσιο;
 ΠΑΙ. Ναί, τὸ δέχομαι.
 ΣΩ. Καὶ τὸ ἐπίπεδο τῶν τεσσάρων ποδιῶν ἀπὸ τῆς
 μισῆς πλευρὰ τῆς πρώτης τούτων ἐδῶ;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Πᾶσι καλὰ· καὶ τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτὼ ποδιῶν δὲν
 εἶναι διπλάσιον ἀπὸ τούτου ἐδῶ, καὶ τὸ μισὸ αὐτοῦ ἐδῶ;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Δὲν θὰ γίνῃ λοιπὸν ἀπὸ πλευρὰ μεγαλύτερη ἀπὸ
 τούτῃ ἐδῶ, καὶ μικρότερη ἀπ' αὐτὴν ἐδῶ; Ἡ ὅχι;
 ΠΑΙ. Ναί, ἔτσι νομίζω.
 ΣΩ. Καλὰ· ἐκεῖνο πού σου φαίνεται σωστὸ νὰ ἀπαν-
 τᾷς. Ἐλα, πές μου· τούτῃ ἐδῶ δὲν εἶναι δυὸ πόδια καὶ αὐτὴ
 ἐδῶ τέσσερα;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Πρέπει λοιπὸν ἢ πλευρὰ τοῦ ἐπιπέδου τῶν ὀκτὼ
 ποδιῶν νὰ εἶναι πῶς μεγάλη ἀπὸ τούτῃ ἐδῶ, πού εἶναι δυὸ
 πόδια, καὶ πῶς μικρὴ ἀπὸ τὴν ἄλλην, πού εἶναι τέσσερα
 πόδια.
 ΠΑΙ. Πρέπει.
 ΣΩ. Προσπάθησε λοιπὸν νὰ πῆς πόσο μεγάλη δέχε-
 σαι πῶς εἶναι.
 ΠΑΙ. Τρία πόδια.
 ΣΩ. Ἄν εἶναι τρία πόδια, δὲν θὰ προσθέσωμε τὸ μισὸ
 αὐτῆς ἐδῶ καὶ θὰ εἶναι τρία πόδια; Νά, δύο αὐτὰ ἐδῶ, καὶ ἓνα
 τοῦτο· καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πάλι πλευρὰ δύο αὐτὰ ἐδῶ, καὶ ἓνα
 τοῦτο· καὶ ἔχομε αὐτὸ τὸ τετράγωνο πού λέγεις.

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἂν ἡ τῆδε τριῶν καὶ τῆδε τριῶν, τὸ ὅλον χωρίον τριῶν τρις ποδῶν γίνεταί;

ΠΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τρεῖς δὲ τρις πόσοι εἰσὶ πόδες;

ΠΑΙ. Ἐννέα.

ΣΩ. Ἐδεῖ δὲ τὸ διπλάσιον πόσων εἶναι ποδῶν;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα ἀπὸ τῆς τρίποδός πω τὸ ὀκτώπουν χωρίον γίνεταί.

ΠΑΙ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἄλλ' ἀπὸ ποίας; πειρῶ ἡμῖν εἰπεῖν ἀκριβῶς·
84a καὶ εἰ μὴ βούλει ἀριθμεῖν, ἀλλὰ δεῖξον ἀπὸ ποίας.

ΠΑΙ. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ οἶδα.

XVIII. ΣΩ. Ἐννοεῖς αὖ, ὦ Μένων, οὗ ἐστιν ἡδὴ βαδίζων ὁδε τοῦ ἀναμνησθῆσθαι; οἷον τὸ μὲν πρῶτον ἥδει μὲν οὐ, ἡ τις ἐστὶν ἡ τοῦ ὀκτώποδος χωρίου γραμμῇ, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πω οἶδεν, ἀλλ' ὅν ᾤετο γ' αὐτὴν τότε εἶδέναι, καὶ θαρραλέως ἀπεκρίνετο ὡς εἰδώς, καὶ οὐχ ἡγήετο ἀπορεῖν· νῦν δὲ ἡγείται ἀπορεῖν ἡδὴ, καὶ ὥσπερ οὐκ οἶδεν, οὐδ' οἶεται
b εἶδέναι.

MEN. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν νῦν βέλτιον ἔχει περὶ τὸ πρᾶγμα ὃ οὐκ ἥδει;

MEN. Καὶ τοῦτο μοι δοκεῖ.

ΣΩ. Ἀπορεῖν οὐκ αὐτὸν ποιήσαντες καὶ ναρκᾶν ὥσπερ ἡ νάρκη, μὴν τι ἐβλάψαμεν;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Προῦργον γοῦν τι πεποιθήκαμεν, ὡς ἔοικε, πρὸς τὸ ἐξευρεῖν ὅπῃ ἔχει· νῦν μὲν γὰρ καὶ ζητήσμεν ἂν ἡδέως οὐκ εἰδώς, τότε δὲ ῥαδίως ἂν καὶ πρὸς πολλοὺς καὶ πολ-
c λάκις ᾤετο· ἂν εὖ λέγειν περὶ τοῦ διπλάσιον χωρίου, ὡς δεῖ διπλασάν τὴν γραμμὴν ἔχειν μήκει.

MEN. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οἶε οὖν ἂν αὐτὸν πρότερον ἐπιχειρήσαι ζητεῖν ἢ μανθάνειν τοῦτο ὃ ᾤετο εἶδέναι οὐκ εἰδώς, πρὶν εἰς

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἔχωμε ἀπ' αὐτῆς τὴν πλευρὰ τρία πόδια (μῆκος) καὶ ἀπ' αὐτῆς τρία (πλάτος), ὁλόκληρο τὸ ἐπίπε-
δο δὲν εἶναι τρεῖς φορές τρία πόδια;

ΠΑΙ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Καὶ τρεῖς φορές τρία πόσα πόδια κάνουν;

ΠΑΙ. Ἐννέα.

ΣΩ. Τὸ διπλάσιον πόσα πόδια ἔπρεπε νὰ εἶναι;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Δὲν γίνεται λοιπὸν ἀκόμη ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν τριῶν ποδιῶν τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτώ.

ΠΑΙ. Ὅχι ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Τότε ἀπὸ ποιά πλευρά; Προσπάθησε νὰ μᾶς πῆς μὲ ἀκριβεία· καὶ ἂν δὲν βέλγῃς νὰ λογαριασῇς, δεῖξε ἀπὸ
ποῖαν.

ΠΑΙ. Ἀλλὰ μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, ἐγὼ δὲν ξέρω.

XVIII. ΣΩ. Καταλαβαίνεις πάλι, Μένων, πόσο κιάλας

Διαπιστώσεις τοῦ προχώρησε τοῦτος ἐδῶ στὴν ἀνά-
μνηση; Γιατί στὴν ἀρχὴ δὲν ἤξε-
ρε ποιά εἶναι ἡ πλευρὰ τοῦ ἐπι-
πέδου τῶν ὀκτώ ποδιῶν, ὅπως οὔτε τώρα ἀκόμη ξέρει,
νόμιζε ὁμῶς τότε ὅτι τὴν ξέρει καὶ ἀπαντοῦσε μὲ
θάραρος ὅσον ἀνθρωπος ποὺ ξέρει, καὶ δὲν ἐνόμιζε ὅτι
βρίσκεται σὲ ἀπορία· τώρα νομίζει πᾶς ὅτι βρίσκεται σὲ
ἀπορία, καὶ ὅπως δὲν ξέρει, οὔτε νομίζει πῶς ξέρει.

MEN. Ἔχεις δίκιο.

ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν σὲ καλύτερη κατάστασις τώρα ὡς πρὸς αὐτὸ ποῦ δὲν ἤξερε;
MEN. Καὶ ἐγὼ αὐτὸ νομίζω.

ΣΩ. Φέροντάς τον λοιπὸν σὲ ἀπορία καὶ ναρκώνοντάς τον ὅπως ἡ νάρκη, τὸν βλάψαμε ἄραγε;

MEN. Ὅχι, δὲν νομίζω.

ΣΩ. Κάπως τὸν ὠφελήσαμε λοιπὸν, ὅπως φαίνεται, ὡς πρὸς τὸ νὰ βρῇ ποῦ εἶναι τὸ σωστό· γιατί τώρα καὶ μὲ
εὐχαρίστηση θὰ ἐρευνήσῃς, μὰ ποῦ δὲν ξέρει, ἐνῶ τότε
εὐκόλως καὶ μὲ προστάς σὲ πολλοὺς καὶ πολλὰς φορές θὰ νόμιζε
ὅτι σωστὰ τὰ λέγει γιὰ τὸ διπλάσιον ἐπίπεδο, πῶς πρέπει ἡ
πλευρὰ του νὰ εἶναι διπλάσια σὲ μήκος.

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Νομίζεις λοιπὸν ὅτι αὐτὸς θὰ δοκίμαζε νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ μαθαίῃ τοῦτο ποῦ νόμιζε πῶς ἤξερε, χωρὶς νὰ τὸ

ἀπορίαν κατέπεσεν ἡγησάμενος μὴ εἰδέναι, καὶ ἐπόθησεν τὸ εἰδέναι;

ΜΕΝ. Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ὁνητο ἄρα νερκήσας;

ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Σκέψαι δὴ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας ὃ τι καὶ ἀνευρήσει ζητῶν μετ' ἐμοῦ, οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ οὐ διδάσκοντος· φύλαττε δὲ ἄν που εὖρης με διδάσκοντα καὶ διεξιόντα αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ τὰς τούτου δόξας ἀνερωτῶντα.

XIX. Λέγε γάρ μοι σύ· οὐ τὸ μὲν τετράγωνον τοῦτο ἡμῖν ἐστι χωρίον; μανθάνεις;

ΠΑΙ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Ἐτερον δὲ αὐτῷ προσθεῖμεν ἂν τοῦτι ἴσον;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τρίτον τόδε ἴσον ἐκατέρῳ τούτων;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν προσαναπληρωσάμεθ' ἂν τὸ ἐν τῇ γωνίᾳ τόδε;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν γένοιτ' ἂν τέτταρα ἴσα χωρία τάδε;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί οὖν; τὸ ὅλον τόδε πασαπλάσιον τοῦδε γίγνεται;

ΠΑΙ. Τετραπλάσιον.

ΣΩ. Ἐδεῖ δὲ διπλάσιον ἡμῖν γενέσθαι ἢ οὐ μέμνησαι;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐστὶν αὕτη γραμμὴ ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν 85a [τινὰ] τέμνουσα διχα ἕκαστον τούτων τῶν χωρίων;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τέτταρες αὐταί γίνονται γραμμαὶ ἴσαι, περιέχουσαι τοῦτι τὸ χωρίον;

ΠΑΙ. Γίγνονται.

ζήτην, πρὶν πύσῃ σὲ ἀπορία—ἐπειδὴ ἀπέκτησε τὴν ἰδέαν πῶς δὲν ἔρει, —καὶ αἰσθανθῇ τὸν πόθον νὰ μάθῃ;

ΜΕΝ. Δὲν νομίζω, Σωκράτη.

ΣΩ. Ὡφελήθηκε λοιπὸν ἀπὸ τοῦ μούδιασμα;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Κόλταζε τώρα, ὅστερα ἀπὸ τὴν ἀπορία τοῦτη, τί θὰ ἀνακαλύψῃ ἐρευνώνοντας μαζί μου, τοῦ μόνο θὰ τὸν ἐρωτῶ, δὲν θὰ τὸν διδάσκω· καὶ παρακολούθησε μὴπως κάποιου μὲ πείσης νὰ τὸν διδάσκω καὶ νὰ τοῦ ἐπεξηγῶ, καὶ ὅχι νὰ κάνω ἐρωτήσεις ἀπάνω στὶς διόκες τοῦ γνώμης.

XIX. (Στὸ δούλο). Λέγε ἐσὺ τοῦτο (!) δὲν εἶναι τὸ ἐπί-πεδὸ μας τῶν τεσσάρων ποδιῶν;

Καταλαβαίνει;

ΠΑΙ. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Θὰ μπορούσαμε νὰ τοῦ προσθέσουμε ἓνα ἄλλο ἴσου, τοῦτο ἐδῶ (!);

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τοῦτο τὸ τρίτο (!), ἴσο μὲ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα δύο;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Δὲν θὰ συμπληρώσωμε καὶ τοῦτο δῶ τὸ κενὸ (!) στὴ γωνία;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἐχομε λοιπὸν τέσσερα ἐπίπ-ῃ ἴσα, τοῦτα ἐδῶ;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί λοιπὸν; Πόσες φορές πῶς μεγάλο εἶναι τὸ σύνολό τους ἀπὸ τοῦτο δῶ (!);

ΠΑΙ. Τέσσερις φορές.

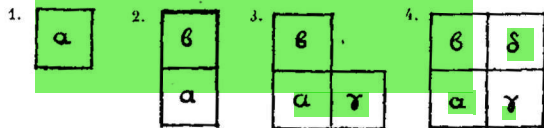
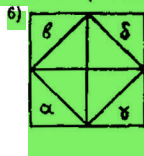
ΣΩ. Χρειαζόμεσταν τὸ διπλάσιο· ἢ δὲν θυμᾶσαι;

ΠΑΙ. Ναί, θυμᾶμαι.

Δὲν ἔχομε ἐδῶ τοῦτη τὴ γραμμὴ ἀπὸ γωνία σὲ γωνία (τῇ διαγώνιῳ) ποῦ τέμνει σὲ δύο ἴσα μέρη καθένα ἀπὸ τὰ 85a τὰ ἐπίπεδα (!);

ΠΑΙ. Ναί.

5) Τὸ πρῶτο τετράγωνον τῶν τεσσάρων ποδιῶν.

ΣΩ. Σκόπει δὴ πηλίκον τί ἐστιν τοῦτο τὸ χωρίον;
ΠΑΙ. Ὅδ' μανθάνω.

ΣΩ. Οὐχὶ τεττάρων ὄντων τούτων ἡμῖν ἐκάστων
ἐκάστη ἢ γραμμὴ ἀποτετμήκεν ἐντός; ἢ οὐ;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσα οὖν τηλικαῦτα ἐν τούτῳ ἐνεστίν;

ΠΑΙ. Τέτταρα.

ΣΩ. Πόσα δὲ ἐν τῷδε;

ΠΑΙ. Δύο.

ΣΩ. Τὰ δὲ τέτταρα τοῖν δυοῖν τί ἐστί;

ΠΑΙ. Διπλάσια.

b ΣΩ. Τόδε οὖν ποσάπουν γίγνεται;

ΠΑΙ. Ὀκτώπου.

ΣΩ. Ἀπὸ ποίας γραμμῆς;

ΠΑΙ. Ἀπὸ ταύτης.

ΣΩ. Ἀπὸ τῆς ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τεινούσης τοῦ
τετραπόδος;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καλοῦσιν δὲ γε ταύτην διάμετρον οἱ σοφισταί·
ὥστ' εἰ ταύτη διάμετρος ὀνομα, ἀπὸ τῆς διαμέτρον ἂν,
ὥς σὺ φῆς, ὡ παῖ Μένωνος, γίγνοιτ' ἂν τὸ διπλάσιον χωρίον.

ΠΑΙ. Πάνν μὲν οὖν, ὦ Σώκратες.

XX. ΣΩ. Τί σοι δοκεῖ, ὦ Μένων; ἔστιν ἥτινα δόξαν
οὐχ' αὐτοῦ οὗτος ἀπεκρίνατο;

c ΜΕΝ. Οὐκ; ἀλλ' ἑαυτοῦ.

ΣΩ. Καὶ μὴν οὐκ ᾔδει γε, ὥς ἔφαμεν ὀλίγον πρό-
τερον.

ΜΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἐνῆσαν δὲ γε αὐτῷ αὐταὶ αἱ δόξαι· ἢ οὐ;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ δὲν εἶναι τέσπερις τοῦτες οἱ ἴσας γραμμῆς
ποῦ περικλείουν τοῦτο δῶ τὸ ἐπίπεδο;

ΠΑΙ. Εἶναι.

ΣΩ. Σκέψου τώρα πόσο μεγάλο εἶναι τοῦτο τὸ ἐπί-
πεδο (1);

ΠΑΙ. Δὲν καταλαβαίνω.

ΣΩ. Μὰ δὲν ἦταν αὐτὰ ἐδῶ τέσσερα ἐπίπεδα καὶ κάθε
μιά γραμμὴ ἐχώρισε καὶ ἐπῆρε μέσα τὸ μισὸ τοῦ καθενός;
ἢ ὄχι;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσα λοιπὸν μισὰ ὑπάρχουν σὲ τοῦτο τὸ ἐπί-
πεδο;

ΠΑΙ. Τέσσερα.

ΣΩ. Καὶ σὲ τοῦτο δῶ (2);

ΠΑΙ. Δύο.

ΣΩ. Τὰ τέσσερα τί εἶναι τῶν δύο;

ΠΑΙ. Διπλάσια.

ΣΩ. Καὶ τὸ ἐπίπεδο τοῦτο (3) μὲ πόσα πόδια γίνε-
ται;

ΠΑΙ. Μὲ ὀκτώ.

ΣΩ. Ἀπὸ ποιά γραμμῆς;

ΠΑΙ. Ἀπὸ τούτην ἐδῶ.

ΣΩ. Ἀπὸ αὐτὴν ποῦ τένει ἀπὸ γωνία σὲ γωνία τοῦ
τετραγώνου τῶν τεσσάρων ποδιῶν;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τὴν ὀνομάζουν αὐτὴν οἱ σοφιστῆς (4) δια-
γώνιο· ἂν λοιπὸν τὸ ὀνομά της εἶναι διαγώνιος, ἀπὸ τῆς δια-
γώνιο, ὅπως ἐσὺ λέγεις, παιδί τοῦ Μένωνα, θὰ γινόνταν τὸ
διπλάσιον ἐπίπεδο.

ΠΑΙ. Βεβαίότατα, Σωκράτη.

ΣΩ. Πῶς σοῦ φαίνεται, Μένων; Εἶναι καμμιὰ
Ξαναρχίζει ἡ συζήτηση γινώμῃ ἀπὸ ὅσας ἀπάντησε, ποῦ
γιὰ τὴν ἀνάμνηση δὲν ἦταν δική του;

ΜΕΝ. Ὅχι—ἦταν δικές του γινώμεις.

ΣΩ. Καὶ ὅμως δὲν ᾔξερε, ὅπως δεχθήκαμε λίγο
πρὶν.

ΜΕΝ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Ἦταν βέβαια μέσα τοῦ αὐτῆς οἱ γινώμεις, ἢ ὄχι;

ΜΕΝ. Ναί.

1) Τὸ ἐγγεγραμμένο.

2) Ὑπονοεῖ τὸ πρῶτον τετράγωνον.

3) Τὸ ἐγγεγραμμένο, ποῦ ἔγινε ἀπὸ τῆς διαγώνιος.

4) Μὲ τὴν πρώτην σημασίαν τοῦ ὀνόματος οἱ ἐπιδόκμοι, θὰ λέγαμε, αὐτὴν
ποῦ διδάσκων γινώμεις.

ΣΩ. Τῷ οὐκ εἰδοτὶ ἄρα περὶ ὧν ἂν μὴ εἰδῇ ἔνευσιν ἀληθεῖς δόξαι περὶ τούτων [ὧν οὐκ ἰοῦσε];

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ νῦν μὲν γε αὐτῷ ὥσπερ ὄναρ ἄρτι ἀνακινῆται αἱ δόξαι αὐταῖ· εἰ δὲ αὐτὸν τις ἀνερώσεται πολ-
d οὐδενός ἦτιον ἀκριβοῦς ἐπιστήσεται περὶ τούτων.

ΜΕΝ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὐδενός διδάξαντος ἀλλ' ἐρωτήσαντος ἐπι-
στήσεται, ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ δὲ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν ἐν αὐτῷ ἐπιστήμην οὐκ ἀναμνησκεισθαι ἔστιν;

ΜΕΝ. Πάνο γε.

ΣΩ. Ἄρ' οὐκ οὐ τὴν ἐπιστήμην, ἣν νῦν οὗτος ἔχει, ἦτις
ἐλαβέν ποτε ἢ αἰεὶ εἶχεν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὲν αἰεὶ εἶχεν, αἰεὶ καὶ ἦν ἐπιστήμων·
e εἰ δὲ ἐλαβέν ποτε, οὐκ ἂν ἐν γε τῷ νῦν βίῳ εἰληφώς εἶη
ἢ δεδιδάχεν τις τοῦτον γεωμετρεῖν; οὗτος γὰρ ποιήσει περὶ
πάσης γεωμετρίας ταῦτα ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων
ἁπάντων. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτον πάντα δεδίδαξε; δίκαιος
γὰρ πᾶσι εἰδεῖναι, ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν τῇ σῇ οἰκίᾳ γέγονεν
καὶ τέθραπται.

ΜΕΝ. Ἄλλ' οἶδα ἔγωγε ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐδίδαξεν.

ΣΩ. Ἐχει δὲ ταύτας τὰς δόξας, ἢ οὐκ;

ΜΕΝ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκратες, φαίνεται.

XXI. ΣΩ. Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ νῦν βίῳ λαβὼν, οὐκ ἦδη
86a τοῦτο ὄντων, ὅτι ἐν ἄλλῳ τινὶ χρόνῳ εἶχε καὶ ἐμμεμαθήκει;

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος γέ ἔστιν ὁ χρόνος, ὅτ' οὐκ ἦν ἀν-
θρώπος;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ὅν τ' ἀνὴρ χρόνον καὶ ὅν ἂν μὴ ἄνθρωπος,
ἐνέσονται αὐτῷ ἀληθεῖς δόξαι, αἱ ἐρωτήσεις ἐπεγεροθεῖσαι.

ΣΩ. Ὡστε ἐκεῖνος πού δὲν ἔξερι, ἔχει μέσα του, γιὰ
ὅσα δὲν ἔξερι, ἀληθινὲς γνώμες (1) γιὰ αὐτά;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Οἱ γνώμες βέβαια ἔχουν ἀνακινήθη μέσα του
τώρα πρὶν λίγο σὰν σὲ ὄνειρο· ἂν ὅμως τὸν ἐρωτήσῃ κανεὶς
πολλὰς φορές τὰ ἴδια πράγματα καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους,
d νὰ εἰσαί βέβαιος ὅτι στὸ τέλος θὰ τὰ ἔξηρ με ὅση ἀκρι-
βεια καὶ ὅποιοσδήποτε ἄλλος.

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Δὲ θὰ τὰ ἔξηρ χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν διδάξῃ, ἀλλὰ
μόνο με τὶς ἐρωτήσεις πού θὰ τοῦ ἔκαναν; Καὶ δὲν ξανα-
βρῆκε μόνος του τὴν ἐπιστήμην;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Μὰ τὸ νὰ ξαναβροῖσκη κανεὶς μόνος μέσα του τὴν
ἐπιστήμην, αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνάμνησις; (2).

ΜΕΝ. Βεβαίότατα.

ΣΩ. Τὴν ἐπιστήμην ἄραγε, πού αὐτὸς τώρα ἔχει, δὲν
θὰ πρέπει ἢ κάποτε νὰ τὴν ἀπέκτησε, ἢ νὰ τὴν εἶχε πάντα;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Μὰ ἂν τὴν εἶχε πάντα, πάντα του ἦταν ἐπιστή-
μων· ἂν πάλι κάποτε τὴν ἀπέκτησε, δὲν τὴν ἔχει βέβαια
ἀποκτήσει σὲ τούτῃ τῇ ζωῇ. Ἡ μήπως τοῦ ἔχει κανεὶς δι-
δάξει τὴν γεωμετρίαν; Γιατὶ αὐτὸς θὰ κάμῃ τὰ ἴδια ἀκρι-
βῶς καὶ γιὰ ὅλη τὴν γεωμετρίαν καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους
κλάδους. Εἶναι λοιπὸν κανεὶς πού τοῦ τὰ διδάξεν ὅλα; Πρέ-
πει ἀσφαλῶς εὐὸ νὰ ἔξηρ, ἀφοῦ μάλιστα στὸ σπῆτι σου
καὶ γεννήθηκε καὶ ἀνατράφηκε.

ΜΕΝ. Μὰ ἔξερα βέβαια πὺς κανεὶς ποτὲ ὡς τώρα
δὲν τὸν ἐδίδαξε.

ΣΩ. Ἐχει ὅμως αὐτὲς τὶς γνώμες, ἢ ὄχι;

ΜΕΝ. Εἶναι ἀδιαφιλονίκητα φανερό, Σωκράτη.

XXI. ΣΩ. Καὶ ἀφοῦ δὲν τὶς ἀπέκτησε σὲ τούτῃ τῇ ζωῇ,
δὲν εἶναι πιά τοῦτο φανερό ὅτι σὲ κάποιον ἄλλο καιρὸ τὶς
86a εἶχε καὶ τὶς ἐμαθε;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Καὶ τοῦτος ὁ καιρὸς δὲν εἶναι, ὅταν δὲν ἦταν ἀν-
θρώπος;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν, καὶ τὸν καιρὸ πού ζεῖ ὁ ἄνθρωπος
καὶ τὸν καιρὸ πού δὲν ἦταν, ἔχει μέσα του σωστὲς γνώμες,
οἱ ὁποῖες ὅταν τὶς ξυπνήσῃ κανεὶς μὲ ἐρώτησιν γίνονται

1) Γιὰ τὴν ἀλλοθὴ δόξαν βλέπε στὴ συνέχεια, 96c-100a.

2) Ἡ ἀνάμνησις ἐδοῦ, ὅπως φαίνεται ἀμέσως ἀπὸ τὴ συνέχεια, εἶναι μὲ πολὺ εὐρύτερο περιεχόμενο, ὑπερφυσικὴ, ὅχι μὲ τὸ νόημα ποῦ τῆς δίνει ἡ ψυχολογία.

ἐπιστῆμαι γίνονται, ἀρ' οὐν τὸν αἰὲ χρόνον μεμαθηκυῖα
ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ; ὁῦλον γὰρ ὅτι τὸν πάντα χρόνον ἔστιν
ἢ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.

MEN. Φαίνεται.

b ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ ἀεὶ ἡ ἀλήθεια ἡμῖν τῶν ὄντων ἐστὶν
 ἐν τῇ ψυχῇ, ἀθάνατος ἂν ἡ ψυχὴ εἴη, ὥστε θαρροῦντα
 χρῆ, ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος νῦν, τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ μὴ
 μνησθένος, ἐπιχειρεῖν ζητεῖν καὶ ἀναμνησθεσθαι;

MEN. Εἴ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδ' ὅπως.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὦ Μένων. καὶ τὰ μὲν γε ἄλλα οὐκ ἂν πᾶν ὑπὲρ τοῦ λόγου διασχυρισάμην· ὅτι, εἰ οἴομενοι δὲν ζητεῖν, ἂ μὴ τίς οἶδεν, βελτίουςδ' ἂν εἴμεν καὶ ἀνδριώτεροι καὶ ἥττον ἀγροὶ ἢ εἰ οἴομεθα, ἂ μὴ ἐπιστάμεθα, μὴδὲ δυνατόν εἶναι εὖρεῖν μὴδὲ δὲν ζητεῖν, περὶ τούτου πᾶν ἂν διαμαχοίμην, εἰ οἶός τε εἴην, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.

MEN. Καὶ τοῦτο μὲν γὰρ δοκεῖς μοι εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες.

XXII. ΩΣ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ ὁμοροοῦμεν ὅτι ζη-
τητέον περὶ οὗ μὴ τις οἶδεν, ἐπιχειρήσωμεν κοινῇ ζητεῖν
τί ποτ' ἐστὶν ὠσετή;

MEN. Πάνν μὲν οὖν. οὐ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐγωγε ἐκεῖνο ἂν ᾔδιστα, ὅπερ ἡρόμην τὸ πρῶτον, καὶ σκεψάμην καὶ ἀκούσασμαι, πότερον οὐκ ἴδιδακτῶ ὄντι αὐτῶ δέ τι ἐπιχειρεῖν, ἢ ὅς φῦσαι τῆς ὥρας τῆς ἰστί ποτὲ τρόπῳ παραγινομένης τοῖς ἀνθρώποις τῆ ἀνάτης.

ΣΩ. Ἄλλ' εἰ μὲν ἐγὼ ἤρχομαι, ὦ Μέναν, μὴ μόνον
ἐμαυτοῦ ἀλλὰ καὶ σὺν, οὐκ ἂν ἐοικαμένα πρότερον εἶτε
διδάσκοντες εἶτε οὐ διδασκοντες ἡ ἀρετῇ, πρὶν δ' εἶστιν παῖδες
ἐξηγήσαμεν αὐτὸ· ἐπειδὴ δὲ σὺ σαυτοῦ μὲν οὐδ' ἐπιχει-
ρεῖς ἀρχεῖν, ἵνα δὴ ἐλεύθερος ᾖς, ἐμοῦ δὲ ἐπιχειρεῖς τε
ἀρχεῖν καὶ ἀρχεῖς, συγχωρήσασαί σοι· τί γὰρ χρεῖ
εἶναι σὺν ἀκεταμένοι εἶναι παῖδες τῶν ἐν δ' ἡμῶν ἴσμεν
τῶν δ' εἶστιν. Εἰ μὴ τί οὐκ ἀλλὰ μικροτέρῳ γέ μοι τῆς ἀρετῆς

ἐπιστῆμες, δὲν σημαίνει αὐτὸ ἄραγε πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ εἶχε πάντα τὴ μάθησι; Γιατὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἡ μὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου καλύπτουν ὅλο τὸν χρόνον.

MEN. Είναι φανερό.

ΣΩ. Ἄν πάντα εἶναι μέσα στήν ψυχή μας ἡ ἀλήθεια τῶν ὄντων, θά ἦταν ἀθάνατος ἡ ψυχή. Δέν πρέπει λοιπόν μέ θάρρος ἐκεῖνο πού τώρα τυχαίνει νά μῆν ξέρης, καί αὐτό εἶναι ἐκεῖνο πού δέν ἔχεις θυμηθεῖ, νά προσπαθῇς νά ἐρευνᾷς καί νά φέρῃς στή μνήμη σου.

MEN. Καλὰ τὰ λέγεις, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται· δὲν
ξέρω πῶς.

ΣΩ. Ναι, και σὲ μένα μοῦ φαίνονται καλά, Μένων. Τὰ ἄλλα σημεῖα δὲν θὰ μπορούσα πολὺ νὰ τὰ διαβερῶσαί᾽ ὅτι ὅμως, μὲ τὸ νὰ νομίζω πὺς πρέπει νὰ ἐρευνᾷ κανεὶς ὅσα δὲν ξέρει, θὰ γινόμεσταν καλύτεροι καὶ πὺς ἐνεργητικοὶ καὶ λυσιτεροὶ ὀκνητοί, παρὰ ἂν νομίζαμε ὅτι ὅσα δὲν ξέρουμε οὔτε εἶναι δυνατὰ νὰ τὰ βροῦμε, οὔτε πρέπει νὰ τὰ ἐρευνῶμε, αὐτὸ πάρα πολὺ θὰ μπορούσα νὰ τὸ ὑποστηρίξω καὶ νὰ ἀγωνιστῶ γι' αὐτό, ἂν εἶχα τὴ δύναμει, καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα.

MEN. Κι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι καλὰ τὸ λέγεις, Σωκράτη.

XXII. ΣΩ. Θέλεις λοιπόν μιὰ ποὺ συμφωνοῦμε ὅτι
Ξαναγουρίζουν στὸ πρέπει νὰ ἐρευνᾷ κανεῖς ὅ,τι δὲν ξέ-
πρόβλημα τῆς ἀρετῆς ρει, νὰ ἐπιχειρήσωμε μαζὶ νὰ ἐρευ-
νήσωμε τί εἶναι ἀρετὴ:

MEN. Βεβαίωτάτα. Δὲν λέγω ὅχι. Σωκράτῃ ὅμως ἐγὼ μὴ πολὺ μεγάλη εὐχαρίστηση διὰ ἐξέταξις ἐκείνου ποὺ στήν ἀρχὴν ἐρώσῃτα, καὶ διὰ ἄκουα γι' αὐτό, ἀν πρέπει, δηλαδὴ νὰ ἐρευνώσουμε τὴν ἀρετὴν σὰν κάτι ποὺ διδάσκεται, ἢ σὰν κάτι ποὺ ἐρχεται ἀπὸ τὴ φύση, ἢ σὰν κάτι ποὺ μὴ κάποιον ἄλλον ἐπὶ ἐλεύσου τρόπο τοῦ ἀποκτοῦν οἱ ἄνθρωποι.

ΣΩ. "Αν ἐγὼ κυβερνοῦσα, Μένων, *δχι μόνο τὸν ἐαυτόν μου ἀλλὰ καὶ σένα, δὲν θὰ ἐξετάζωμε πρώτα ἀν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκτὴ ἢ ὄχι, πρὶν ἐρευνήσωμε τὴν πράγματι εἶναι.* Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐσὺ τὸν ἐαυτόν σου οὕτε ἐπιχειρεῖς τὰ τὸν κυβερνᾶς, γὰρ *νὰ γίνῃς φυσικὰ ἐλευθέρου, ἐμένα ὁμοῦ καὶ ἐπιχειρεῖς τὰ μὲ κυβερνᾶς καὶ μὲ κυβερνᾶς, θὰ ὑποχωρήσω καὶ τὸ ἄλλο* μὲ κάμω;

"Ὅπως φαίνεται, πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμε τί λογῆς εἶναι ἓνα πρᾶγμα, ποῦ δὲν ξέρουμε ἀκόμη τί εἶναι. Τοῦλάχιστον

χάλασον, καὶ συγχώρησον ἐξ ὑποθέσεως αὐτὸ σκοπεῖσθαι, εἴτε διδασκόν ἐστιν εἴτε δαῖσασθαι. λέγω δὲ τὸ ἐξ ὑποθέσεως ὧδε, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι πολλάκις σκοποῦνται, ἐπειδὴν τις ἐρηται αὐτοῦς, ὅσον περὶ χωρίου, εἰ οἶδεν τε ἐξ
87a τόνδε τὸν κύκλον τὸδε τὸ χωρίον τριγώνων ἐνταβήναι, εἴποι ἂν τις οὕτως, Ὁὕτω οἶδα εἰ ἐστὶν τοιοῦτον, ἀλλ' ὥσπερ μὲν τινα ὑποθέσειν προῤῥησον οἶμαι ἔχειν πρὸς τὸ πράγμα τοιάνδε· εἰ μὲν ἐστὶ τοῦτο τὸ χωρίον τοιοῦτον, ὅσον παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῦ γραμμὴν παρατείναντα ἐλλείπειν τοιοῦτω χωρίῳ ὅσον ἂν αὐτὸ τὸ παρατεταμένον ἦ, ἄλλο τι συμβαίνειν μοι δοκεῖ, καὶ ἄλλο αὖ, εἰ ἀδύνατον ἐστὶν ταῦτα παθεῖν ὑποθέμενος οὐδὲν ἐθέλω εἰπεῖν σοι τὸ συμβαίνειν περὶ τῆς ἐντάσεως· αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον, εἴτε
b ἀδύνατον εἴτε μή.

XXIII. Ὡς τὴν δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς ἡμεῖς, ἐπειδὴ οὐκ ἴσμεν οὐθ' ὅ τι ἐστὶν οὐθ' ὑποδόν τι, ὑποθέμενοι αὐτὸ σκοποῦμεν εἴτε διδασκόντες εἴτε οὐ διδασκόντες, ὧδε λέγοντες· εἰ ποῖον τί ἐστι τῶν περὶ τὴν ψυχὴν ὄντων ἀρετῆς, διδασκόντες ἂν εἴη ἢ οὐ διδασκόντες; πρῶτον μὲν εἰ ἐστὶν ἄλλοιόν ἢ οἷον ἐπιστήμη, ἄρα διδασκόντες ἢ οὐ, ἢ δὲ νυνδὴ ἐλέγγομεν, ἀναμνηστὸν διαφερέτω δὲ μηδὲν ἡμῖν ὁποτέρῳ ἂν τῷ
c ὀνόματι χρώμεθα· ἀλλ' ἄρα διδασκόντες; ἢ τοῦτο γε παντὶ ἄνθρωπῳ ἐστὶν οὐδὲν ἄλλο διδάσκειται ἀνθρώπος ἢ ἐπιστήμη;

MEN. Ἐμοιγε δοκεῖ.

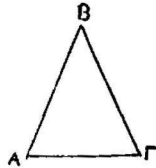
ΣΩ. Εἰ δέ γ' ἐστὶν ἐπιστήμη τις ἡ ἀρετῆς, ὅλον ὅτι διδασκόντες ἂν εἴη.

MEN. Πῶς γὰρ οὐ;

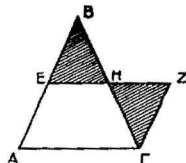
ΣΩ. Τοῦτου μὲν ἄρα ταχὺ ἀπηλλάγμεθα, ὅτι τοιοῦδε μὲν ὄντος διδασκόντος, τοιοῦδε δ' οὐ.

MEN. Πάνυ γε.

1) Ἄν δηλαδὴ ἔχοντας τὸ τρίγωνο ABΓ σχηματίσω τὸ πα-

παλληλόγραμμο ΑΕΖΓ καὶ τὰ δύο τρίγωνα ΒΕΗ καὶ ΗΖΓ εἶναι ἴσα.

χιστον ἄφησε κατὰ μέρος, παρακαλῶ, λίγο τὴν ἐξουσία σου καὶ ἐπίτρεψε νὰ ἐξετάσωμεν τὸ θέμα—εἴτε δηλαδὴ ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκτὴ, εἴτε ὅπως ἀλλιῶς—μὲ τὸ «ἄς ὑποθέσωμεν». Ἐνωῶ τὸ «ἄς ὑποθέσωμεν» ὥπως ἀκριβῶς καὶ οἱ γεωμέτραι πολλὰς φορές· ὅταν κανεὶς τοὺς ἐρωτήτας γιὰ μιὰ ἐπιφάνεια, λόγου χάριν, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ἐγγραφῇ σὲ ὁρισμένον κύκλο ὁρισμένη ἐπιφάνεια, ἐνῶ εἶναι τριγωνικὴ, ἕνας γεωμέτρης θὰ εἴλεγε· δὲν ξέρω ἀκόμη ἂν τοῦτῃ ἡ ἐπιφάνεια μὴ πορῇ νὰ ἐγγραφῇ, νομίζω ὅμως ὅτι χρήσιμο εἶναι γιὰ τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ ξεκινήσω ἀπὸ κάποια βάσις (ὑπόθεσις) σὺν αὐτῇ ἐδῶ· ἂν τοῦτῃ ἡ τριγωνικὴ ἐπιφάνεια εἶναι τέτοιας λογῆς, ὥστε ἀφοῦ σχηματίσω ἕνα παραλληλόγραμμο ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς, δὲ τῆς λείψῃ τὴν ἐπιφάνειαν, ὅση θὰ προστεθῇ μὲ τὸ νέο σχῆμα, τότε μοῦ φαίνεται ὅτι ἄλλο συμβαίνει μὲ τὴν τριγωνικὴ ἐπιφάνειαν (1), καὶ ἄλλο πάλι, ἂν εἶναι ἀδύνατον νὰ παρουσιασθῶν σ' αὐτὴν αὐτὰ πού εἶπα (2). Ξεκινώντας λοιπὸν ἀπὸ μιὰ βάσιν θὰ σοῦ πῶ τί γίνεται μὲ τὴν ἐγγραφὴ τοῦ τριγώνου στὸν κύκλο, ἂν εἶναι ἀδύνατον ἡ δχι.
XXIII. Ἔτσι καὶ μεῖς γιὰ τὴν ἀρετῇ· μιὰ πού δὲν
ξέρομε οὐτε τί εἶναι οὐτε τί λογῆς εἶναι, ἄς ἐξετάσωμεν ἂν
εἶναι διδασκτὴ ἡ δχι διδασκτὴ ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ βάσιν·
νὰ πῶς θὰ σκεφτοῦμε· ἂν τί λογῆς εἶναι ἡ ἀρετὴ σὲ ὅσα
ἀναφέρονται στὴν ψυχὴ, ἢ ἦταν διδασκτὴ ἡ δχι διδασκτὴ; (3).
Καὶ πρῶτα ἂν εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη,
ἄραγε εἶναι διδασκτὸ ἡ δχι; ἢ εἶναι κάτι πού, ὅπως τώρα δὲ
ἐλέγαμε, μπορεῖ νὰ ξανάρθῃ στὴ μνήμη; Ἄς μὴ μᾶς νοιάξῃ
τώρα ποῖο ὄνομα θὰ χρησιμοποιήσωμεν, μόνον ἂν εἶναι διδασκτὸ.
Ἡ αὐτὸ δὲ στὸν καθένα εἶναι φανερό ὅτι ὁ ἀνθρώπος, μό-
νο ἐπιστήμῃ διδάσκειται;

MEN. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου.
ΣΩ. Ἄν βέβαια ἡ ἀρετὴ εἶναι κάποια ἐπιστήμη,
εἶναι φανερό πῶς θὰ ἦταν διδασκτὴ.
MEN. Πῶς δχι;
ΣΩ. Γρήγορα, ὅπως φαίνεται, ξεπερδύσαμε ἀπὸ τοῦτο,
ὅτι ἂν εἶναι τέτοια ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκτὴ, ἂν τέτοια δχι.
MEN. Βεβαίωτατα.

2) Μὲ ἄλλα λόγια, ὅπως ἐλευθέρᾳ ἐρμηνεύει ὁ Α. Croiset (ὅπ. π. σ. 260) «ἂν τέτοιον ὄντος παρουσιασθῶν, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι τοῦτο, ἂν ἄλλοι, ἄλλως. Στὴ μετάφραση τοῦ χωρίου αὐτοῦ μὲ βοήθησεν ἡ ἐρμηνεία τοῦ Α. Diès (ὅπ. π. σ. 260, σμ. 1).
3) Ποιὲς δηλαδὴ εἶναι οἱ προϋποθέσεις τοῦ διδασκτοῦ;

ΣΩ. Τόδημετά τοῦτο, ὡς ἔοικε, δεῖ σκέψασθαι, πότερόν ἐστιν ἐπιστήμη ἡ ἀρετὴ ἢ ἄλλοιον ἐπιστήμης;

d ΜΕΝ. Ἐμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ μετὰ τοῦτο σκεπτεῖον εἶναι.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ; ἄλλο τι ἢ ἀγαθὸν αὐτὸ φαμεν εἶναι τὴν ἀρετὴν, καὶ αὕτη ἢ ὑπόθεσις μένει ἡμῖν, ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι;

ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οδοῦν εἰ μὲν τί ἐστιν ἀγαθὸν καὶ ἄλλο χωρίζομενον ἐπιστήμης, τάχ' ἂν εἴη ἀρετὴ οὐκ ἐπιστήμη τις· εἰ δὲ μηδὲν ἐστιν ἀγαθόν, ὃ οὐκ ἐπιστήμην περιέχει, ἐπιστήμην ἂν τιν' αὐτὸ ὑποπτεύοντες εἶναι ὀρθῶς ὑποπτεύομεν.

ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Καὶ μὴν ἀρετὴ γ' ἔσμεν ἀγαθοί;

ΜΕΝ. Ναί.

e ΣΩ. Εἰ δὲ ἀγαθοί, ὠφέλιμοι πάντα γὰρ τάγαθὰ ὠφέλιμα. οὐχί;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἀρετὴ δὴ ὠφέλιμὸν ἐστιν;

ΜΕΝ. Ἀνάγκη ἐκ τῶν ὁμολογημένων.

XXIV. ΣΩ. Σκεψώμεθα δὴ καθ' ἕκαστον ἀναλαμβάνοντες, ποῖα ἐστιν ἡ ἡμᾶς ὠφελεῖ. ὑγίεια, φαιμέν, καὶ ἰσχύς καὶ κάλλος καὶ πλοῦτος δὴ· ταῦτα λέγομεν καὶ τὰ τοιαῦτα ὠφέλιμα. οὐχί;

ΜΕΝ. Ναί.

88a ΣΩ. Ταῦτά δὲ ταῦτα φαμεν ἐνίστε καὶ βλέπτειν ἢ σὺ ἄλλως φῆς ἢ οὕτως;

ΜΕΝ. Οὐκ, ἀλλ' οὕτως.

ΣΩ. Σκόπει δὴ, ὅταν τί ἐκάστου τούτων ἡγῆται, ὠφελεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅταν τί, βλέπτει; ἀρ' οὐχ ὅταν μὲν ὀρθὴ χρησις, ὠφελεῖ, ὅταν δὲ μή, βλέπτει;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἔτι τοῖνων καὶ τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν σκεψώμεθα. σωφροσύνην τι καλεῖς καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ φιμαδίαν καὶ μνήμην καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα;

ΣΩ. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ πρέπει εἶναι ἡ ἀρετὴ ὅπως φαίνεται, νὰ ἐξετάσωμε ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐπιστήμη, ἢ εἶναι δια-

φορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην (1).

d ΜΕΝ. Νομίζω βέβαια ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ ἐξετάσωμε ὕστερα ἀπ' αὐτό.

ΣΩ. Μὰ τί; Δὲν λέγομε ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀγαθόν; Δεχόμεστε πάντα τούτῃ τῇ βάσει μας ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀγαθὸ πρᾶγμα;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ὑπάρχῃ καὶ κάποιο ἄλλο ἀγαθόν, χωριστὸ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, ἡ ἀρετὴ τότε δὲν θὰ ἦταν ἐπιστήμη· ἂν ὅμως δὲν ὑπάρχῃ κανένα ἀγαθόν, πού νὰ μὴν τὸ περιλαμβάνῃ ἐπιστήμη, τότε, ὑπονοώντας ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐπιστήμη, θὰ κάναμε μιὰ σωστὴ ὑπόνοιαν.

ΜΕΝ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Μὲ τὴν ἀρετὴ βέβαια εἵμαστε ἀγαθοί· ἔτσι;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἂν ἀγαθοί, τότε ὠφέλιμοι· γιατί ὅλα τὰ ἀγαθὰ ὠφέλιμα. Ὅχι;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἀρετὴ λοιπὸν ὠφέλιμος πρᾶγμα;

ΜΕΝ. Ἀναγκαῖον, ὕστερα ἀπὸ ὅσα δεχθήκαμε.

XXIV. ΣΩ. Ἀς σκεφτοῦμε τώρα, παίρνοντάς τα ἕνα ἕνα χωριστά, ποῖα εἶναι κείνα πού μᾶς ὠφελοῦν. Ἡ ὑγεία, λέμε, καὶ ἡ δύναμη καὶ τὸ κάλλος καὶ ὁ πλοῦτος· αὐτὰ καὶ τὰ ὁμοιά τους τὰ λέγομε ὠφέλιμα. Ὅχι;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Τὰ ἴδια ὅμως αὐτὰ λέγομε ὅτι κάποτε μᾶς 88a βλέπτουν· ἢ σὺ τὰ βλέπεις ἀλλιώως καὶ ὅχι· ἔτσι;

ΜΕΝ. Ὅχι ἀλλιώως, ἀλλὰ ἔτσι.

ΣΩ. Ἐξέτασε τώρα τοῦτο· ὅταν τί κυβερνᾷ καθένα ἀπὸ αὐτὰ μᾶς ὠφελεῖ, καὶ ὅταν τί τὸ κυβερνᾷ μᾶς βλέπτει; Ἀραγε δὲν μᾶς ὠφελεῖ, ὅταν τὸ κυβερνᾷ ἡ ὀρθὴ χρῆσις, καὶ δὲν μᾶς βλέπτει ὅταν γίνεταί τὸ ἀντίθετο;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἀς ἐξετάσωμε τώρα καὶ ὅσα ἀφοροῦν τὴν ψυχὴ. Εἶναι κάτι πού τὸ ὀνομάζεις σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ἀνδρεία, εὐμαθία, μνήμη, γενναιοδωρία καὶ ὅλα τὰ ὁμοιά τους;

ἔδωκε ἀφορμὴ νὰ προβληθῇ τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης (194d-199e).

1) Στὸ «Λάχη» ὁ Νικίας εἶχεν ὀρίσει τὴν ἀνδρεία ὡς ἐπιστήμη τῶν δεινῶν καὶ τῶν θαρραλέων. Ὁ ὁρισμὸς του πού δὲν θεωρήθηκε πλήρης

b

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Σκόπει δὴ, τούτων ἅττα σοι δοκεῖ μὴ ἐπιστήμη
εἶναι ἀλλ' ἄλλο ἐπιστήμης, εἰ οὐχὶ τότε μὲν βλάπτει, τότε
δὲ ὠφελεῖ; οἷον ἀνδρεία, εἰ μὴ ἔστι φρόνησις ἡ ἀνδρεία
ἀλλ' οἷον θάρρος τι· οὐχὶ ὅταν μὲν ἄνευ νοῦ θαρρῇ ἄνθρω-
πος, βλάπτεται, ὅταν δὲ σὺν νῷ, ὠφελεῖται;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σωφροσύνη ὡσαύτως καὶ εὐμαθία·
μετὰ μὲν νοῦ καὶ μαθητὰ ἐκείνη καὶ καταρτυόμενα ὠφέλιμα,
c ἄνευ δὲ νοῦ βλαβερὰ;

MEN. Πάνυ σφόδρα.

ΣΩ. Οὐκοῦν συλλήβδην πάντα τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιχει-
ρήματα καὶ κατεργήματα ἡγουμένης μὲν φρονήσεως εἰς
εὐδαιμονίαν τελευτᾷ, ἀφροσύνης δ' εἰς τοῦναντίον;

MEN. Ἐσικεν.

ΣΩ. Εἰ ἄρα ἀρετὴ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τί ἐστιν καὶ ἀνα-
καίον αὐτῷ ὠφελίμω εἶναι, φρόνησιν αὐτὸ δεῖ εἶναι, ἐπει-
δή περ πάντα τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτὰ μὲν καθ' αὐτὰ οὕτε
ὠφέλιμα οὕτε βλαβερὰ ἐστίν, προσγενομένης δὲ φρονήσεως
d ἡ ἀφροσύνης βλαβερὰ τε καὶ ὠφέλιμα γίνονται· κατὰ δὴ
τούτων τὸν λόγον ὠφελίμων γε οὖσαν τὴν ἀρετὴν φρόνησιν
δεῖ τιν' εἶναι.

MEN. Ἐμοιογε δοκεῖ.

XXV. ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ καὶ τἄλλα, ἃ νῦν δὴ ἐλέγο-
μεν, πλοῦτόν τε καὶ τὰ τοιαῦτα, τότε μὲν ἀγαθὰ τότε δὲ
βλαβερὰ εἶναι, ἀρα οὐχ ὥσπερ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ ἡ φρόνησις
ἡγουμένη ὠφέλιμα τὰ τῆς ψυχῆς ἐποίει, ἡ δὲ ἀφροσύνη
e βλαβερὰ, οὕτως αὖ καὶ τούτοις ἡ ψυχὴ ὁρθῶς μὲν χρω-
μένη καὶ ἡγουμένη ὠφέλιμα αὐτὰ ποιεῖ, μὴ ὁρθῶς δὲ βλα-
βερὰ;

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὁρθῶς δέ γε ἡ ἔμφρων ἡγεῖται, ἡμαρτημένους
δ' ἡ ἄφρων;

MEN. Ἐστὶ ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω δὴ κατὰ πάντων εἰπεῖν ἔστιν, τῷ
ἀνθρώπῳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα εἰς τὴν ψυχὴν ἀνηρτησθαι, τὰ
89a δὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς εἰς φρόνησιν, εἰ μέλλει ἀγαθὰ εἶναι·

MEN. Ναὶ βέβαια.

ΣΩ. Ἐξέταξε τώρα ἐκεῖνα ἀπ' αὐτὰ ποῦ σοῦ φαί-
νονται πὺς δὲν εἶναι ἐπιστήμη, ἀλλὰ διαφορετικὰ ἀπ' αὐ-
τήν, ἂν αὐτὰ ἄλλοτε βλάπτουν καὶ ἄλλοτε ὠφελοῦν. Ἡ
ἀνδρεία, λόγου χάριν, ὅταν δὲν εἶναι ἀνδρεία μὲ φρόνησιν,
ἀλλὰ κάποιον θάρρος· ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ θάρρος ποῦ δὲν
τὸ συνοδεύει φρόνησις, δὲν εἶναι τότε ποῦ βλάπτεται, καὶ
δὲν ὠφελίζεται, ὅταν τὸ συνοδεύῃ ἡ φρόνησις; (1).

MEN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τὸ ἴδιο καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ εὐμαθία·
ὅταν μὲ μυαλὸ καὶ τὰ μαθαίνουμε καὶ τὰ ἀσκοῦμε, εἶναι ὠφέ-
λιμα, ὅταν χωρὶς μυαλοῦ, βλαβερὰ;

MEN. Πολὺ σωστά.

ΣΩ. Ὅλα λοιπὸν δὲ ἐπιχειρεῖ ἡ ψυχὴ, νὰ τὰ πάρουμε
δλα μαζί, καὶ οἱ σκληραγωγίεις τῆς, ὅταν τὰ κυβερνᾷ ἡ
φρόνησις δὲν καταλήγουν σὲ εὐδαιμονία, καὶ ὅταν ἡ ἀφροσύνη
στὸ ἀντίθετο;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἡ ἀρετὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς ἐκδηλώ-
σεις τῆς ψυχῆς καὶ ἀναγκαῖο τῆς χαρακτηριστικῆς ἔχῃ νὰ
εἶναι ὠφέλιμη, πρέπει νὰ εἶναι φρόνησις, ἀφοῦ δλα τὰ ἄλλα
τῆς ψυχῆς αὐτὰ καθεαυτὰ οὕτε ὠφέλιμα οὕτε βλαβερὰ
εἶναι, ὅταν ὅμως πάρουν μαζί τους τὴ φρόνησιν ἢ τὴν ἀφροσύ-
νην, γίνονται βλαβερὰ ἢ ὠφέλιμα. Σύμφωνα λοιπὸν μ' αὐτὴ
τὴ σκέψιν, τὴν ὥρα ποῦ ἡ ἀρετὴ εἶναι ὠφέλιμη, πρέπει νὰ εἶ-
ναι κάποια φρόνησις.

MEN. Ἐγὼ συμφωνῶ.

XXV. ΣΩ. Καὶ μὲν τὰ ἄλλα βέβαια, τὸν πλοῦτο καὶ τὰ
ἄλλα ἀνάλογα, γιὰ τὰ ὁποῖα πρὶν λίγο ἐλέγαμε ὅτι ἄλλοτε
εἶναι ἀγαθὰ καὶ ἄλλοτε βλαβερὰ, ἀραγε δὲν συμβαίνει τὸ
ἴδιο; Ὅπως τίς ἄλλες τάσεις τῆς ψυχῆς, ὅταν τίς κυβερνᾷ
ἡ φρόνησις, τίς κάνει ὠφέλιμες, ἔτσι καὶ αὐτὰ ὅταν ἡ ψυχὴ τὰ
χρησιμοποιοῦ ὁρθά καὶ τὰ κυβερνᾷ, δὲν τὰ κάνει ὠφέλιμα,
ὅταν ὄχι ὁρθά, βλαβερὰ;

MEN. Βεβαίως ταῦτα.

ΣΩ. Καὶ ὁρθὰ βέβαια κυβερνᾷ ἡ φρόνιμη ψυχὴ, σφαλερὰ
δὲ ἡ ἄφρων;

MEN. Ἐστὶ εἶναι.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ ποῦμε ἔτσι γιὰ δλα:
στὸν ἄνθρωπο δλα τὰ ἄλλα εἶναι ἐξαρτημένα ἀπὸ τὴν
ψυχὴν, καὶ ὁ κόσμος τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴ φρόνησιν, 89a

b

c

d

e

καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ φρόνησι, ἂν εἴη τὸ ὠφέλιμον φαρμέν
δὲ τὴν ἀρετὴν ὠφέλιμον εἶναι;

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Φρόνησιν ἄρα φαρμέν ἀρετὴν εἶναι, ἥτοι ξύμ-
πασαν ἡ μέρος τι;

MEN. Δοκεῖ μοι καλῶς λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, τὰ
λεγόμενα.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν εἴεν φύσει
οἱ ἀγαθοί.

MEN. Οὐ μοι δοκεῖ.

b ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν που καὶ τόδ' ἦν· εἰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ
ἐγίνοντο, ἥσαν που ἂν ἡμῖν οἱ ἐγίνωσκον τῶν νέων τοὺς
ἀγαθοὺς τὰς φύσεις, οὐδ' ἡμεῖς ἂν παραλαβόντες ἐκείνων
ἀποφηνάντων ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει, κατασημνηάμενοι
πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ χρυσόν, ἵνα μηδεὶς αὐτοὺς διέφθειρεν,
ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφίκοιντο εἰς τὴν ἡλικίαν, χρήσιμοι γίνονται
ταῖς πόλεσιν.

MEN. Εἰκός γέ τοι, ὦ Σώκρατες.

XXVI. ΣΩ. Ἀρ' οὐν ἐπειδὴ οὐ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἀγα-
c θοὶ γίνονται, ἄρα μαθήσει;

MEN. Δοκεῖ μοι ἥδη ἀναγκαῖον εἶναι καὶ δῆλον, ὦ
Σώκρατες, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστὶν ἀρετὴ,
ὅτι διδασκτόν ἐστιν.

ΣΩ. ἴσως νῆ Δία· ἀλλὰ μὴ τοῦτο οὐ καλῶς ὠμόλο-
γῆσαμεν;

MEN. Καὶ μὴν ἐδόκει μὲν ἄρτι καλῶς λέγεσθαι.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἐν τῷ ἄρτι μόνον δέη αὐτὸ δοκεῖν
καλῶς λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ ἔπειτα, εἰ
μέλλει τι αὐτοῦ ὄντιες εἶναι.

d MEN. Τί οὐν δῆ; πρὸς τί βλέπων δυσχεραίνεις αὐτὸ
καὶ ἀπιστεῖς μὴ οὐκ ἐπιστήμη ἢ ἡ ἀρετή;

ΣΩ. Ἐγὼ σοι ἔρω, ὦ Μένων. τὸ μὲν γὰρ διδασκτόν αὐ-
τὸ εἶναι, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστίν, οὐκ ἀνατίθεμαι μὴ οὐ καλῶς
λέγεσθαι· ὅτι δὲ οὐκ ἐστὶν ἐπιστήμη, σκέψαι ἐάν σοι δοκῇ
εἰκότως ἀπιστεῖν. τὸδε γὰρ μοι εἰπέ· εἰ ἐστὶν διδασκτόν οτιοῦν
πρᾶγμα, μὴ μόνον ἀρετὴ, οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῦ καὶ διδασκά-
λους καὶ μαθητὰς εἶναι;

1) Μένει ἀνοικτὸ τὸ πρόβλημα τί φρόνησι εἶναι ἡ ἀρετή, ποῖα
δραστηρὴ ἡ σχέση ἀνάμεσα στὴ φρόνησι καὶ τὴν ἀρετή. Εἶναι τὸ πρόβλη-
μα ποῦ ἐμεινε ἀναπάντητο στὸ «Ἀλκχ». Θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια πῶς
θὰ ἀντιμετωπιεθῇ τὴν ἀρετή.

ἂν πρόκειται νὰ εἶναι ἀγαθὰ· καὶ σύμφωνα μὲ τὴν σειρὰ
αὐτὴ τῶν σκέψεων φρόνησι θὰ ἦταν τὸ ὠφέλιμον· δὲν λέμε
ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ὠφέλιμη;

MEN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Δεχόμεστε λοιπὸν ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι φρόνησι, ἡ
ὀλόκληρη ἡ φρόνησι ἡ κάποιον μέρος της; (1)

MEN. Νομίζω, Σωκράτη, ὅτι ὀρθὰ εἶναι αὐτὰ ποῦ
λέγεις.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἔτσι, οἱ ἀγαθοὶ δὲν θὰ
ἦσαν ἀπὸ τῆ φύσης.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι ἡ φύσις. MEN. Δὲν νομίζω.
δῶρο ἀπὸ τῆ φύσης ΣΩ. Γιατί τότε θὰ γινόνταν

b ἀσφαλῶς καὶ τοῦτο δῶ· ἂν οἱ ἀγαθοὶ ἦσαν ἀπὸ τῆ
φύσης ἀγαθοί, θὰ εἴχαμε βέβαια μερικὸς ποῦ θὰ ξε-
χωρίζαν ἀπὸ τοὺς νέους ὅσους εἶχαν τὴν ἀγαθὴ φύ-
ση, καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς παίρναμε ἐμεῖς, ὅταν ἐκείνοι
θὰ εἶχαν ἀποφανθῇ, θὰ τοὺς φυλάγαμε στὴν ἀκρόπολη,
σφικτοκλειδώνοντάς τους πολὺ περισσότερον παρὰ ὅσο τὸ
χρυσάφι, γιὰ νὰ μὴ μᾶς τοὺς διαφθεῖρη κανεὶς, ἀλλὰ νὰ γί-
νουν χρήσιμοι στίς πόλεις, ὅταν θὰ μεγάλωναν.

MEN. Εἶναι φυσικό, Σωκράτη.

XXVI. ΣΩ. Μήπως, μὴ ποῦ οἱ ἀγαθοὶ δὲν εἶναι ἀγαθοὶ

c Οὔτε προῖν μαθήσεως ἀπὸ τῆ φύσης, μήπως γίνονται μὲ
μάθησι; MEN. Ἀναγκαῖο πιά μοῦ
φαίνεται πῶς αὐτὸ εἶναι· καὶ εἶναι φανερό, Σωκράτη, ἂν βέ-
βαια ἐπιστήμη εἶναι ἡ ἀρετὴ, ὅτι εἶναι διδασκτὸ πρᾶγμα.

ΣΩ. ἴσως μὰ τὸ Δία· μήπως ὅμως αὐτὸ τὸ δεχτή-
καμε ὄχι σωστά;

MEN. Μὰ τώρα μόλις μᾶς φάνηκε πῶς ἦταν σωστό.

ΣΩ. Νὰ προσέξωμε μήπως δὲν πρέπει στὸ τώρα μό-
λις νὰ φαίνεται πῶς εἶναι σωστό, ἀλλὰ καὶ στὸ τώρα καὶ
στὸ ὕστερα, ἂν πρόκειται νὰ ἔχη μέσα του κατὰ τὸ γερὸ.

MEN. Μὰ τί συμβαίνει; Σὲ τί ἀποβλέποντας στενο-
χωρίεσαι καὶ ὑποπεύεσαι ὅτι δὲν εἶναι ἐπιστήμη ἡ ἀρετή;

d ΣΩ. Ἐγὼ θὰ σοῦ πῶ, Μένων. Τὸ ὅτι εἶναι διδασκτὴ,
ἂν βέβαια εἶναι ἐπιστήμη, δὲν τὸ ἀνακαλῶ μήπως δὲν εἰπώ-
θηκε σωστά. Κοίταξε ὅμως ἂν σοῦ φαίνεται ὅτι εὐλογα
ὑποπεύομαι πῶς δὲν εἶναι ἐπιστήμη. Νά, τοῦτο δῶ πές μου·
ἂν ὅποιοδῆποτε πρᾶγμα εἶναι διδασκτὸ, ἀναγκαῖα συνέπεια
δὲν εἶναι νὰ ἔχωμε καὶ δασκάλους γι' αὐτὸ καὶ μαθητὰς;

e ΜΕΝ. "Εμοίγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούναντιον αὖ, οὐ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, καλῶς ἂν αὐτὸ εἰκάζοντες εἰκάζοιμεν μὴ διδάκτον εἶναι;

ΜΕΝ. "Εστι ταῦτα· ἀλλ' ἀρετῆς διδάσκαλοι οὐ δοκοῦσιν σοι εἶναι;

90a ΣΩ. Πολλάκις γοῦν ζητῶν εἴ τις ἐλεν αὐτῆς διδάσκαλοι, πάντα ποιῶν οὐ δύναιμι εὐρεῖν. καίτοι μετὰ πολλῶν γε ζητῶ καὶ τούτων μάλιστα, οὓς ἂν οἶμαι ἐμπειροτάτους εἶναι τοῦ πράγματος. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μένων, εἰς καλὸν ἤμῃν "Αντος ὅδε παρεκαθέσθω, ὃ μεταδόμεν τῆς ζητήσεως. εἰκότως δ' ἂν μεταδοίμεν ἂν. "Αντος γάρ ὅδε πρῶτον μὲν
90a ἐστι πατὴρ πλουσίον τε καὶ σοφοῦ "Ανθεμίωνος, ὃς ἐγένετο πλούσιος οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου οὐδὲ δόντος τινός, ὥσπερ ὁ νῦν νεωστὶ εἰληφώς τὰ Πολυκράτους χρήματα "Ισμηνίας ὁ Θηβαῖος, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ σοφίᾳ κτησάμενος καὶ ἐπιμελείᾳ, ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα οὐχ ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι πολλῆς οὐδὲ ὀγκώδους τε καὶ ἐπαχθῆς, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐστολῆς ἀνὴρ· ἔπειτα τούτων εὖ ἔθρεψε καὶ ἐπαίδευσεν, ὥς δοκεῖ "Αθηναίων τῶ πληθει· αἰροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. δίκαιον δὴ μετὰ τοιούτων ζητεῖν ἀρετῆς περὶ διδασκάλους, εἴτ' εἰσὶν εἴτε μὴ, καὶ οὔτινες.

XXVII. Σὺ οὖν ἡμῖν, ὦ "Αντε, συζητήσων, ἐμοὶ τε καὶ τῷ σαντοῦ ξένῳ Μένωνι τῷδε, περὶ τούτου τοῦ πράγματος, τίνας ἂν ἐλεν διδάσκαλοι. ὧδε δὲ σκέψαι· εἰ βουλοίμεθα Μένωνα τόνδε ἀγαθὸν λατρὸν γενέσθαι, παρὰ τίνας ἂν αὐτὸν πέμποιμεν διδασκάλους; ἀρ' οὐ παρὰ τοὺς λατρούς;

AN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί δ' εἰ σκυτοτόμον ἀγαθὸν βουλοίμεθα γενέσθαι, ἀρ' οὐ παρὰ τοὺς σκυτοτόμους;

AN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τᾷλα οὕτως;

ΜΕΝ. Νομίζω βέβαια.

ΣΩ. Καὶ τὸ ἀντίθετο, καὶ ὅποιο πρᾶγμα πάλι οὔτε διδάσκαλοι οὔτε μαθηταὶ ὑπάρχουν, ὑποθέτοντας πῶς δὲν εἶναι διδακτὸν δὲν θὰ κάναμε σωστὴ ὑπόθεσιν;

ΜΕΝ. "Ετσι εἶναι· μὰ νομίζεις ὅτι δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι ἀρετῆς;

ΣΩ. Ἐγὼ τουλάχιστον ζητώντας πολλὰς φορές ἂν ὑπάρχουν διδάσκαλοι τῆς, ἂν καὶ ἕκανα τὸ πᾶν, δὲν μπορῶ νὰ βρῶ. Καὶ ὁμοῦ τοὺς γυρεύω μαζί με πολλοὺς καὶ μάλιστα με ἐκείνους ποὺ πιστεύω ὅτι εἶναι πολὺ ἐμπειροὶ γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Μὰ νά, σὲ καλῇ ὥρᾳ, Μένων, βρέθηκε κοντά μας ὁ "Αντος (1)· ἄς τοῦ μεταδώσωμε τὴν ἐρευνά μας. Εὐλόγο θὰ ἦταν· γιὰ τὸν τοῦτο ἐδῶ ὁ "Αντος πρῶτα πρῶτα εἶναι ἀπὸ πατέρα καὶ πλούσιος καὶ σοφός, τὸν "Ανθεμίωνα, ποὺ δὲν ἔγινε πλούσιος τυχαῖα, οὔτε ἀπὸ κάποια δωρεά, ὅπως ὁ "Ισμηνίας (2) ὁ Θηβαῖος, ποὺ τὴν αὐτὴν τελευταία πῆρε τοὺς θησαυροὺς τοῦ Πολυκράτη (3), ἀλλὰ ἀπέκτησε τὰ πλούτη του με τὴν ἐξυπνάδα του καὶ τὴν ἐπιμελείαν του· ἔπειτα καὶ στὰ ἄλλα φαινόταν ὅχι φαντασμένος πολλῆς, φουσκωμένος καὶ ἀνυπόφορος, ἀλλὰ κόσμιος καὶ με καλοὺς τρόπους· κι' ἀκόμη ἔδωκε καλὴ ἀνατροφή καὶ παιδεία σὲ τοὺτον ἐδῶ, ὅπως νομίζω ὁ λαὸς τῶν "Αθηναίων (4), ποὺ, ὅπως κι' ἂν ἔχῃ, τὸν ἐκλέγουσιν στὰ πῶ μεγάλα ἀξιώματα. Εἶναι λοιπὸν σωστὸ με τέτοιους νὰ ἀναζητοῦμε διδασκάλους τῆς ἀρετῆς, ἂν ὑπάρχουν ἢ ὅχι, καὶ ποιοὶ εἶναι.

XXVII. Σὺ λοιπὸν, "Αντε, ἐρευνήσε μαζί με μένα καὶ τοῦτον τὸν δικὸ σου ξένον τὸν Μένωνα, αὐτὸ τὰ ζήτημα· ποιοὶ νὰ εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἐξεταῖς ἔτσι· ἀνέλαμε νὰ γίνῃ ὁ Μένων καλὸς γιατρός, σὲ ποιοὺς δασκάλους θὰ τὸν στέλναμε; "Οχι ἄραγε στοὺς γιατρούς;

ANΤΟΣ. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ τί θὰ κάναμε ἂν ὁ "Αντος παίρνει μέρος στὴ θεωρητικὴ συζήτηση καπουτοῦθες;

ANΤΟΣ. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ τί θὰ κάναμε ἂν ὁ "Αντος παίρνει μέρος στὴ θεωρητικὴ συζήτηση καπουτοῦθες;

AN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ γιὰ τὰ ἄλλα τὸ ἴδιο;

παρὰπεμπει ὁ Σωκράτης ὁ "Αθηναῖον τῶ πληθει· γιὰ τὴ γνώμην ποὺ ὑπάρχει γι' αὐτὸν, δὲν ἐκφράζει τὴ δική του γνώμην.

1) Ὁ πῶ ἐπικίνδυνος ἀπὸ τοὺς κατηγόρους τοῦ Σωκράτη.

2) Δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν "Ισμηνίαν τὸν ἀρχηγὸ τῶν ἀντισπαρτιατικῶν Θηβαίων. (Βλέπε ἐισαγωγικὸ σημείωμα).

3) Ἐννοεῖ πιθανῶς θησαυροὺς πολὺ μεγάλους, ὅπως ἂν λέγαμε: αὐτὸς πῆρε τοῦ Κροίσου τὰ ἀγαθὰ. Ἐδῶ φαίνεται νὰ ἀναφέρεται στοὺς θησαυροὺς τοῦ Πολυκράτη, τοῦ τυράννου τῆς Σάμου.

4) Αἰσθητὴ εἶναι· ἢ ἀντίθετον ἀνάμεσα πρὸς παρουσάζοντα τοῦ πατέρα καὶ τοῦ γιῶ, καὶ ἀκόμη. Σωστὸ ἐγκώμιον γιὰ τὸν πατέρα ἀπὸ τὸν ἴδιο - "Σωκράτη" λέγα αὐτὴν γιὰ τὸν γιὸ καί, τὸ σπουδαιότερο,

AN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὡςδε δή μοι πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν εἰπέ. παρὰ τοὺς ἰατρούς, φαμέν, πέμποντες τόνδε καλῶς ἂν ἐπέμπομεν, βουλόμενοι ἰατρὸν γενέσθαι· ὅρ' ὅταν τοῦτο λέγωμεν, τότε λέγομεν, d ὅτι παρὰ τούτους πέμποντες αὐτὸν σωφρονοῖμεν ἂν, τοὺς ἀντιποιοῦμένους τε τῆς τέχνης ἄλλον ἢ τοὺς μὴ, καὶ τοὺς μισθὸν πρᾶττομένους ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ἀποφθάνοντες αὐτοὺς διδασκάλους τοῦ βουλομένου λέναι τε καὶ μαθάνειν; ὅρ' οὐ πρὸς ταῦτα βλέψαντες καλῶς ἂν πέμποιμεν;

AN. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀλλήσεως καὶ τῶν ἄλλων τὰ αὐτὰ ταῦτα; πολλῇ ἀνοίᾳ ἐστὶ βουλομένους ἀληγῆν τιναποιῆσαι παρὰ μὲν τοὺς ὑπασχουμένους διδάξιν τὴν τέχνην καὶ μισθὸν πρᾶττομένους μὴ ἐθέλιν πέμπειν, ἄλλοις δὲ τισιν πράγματα παρέχειν, ζητοῦντα μαθάνειν παρὰ τούτων οἷ μῆτε προσποιοῦνται διδάσκαλοι εἶναι μῆτ' ἐστὶν αὐτῶν μαθητῆς μῆδεις τούτου τοῦ μαθήματος· ὃ ἡμεῖς ἀξιούμεν μαθάνειν παρ' αὐτῶν ὃν ἂν πέμπωμεν· οὐ πολλῇ σοὶ δοκεῖ ἀλογία εἶναι;

AN. Ναί μὰ Δίῃ ἔμοιγε, καὶ ἀμαθία γε πρὸς.

91a XXVIII. ΣΩ. Καλῶς λέγεις. νῦν τοίνυν ἐξεστί σε μετ' ἐμοῦ κοινῇ βουλευέσθαι περὶ τοῦ ξένου τούτου· Μέμνος, οὗτος γάρ, ὃς Ἄνυτε, πάλαι λέγει πρὸς με ὅτι ἐπιθυμεῖ ταύτης τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς· ἥ οἱ ἀνθρωποὶ τὰς τε οἰκίας καὶ τὰς πόλεις καλῶς διοικοῦσι, καὶ τοὺς γονεῖς τοὺς αὐτῶν θεραπεύουσι, καὶ πόλεις καὶ ξένους ὑποδέξασθαι τε καὶ ἀποπέμψαι ἐπίστανται ἀξίους ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. b ταύτην οὖν τὴν ἀρετὴν «μαθησόμενον» σκόπει παρὰ τίναν ἂν πέμποντες αὐτὸν ὁρθῶς πέμποιμεν. ἥ δὲ ὁλον δῆ, κατὰ τὸν ἄρτι λόγον, ὅτι παρὰ τούτους τοὺς ὑπασχουμένους ἀρετῆς διδασκάλους εἶναι καὶ ἀποφθάναντας αὐτοὺς κοινούς τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ μαθάνειν, μισθὸν τούτου ταξισμένους τε καὶ πρᾶττομένους;

AN. Καὶ τίνας λέγεις τούτους, ὃ Σώκρατες;

ΣΩ. Οἷσθα δῆπου καὶ σὺ ὅτι οὐτοὶ εἰσι οὗς οἱ c ἀνθρωποὶ καλοῦσι σοφιστάς.

AN. Ἡράκλεις, εὐφῆμει, ὃ Σώκρατες, μῆδενά τῶν

AN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Πές μου ἀκόμη καὶ τοῦτο γιὰ τὰ ἴδια πράγματα. Λέγομε ὅτι καλὰ θὰ κάναμε στέλνοντας τούτον ἐδῶ στοὺς ἰατρούς, ἂν θέλωμε νὰ γίνῃ ἰατρός; ἄραγε, δταν τοῦτο λέγωμε, τοῦτο δῶ ἐννοῦμε, ὅτι θὰ κάναμε πρῶνιμο πράγμα στέλνοντας τον σὲ τούτους ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι ξέρουν τὴν τέχνην παρὰ σὲ κείνους ποὺ δὲν τὴν ξέρουν, καὶ ποὺ παίρνουν μισθὸ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἔργο, ὀνομάζοντας τὸν ἑαυτοὺς δασκάλους γιὰ ὅποιον θέλει νὰ πάη κοντὰ τοὺς καὶ νὰ μάθῃ; Ἄραγε σ' αὐτὰ ἀποβλέποντας δὲν θὰ κάναμε καλὰ νὰ τὸν στέλναμε;

AN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ γιὰ τὴν αὐλήσῃ καὶ τὰ ἄλλα, τὰ ἴδια αὐτὰ δὲν ἰσχύουν; Πολλὴ ἡλιθιο εἶναι, θέλοντας νὰ κάμωμε κάποιον αὐληγῆ, νὰ μὴ θέλωμε νὰ τὸν στείλωμε σὲ κείνους ποὺ ὑπόσχονται ὅτι θὰ διδάξουν τὴν τέχνην καὶ παίρνουν μισθὸ, παρὰ νὰ ἐνοχλοῦμε κάποιους ἄλλους, ζητώντας νὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτούς, ποὺ μῆτε προσποιοῦνται ὅτι εἶναι δάσκαλοι, μῆτε ἔχουν κανένα μαθητῆ, γιὰ κείνο τὸ μάθημα ποὺ ἡμεῖς κρίνομε ἀξιο νὰ σπουδάσῃ κοντὰ τοὺς ὅποιος θὰ τοὺς στέλναμε· δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ παράλογο;

AN. Ναί μὰ τὸ Δία, νομίζω· προδίδει μάλιστα καὶ ἀμάθεια.

XXVIII. ΣΩ. Καλὰ λέγεις. Τώρα λοιπὸν μπορεῖς νὰ σκέπτεσαι ἀπὸ κοινῆς μαζί μου γιὰ τοῦτον ἐδῶ τὸν ξένον, τὸν Μέμνονα. Γιατὶ αὐτός, Ἄνυτε, ἀπὸ ὥρα μοῦ λέγει ὅτι ἐπιθυμεῖ τούτῃ τῇ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ, μὲ τὴν ὁποία οἱ ἀνθρωποὶ καὶ τὸ σπῆτι τοὺς καὶ τὴν πόλιν κυβερνοῦν καλὰ, καὶ τοὺς γονεῖς τῶν κοιτάζουν καὶ συμπολίτες καὶ ξένους μαθαίνουν νὰ δέχωνται καὶ νὰ κατενοθεύουν, ὅπως ταιριάζει σὲ ἕναν ἀγαθὸ ἄνδρα. Ἐξέτασε λοιπὸν σὲ ποιούς ἂν τὸν στέλναμε νὰ μάθῃ τούτῃ τὴν ἀρετῇ, θὰ κάναμε καλὰ. Ἡ εἶναι φανερό, σύμφωνα μὲ ὅσα τώρα λέγαμε, ὅτι θὰ τὸν στέλναμε σ' αὐτούς ποὺ ὑπόσχονται ὅτι εἶναι διδάσκαλοι ἀρετῆς καὶ διακηρύττουν πῶς ἀνήκουν σὲ δλους τοὺς Ἑλλήνες, σ' ὅποιον θέλει νὰ μάθῃ, καὶ ὥρισαν ἀμοιβὴ γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ καὶ τὴν εἰσπράττουν;

AN. Καὶ ποιοὶ ἐννοεῖς, Σωκράτη, ὅτι εἶναι αὐτοί;

ΣΩ. Χωρὶς ἀμφιβολία καὶ σὺ ξέρεις ὅτι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὁ κόσμος τοὺς ὀνομάζει σοφιστάς.

AN. Γιὰ τὸν Ἡρακλεῖ, σῶπα, Σωκράτη. Ἄς μὴν

συγγενῶν μηδὲ οἰκείων μηδὲ φίλων, μήτε ἀσπὸν μήτε ξένον, τοιαύτῃ μανία λάβοι, ὥστε παρὰ τούτους ἐλθόντα λωβήθῃναι, ἐπεὶ οὗτοί γε φανερά ἐστὶ λώβῃ τε καὶ διαφθορὰ τῶν συγγενημένων.

XXIX. ΣΩ. Πῶς λέγεις, ὦ Ἄνυτε; οὗτοι ἄρα μόνοι τῶν ἀντιποιοιμένων τι ἐπίστασθαι εὐεργετεῖν τοσοῦτον τῶν ἄλλων διαφείρουσι, ὅσον οὐ μόνον οὐκ ὠφελοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ὅ τι ἂν τις αὐτοῖς παραδῇ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον διαφθείρουσιν; καὶ τούτων φανερώς χρήματα ἀξιοῦσι πράττεσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἔχω ὅπως σοι πιστεύσω· οἶδα γὰρ ἄνδρα ἓνα Πρωταγόραν πλείω χρήματα κτησάμενον ἀπὸ ταύτης τῆς σοφίας ἢ Φειδίαν τε, ὅς οὕτως περιφανῶς καλὰ ἔργα ἐργάζετο, καὶ ἄλλους δέκα τῶν ἀνδριαντοποιῶν. καίτοι τέρας λέγεις, εἰ οἱ μὲν τὰ ὑποδήματα ἐργαζόμενοι τὰ παλαιὰ καὶ τὰ ἱμάτια ἐξακούμενοι οὐκ ἂν δύναντο λαβεῖν τριᾶκοντ' ἡμέρας μοχθηρότερα ἀποδιδόντες ἢ παρελάβον τὰ ἱμάτια τε καὶ ὑποδήματα, ἀλλ' εἰ τοιαῦτα ποιοῖεν, ταχὺ ἂν τῷ λιμῷ ἀποθάνοινεν, Πρωταγόρας δὲ ἄρα ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐλάνθανεν διαφθεῖρων τοὺς συγγενημένους καὶ μοχθηρότερους ἀποπέμπων ἢ παρελάμβανεν πλέον ἢ τετταράκοντα ἔτη· οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἀποθανόντα ἐγγυὺς καὶ ἐβδόμηκοντα ἔτη γεγονότα, τετταράκοντα δὲ ἐν τῇ τέχνῃ νῆαι· καὶ ἐν ἁπαντί τῷ χρόνῳ τοῦτ' ἔτι εἰς τὴν ἡμέραν ταυτηρὶ εὐδοκίμων οὐδὲν πέπαυται· καὶ οὐ μόνον Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάμπαν πολλοί, οἱ μὲν πρότερον γεγονότες ἐκείνου, οἱ δὲ καὶ νῦν ἔτι ὄντες, πότερον δι' οὐν φῶμεν κατὰ τὸν σὸν λόγον εἰδότες αὐτοὺς ἐξαπατᾶν καὶ λωβᾶσθαι τοὺς νέους, ἢ λεληθῆναι καὶ ἑαυτούς; καὶ οὕτω μαίνεσθαι ἀξιώσωμεν τούτους, οὓς ἐνίοι φασὶ σοφωτάτους ἀνθρώπων εἶναι;

XXX. ΑΝ. Πολλοὺ γε δέουσι μαίνεσθαι, ὦ Σώκратες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ τούτους δίδόντες ἀργύριον τῶν νέων· τούτων δ' ἐτι μᾶλλον οἱ τούτους ἐπιτρέποντες, οἱ προσήκοντες· πολὺ δὲ μάλιστα πάντων αἱ πόλεις, ἕωςαὶ αὐτούς

πίχσῃ τέτοια μανία κανένα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μου, οὔτε ἀπὸ τοὺς δικούς μου ἀνθρώπους, οὔτε ἀπὸ τοὺς φίλους μου, οὔτε συμπολίτη, οὔτε ξένο, ὥστε νὰ πάθῃ σ' αὐτούς καὶ νὰ χαλάσῃ· γιατί αὐτοὶ εἶναι φανεροὺς ὁλεθροὺς καὶ διαφθορὰ γιὰ ὅσους τοὺς συνασπαστροῦν.

ΣΩ. Τί λέγεις, Ἄνυτε; Μόνον αὐτοὶ λοιπόν, ἀπὸ ὅσους ἰσχυρίζονται ὅτι ξέρουν νὰ κάνουν καλὸ, διαφείρουν τόσο πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὥστε ὅχι μόνον δὲν ὠφελοῦν, ὅπως οἱ ἄλλοι, ὅ,τι κανεὶς τοὺς ἐμπιστευθῇ, ἀλλὰ ἀντίθετα τὸ διαφθείρουν; Καὶ γι' αὐτὸ τοὺς τὸ ἔργο κρίνουν δίκαιο νὰ ζητοῦν φανερά χρήματα; Ἐγὼ λοιπὸν δὲν μπορῶ νὰ δεχτῶ αὐτὰ πού λές· γιατί ξέρω ἓνα ἀνθρώπου, τὸν Πρωταγόρα, πού κέρδισεν ἀπὸ αὐτῇ τῇ τέχνῃ περισσότερα χρήματα ἀπὸ τὸν Φειδίαν, καὶ μὲ τόσο περιλαμπρὸ τρόπῳ ἔφτιανε ὅμορφα ἔργα, καὶ ἀπὸ ἄλλους δέκα ἀνδριαντοποιούς. Μᾶς λές ἓνα φοβερὰ παραδόξο πράγμα· αὐτοὶ πού διορθώνουν τὰ παλαιὰ παπούτσια καὶ μπαλάνουν τὰ ρούχα, ἂν τὰ ἐπέστρεψαν σὲ κατὰστατοὺς χειρότερη ἀπὸ ὅσο ὅταν τὰ παρέλαβαν, δὲν θὰ τὰ κατὰφεραν νὰ μὴν τοὺς πάρωμε εἰδήση μέσα σὲ τριάντα μέρες, καὶ ἂν ἔκαναν τέτοια πράγματα γρήγορα θὰ πέθαιναν ἀπὸ πείνα· καὶ τὸν Πρωταγόρα, κατὰ τὰ λεγόμενά σου, δὲν τὸν πῆρε εἰδήση ὅλη ἡ Ἑλλάδα, πού, περισσότερο ἀπὸ σαράντα χρόνια, διέφθειρε ὅσους πῆγαιναν κοντὰ του καὶ τοὺς ἐστελνε πίσω χειρότερους ἀπὸ ὅσο ὅταν τοὺς δεχόταν· γιατί νομίζω ὅτι πέθανε σὲ ἡλικία ἐβδόμηκοντα περίπου χρονῶν (!) καὶ ἦταν στὴν τέχνη σαράντα χρόνια. Σὲ ὅλα τοῦτα τὰ χρόνια, ὡς τοῦτη τὴν ἡμέρα ἀκόμη, ἡ καλὴ του φῆμη δὲν ἔχει πάψει. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ὁ Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάρα πολλοί, πού ἄλλοι ζήσανε πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον, καὶ ἄλλοι ζοῦν καὶ τώρα ἀκόμη. Ὅα ποῖμε λοιπὸν ὅτι ἤξεραν οἱ ἴδιοι πῶς ἐξαπατοῦν καὶ διαφείδουν τοὺς νέους, ὅπως λέγεις ἐσύ, ἢ ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονταν; Καὶ θὰ κρίνωμε ἀξιώσει τέτοιους μανίας αὐτοὺς πού μερικοὶ δεχονται πῶς εἶναι οἱ πῶ ἀξιοὶ ἄνθρωποι;

XXX. ΑΝ. Δὲν μαίνονται καθόλου αὐτοὶ, Σωκράτη, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ὅσοι νέοι τοὺς δίνουν λεπτὰ· καὶ περισσότερο ἀπ' αὐτούς ἐκεῖνοι πούς τοὺς παραδίδουν τὰ παιδιὰ τους, οἱ γονεῖς· ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ ὅλους οἱ πόλεις, πού τοὺς ἀφήνουν νὰ μαίνεσιν μέσα καὶ δὲν τοὺς διώκουν,

1) Ἄλλες ἐνδείξεις πού ἔχομε ἐπιτρέπουν νὰ προσδιορίσωμε δι' τὸ Πρωταγόρας ἀπέθανεν ἢ γύρω στὰ 415 ἢ στὰ 410-408 π.Χ. Ἡ πληροφορία ὅτι ἔζησε ἐβδόμηκοντα χρόνια ἐπιτρέπεται νὰ προσδιορισθῇ κατὰ προσέγγισιν πότε γεννήθηκεν ὁ Πρωταγόρας.

εἰσαφικνεῖσθαι καὶ οὐκ ἐξελαύνουσαι, εἴτε τις ξένος ἐπιχειρεῖ τοιοῦτόν τι ποιεῖν εἴτε ἀσπίς.

ΣΩ. Πότερον δέ, ὦ Ἄνυτε, ἡδίκηκέ τις σε τῶν σοφιστῶν, ἢ τί οὕτως αὐτοῖς χαλεπὸς εἰ;

ΑΝ. Οὐδὲ μὰ Δία ἐγώ γε συγγέγονα πώποτε αὐτῶν οὐδενί, οὐδ' ἂν ἄλλον ἐάσαιμι τῶν ἐμῶν οὐδένα.

ΣΩ. Ἄπειρος ἄρ' εἰ παντάπασιν τῶν ἀνδρῶν;

ΑΝ. Καὶ καί γε εἴρη γε.

ΣΩ. Πῶς οὖν ἂν, ὦ δαίμονε, εἰδείης περὶ τοῦτου τοῦ πράγματος, εἴτε τι ἀγαθὸν ἔχει ἐν αὐτῷ εἴτε φλαυρὸν, οὐ παντάπασιν ἄπειρος εἴης;

ΑΝ. Ῥαδίως· τοιούτους γοῦν οἶδα οἷοι εἶναι, εἴτ' οὖν ἄπειρος αὐτῶν εἰμὶ εἴτε μῆ.

ΣΩ. Μάντις εἰ ἴσως, ὦ Ἄνυτε· ἐπεὶ ὅπως γε ἄλλως οἶσθα τούτων πέρι, εἰς ὧν αὐτὸς λέγεις ἀναμάρτοιμ' ἂν, ἀλλὰ γὰρ οὐ τοιούτους ἐπιζητοῦμεν τίνες εἰσὶν, παρ' οὓς ἂν Μένων ἀφικόμενος μοχθηρὸς γένοιτο· οὐτοὶ μὲν γὰρ, εἰ σὺ βούλει, ἔσταιν οἱ σοφισταί· ἀλλὰ δὲ ἐκείνους εἰπέ ἡμῖν, καὶ τὸν πατρικὸν τόνδε ἑταῖρον εὐεργέτησον, φράσας αὐτῷ παρὰ τίνος ἀφικόμενος ἐν τῷ αὐτῷ πόλει τὴν ἀρετὴν ἦν ἱστῶν δὴ ἐγὼ διήλθον γένοιτ' ἂν ἄξιος λόγον.

ΑΝ. Τί δὲ αὐτῷ οὐ σὺ ἐφράσας;

ΣΩ. Ἄλλ' οὓς μὲν ἐγὼ ὥρην διδασκάλους τούτων εἶναι, εἰπον, ἀλλὰ τυγχάνω οὐδὲν λέγων, ὅς σὺ φησὶ καὶ ἴσως τί λέγεις. ἀλλὰ σὺ δὴ ἐν τῷ μέρει αὐτῷ εἰπέ παρὰ τίνος ἔλθῃ Ἀθηναίων· εἰπέ ὄνομα ὅπου βέλτε.

XXXI. ΑΝ. Τί δὲ ἐνὸς ἀνθρώπου ὄνομα δεῖ ἀκούσαι; ὅτ' ἂν ἂν ἐντυχῇ Ἀθηναίων τῶν καλῶν κἀγαθῶν, οὐδεὶς ἔστιν ὃς οὐ βελτίω αὐτὸν ποιήσει ἢ οἱ σοφισταί, ἐάν περ ἐθέλῃ πείθεσθαι.

ΣΩ. Πότερον δὲ οὗτοι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἐγένοντο τοιοῦτοι, παρ' οὐδενὸς μαθόντες ὅμως μέντοι ἄλλους διδάσκειν οἷοι τε ὄντες ταῦτα, ἃ αὐτοὶ οὐκ ἔμαθον;

ΑΝ. Καὶ τοιούτους ἐγώ γε ἀξίω παρὰ τῶν προτέρων μαθεῖν, ὅταν καλῶν κἀγαθῶν· ἢ οὐ δοκοῦσί σοι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ γεγονέναι ἐν τῇδε τῇ πόλει ἄνδρες;

1) Ὁ Ἄνυτος δὲν γνωρίζει τοὺς σοφιστὰς, ὅμως τοὺς καταδικάζει. Σκόδιμα ἐπιμένει ὁ Πλάτων σ' αὐτό. Δὲν εἶναι παράξενο ἔτσι ὅτι ὁ Ἄνυτος δὲν εἶναι πᾶσι δὲ χωρὶς τὸν Σωκράτη ἀπὸ τοῦς σοφιστὰς.

εἴτε ξένος εἶναι αὐτὸς ποῦ ἔχει ἐπάγγελμά του νὰ κάνῃ τέτοιον ἔργον, εἴτε πόλιν.

ΣΩ. Σὲ ἔχει ἀδικήσει κανεὶς ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς, Ἄνυτε, ἢ γιὰ ποῖο λόγο εἶσαι τόσο βαρὺς μαζὶ τοὺς;

ΑΝ. Οὐτε ποῦ πλησίασα ἐγὼ ποτὲ ὡς τώρα κανέναν ἀπ' αὐτούς, μὰ τὸ Δία, οὔτε καὶ θὰ τὸ ἐπιτρέψω σὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς δικούς μου.

ΣΩ. Δὲν τοὺς ξέρεις λοιπὸν καθόλου;

ΑΝ. Ποτὲ νὰ μὴν τοὺς μάθω.

ΣΩ. Πῶς λοιπὸν, δαίμονι ἐνθροῦπε, εἶναι δυνατόν νὰ ξέρῃς ἕνα πράγμα, εἴτε ἔχει τίποτε καλὸ μέσα του εἴτε φαῦλον, ποῦ καθόλου δὲν τὸ δοκίμασας;

ΑΝ. Εὐκόλον πράγμα· τοῦτοι τουλάχιστον ἐγὼ ξέρω τί εἶναι, εἴτε τοὺς δοκίμασας, εἴτε ὅχι.

ΣΩ. Εἶσαι μάντις ἴσως, Ἄνυτε· γιατί ὕστερα ἀπὸ ὅσα εἶπες δὲν βλέπω πῶς θὰ μπορούσες νὰ τοὺς ξέρῃς (1) μὲ ἄλλο τρόπο. Ἀλλὰ βέβαια δὲν ἀναζητοῦμε ἐκείνους στοὺς ὁποίους ἂν πᾶν ὁ Μένων θὰ γινόνταν μοχθηρὸς· τοῦτοι ἂν σὺ τὸ θέλῃς, ὡς εἶναι οἱ σοφιστὰς· πὲς μας τώρα ἐσύ, καὶ εὐεργέτησε τοῦτον ἐδῶ τὸν πατρικὸ σου φίλον, λέγοντάς του σὲ ποιοὺς ἂν πᾶν μέσα στὴν τόσο μεγάλῃ πόλιν μας θὰ γινόνταν ἀξιόλογος στὴν ἀρετὴ ποῦ εἶπα πρίν.

ΑΝ. Καὶ γιατί δὲν τοῦ εἰπὲ ἐσύ;

ΣΩ. Μὰ εἶπα ἐγὼ ποιοὶ ἐνόμιζα ὅτι εἶναι διδάσκαλοι αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ φαίνεται πῶς δὲν εἶπα τίποτε, ὅπως ἐσύ ἰσχυρίζεσαι· καὶ ἴσως κάτι λέγεις. Ἐσὺ λοιπὸν πὲς του μὲ τὴ σειρά σου σὲ ποιοὺς Ἀθηναίους νὰ πᾶν· πὲς τὸ ὄνομα ὁποίου θέλεις.

XXXI. ΑΝ. Μὰ τί ἀνάγκη νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀνθρώπου; Ὅποιον ἀπὸ τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Ἀθηναίους συναναστραφῇ, κανεὶς τοὺς ποῦ δὲν θὰ τὸν κάμῃ καλύτερον παρὰ οἱ σοφιστὰς, φράνει αὐτὸς νὰ θέλῃ νὰ τὸν ἀκούσῃ.

ΣΩ. Τοῦτοι οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἀπὸ μόνου τοὺς ἔγιναν ἔτσι; Ἄν καὶ δὲν διδάχτηκαν ἀπὸ κανένα εἶναι μοταταῦτα ἱκανοὶ νὰ διδάσκουν ἄλλους αὐτὰ ποῦ οἱ ἴδιοι δὲν ἔμαθαν;

ΑΝ. Ἐγὼ κρίνω ὅτι καὶ αὐτοὶ τὰ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς προκατόχους των, ποῦ ἦταν καλοὶ καὶ ἀγαθοί· ἢ δὲν νομίζεις ἐσύ ὅτι σὲ τούτῃ τῇ πόλει ὑπῆρξαν πολλοὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοί;

ΣΩ. Ἐμοιγε, ὦ Ἄνυτε, καὶ εἶναι δοκοῦσιν ἐνθάδε ἀγαθοὶ τὰ πολιτικά, καὶ γεγονέναι ἔτι οὐχ ἦντον ἢ εἶναι· ἀλλὰ μῶν καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγόναν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς; τοῦτο γὰρ ἔστιν περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῶν τυγχάνει ὢν· οὐκ εἰ εἰσὶν ἀγαθοὶ ἢ μὴ ἄνδρες ἐνθάδε, οὐδ' εἰ γεγόναν ἐν τῇ πρόσθεν, ἀλλ' εἰ διδασκτὸν ἐστὶν ἀρετὴ πάλαι σκοποῦμεν. τοῦτο δὲ σκοποῦντες τότε σκοποῦμεν, ἀρα οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ τῶν νῦν καὶ τῶν προτέρων ταύτην τὴν ἀρετὴν, ἣν αὐτοὶ ἀγαθοὶ ἦσαν, ἥπισταντο καὶ ἄλλω παραδοῦναι, ἢ οὐ παραδοτὸν τοῦτο ἀνθρώπῳ οὐδὲ παραληπτὸν ἄλλω παρ' ἄλλου· τοῦτ' ἔστιν δὲ πάλαι ζητούμεν ἐγὼ τε καὶ Μένων.

XXXII. Ὡς οὖν σκόπει ἐκ τοῦ σαντοῦ λόγῳ Θεμιστοκλέα οὐκ ἀγαθὸν ἀν φαίης ἀνδρὰ γεγονέναι;

ΑΝ. Ἐγώγε, πάντων γε μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ διδάσκαλον ἀγαθόν, εἴπερ τις ἄλλος τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διδάσκαλος ἦν, κάκεινον εἶναι;

ΑΝ. Οἷμαι ἔγωγε, εἴπερ ἐβουλεύετό γε.

ΣΩ. Ἀλλ', οἷε, οὐκ ἂν ἐβουλήθη ἄλλους τέ τινος καλοῦς κἀγαθοῦς γενέσθαι, μάλιστα δὲ πού τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ; ἢ οἷε αὐτὸν φρονεῖν αὐτῷ καὶ ἐξεπότηδες οὐ παραδιδόναι τὴν ἀρετὴν, ἣν αὐτὸς ἀγαθὸς ἦν; ἢ οὐκ ἀκήκοας ὅτι Θεμιστοκλῆς Κλεόφαντος τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο ἀγαθόν; ἐπέμενεν γοῦν ἐπὶ τῶν ἱππῶν ὁρθὸς ἐσθικῶς, καὶ ῥηκνόντιον ἀπὸ τῶν ἱππῶν ὁρθός, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ εἰργάζετο, ἃ ἐκεῖνος αὐτὸν ἐπαιδεύσατο καὶ ἐποίησε σοφόν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἶχεν· ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων;

ΑΝ. Ἀκήκοα.

ΣΩ. Οὐκ ἂν ἀρα τὴν γε φύσιν τοῦ υἱέος αὐτοῦ ἡτιάσαι· ἂν τις εἶναι κακῇ.

ΑΝ. Ἴσως οὐκ ἂν.

ΣΩ. Τί δὲ τότε; ὥς Κλεόφαντος ὁ Θεμιστοκλέους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἅπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἥδη του ἀκήκοας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου;

ΑΝ. Οὐ ὅητα.

ΣΩ. Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ τώρα ὑπάρχουν καλοὶ στὰ πολιτικά, καὶ στὰ περασμένα ὑπῆρξαν ὅχι λιγώτερο ἀπὸ ὅσο τώρα (1). Ἀλλὰ ἦταν ἄραγε καὶ καλοὶ διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς των; Γιατὶ τοῦτο τυχαίνει νὰ εἶναι τώρα τὸ θέμα τοῦ λόγου μας· ὅχι ἂν ὑπάρχουν ἢ ὅχι ἀγαθοὶ ἄνδρες στὴν πόλιν μας, οὔτε ἂν ὑπῆρχαν ἄλλοτε, ἀλλὰ ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκτὸν πράγμα, τοῦτο ἀπὸ ὧρα ἐξετάζομε. Καὶ ὅταν ἐρευνῶμε αὐτό, νὰ τί ἐξετάζομε; ἄραγε οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ σήμερα καὶ στὰ περασμένα, ἐκεῖνη τὴν ἀρετὴ πού εἶχαν οἱ ἴδιοι σὲ μεγάλο βαθμὸ ἤφεραν νὰ τὴν παραδώσουν καὶ σὲ ἄλλον, ἢ εἶναι πράγμα πού δὲν μπορεῖ ἀνθρώπος νὰ τὸ παραδώσῃ καὶ οὔτε ἄλλος νὰ τὸ παραλάβῃ ἀπὸ ἄλλον (*). Τοῦτο ἀπὸ ὧρα ζητοῦμε ἐγὼ καὶ ὁ Μένων.

Συζητοῦν ὠριμένα
παραδείγματα

XXXII. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ ὅσα εἶ-
πες, ἔτσι ἐξετάζε· ἐνθάδ' ἔλεγες ὅτι ὁ
Θεμιστοκλῆς ὑπῆρξεν ἀγαθὸς ἀνὴρ;

ΑΝ. Ναὶ βέβαια, καλύτερα μάλιστα ἀπὸ ὅλους.

ΣΩ. Καὶ ἂν ἄλλος κανεῖς στάθμης διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς του, δὲν θὰ ἦταν καὶ ἐκεῖνος ἀγαθὸς διδάσκαλος;

ΑΝ. Ναί, νομίζω, φτάνει νὰ ἤθελες.

ΣΩ. Μὰ δὲν θὰ θέλησε, φαντάζεσαι, μερικοὶ ἄλλοι νὰ γίνων ἀγαθοὶ καὶ μάλιστα ὁ γίος του; Ἡ φαντάζεσαι ὅτι τὸν ζήλεψε καὶ ἐπότηδες δὲν τοῦ παρέδωκε τὴν ἀρετὴν στὴν ὁποία ὁ ἴδιος ἦταν δυνατός; Ἡ δὲν ἔχεις ἀκούσει ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς τὸν γίό του Κλεόφαντο τὸν ἔκαμε καλὸν ἱππέα; Μποροῦσεν ἀλήθεια ὁ Κλεόφαντος νὰ στέκεται πολλὴ ὧρα ὀρθὸς ἀπάνω στὸ κλόντο, καὶ ἀπὸ τὴν στάση αὐτὴ ἐρριχνεν ἀκόντιο, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ ἔκανε, ὅσα τοῦ ἔμαθε ὁ πατέρας του καὶ σὲ ὅσα τὸν ἔκαμε ἱκανὸν, πράγματα βέβαια πού περνοῦν ἀπὸ τὸ χεῖρ καλοῦ δασκάλου. Ἡ δὲν ἔχεις ἀκούσει αὐτὰ ἀπὸ τοὺς γεροντότερους;

ΑΝ. Τὰ ἔχω ἀκούσει.

ΣΩ. Δὲν θὰ μπορούσε λοιπὸν νὰ ρίξῃ κανεῖς τὴν αἰτία στὴ φύσιν τοῦ γιου του.

ΑΝ. Ἴσως ὅχι.

ΣΩ. Καὶ γιὰ τοῦτο δῶ τί θὰ πούμε; Ἐχεις ὥς τώρα ἀκούσει ἀπὸ κανέναν νεώτερο ἢ γεροντότερο ὅτι ὁ Κλεόφαντος, ὁ γίος τοῦ Θεμιστοκλῆ, ἦταν ἀγαθὸς καὶ σοφὸς σὲ ὅσα καὶ ὁ πατέρας του;

ΑΝ. Ὅχι βέβαια.

1) Περβλ. «Ισργιάν» 503b κέ.

2) Ἀνάλυση συζήτησης βλέπε στὸν «Πρωταγόρα» (319d-320c) καὶ στὴν «Ἀλκιβιάδης» I, 118 κ κέ.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βούλεσθαι αὐτὸν τὸν αὐτοῦ νιδὸν παιδεύσαι, ἣν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφός, οὐδὲν τῶν γειτόνων βελτίω ποιῆσαι, εἴπερ ἦν γε διδασκὼν ἢ ἀρετῇ;

ΑΝ. Ἰσως μὰ Δι' οὐ.

94a XXXIII. ΣΩ. Οὗτος μὲν δὴ σοι τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν καὶ σὺ ὁμολογεῖς ἐν τοῖς ἀριστοῦ τῶν προτέρων εἶναι· ἄλλον δὲ δὴ σκεψώμεθα, Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου· ἢ τοῦτον σὺ ὁμολογεῖς ἀγαθὸν γεγονέναι;

ΑΝ. Ἐγώ γε, πάντως δήπου.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οὗτος τὸν νιδὸν τὸν αὐτοῦ Λυσιμάχου, ὅσα μὲν διδασκάλων εἶχeto, κάλλιστα Ἀθηναίων ἐπαίδευσεν, ἄνδρα δὲ βελτίω δοκεῖ σοι ὀνομαῖν πεποιθέναι; τοῦτω γάρ που καὶ συγγένονας καὶ ὁρᾷ οἷός ἐστιν. b εἰ δὲ βούλει, Περικλέα, οὕτως μεγαλοπρεπῶς σοφὸν ἄνδρα, οἷσθ' ὅτι δύο νείεις ἔθρεψε, Πάραλον καὶ Ξανθιππον;

ΑΝ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Τούτους μέντοι, ὥς οἴσθα καὶ σὺ, ἱππέας μὲν ἐδίδασκεν οὐδενὸς χεῖρους Ἀθηναίων, καὶ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν καὶ τὰλλα ἐπαίδευσεν, ὅσα τέχνης ἔχεται, οὐδενὸς χεῖρους· ἀγαθοὺς δὲ ἄρα ἄνδρας οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι; δοκῶ μὲν, ἐβούλετο, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦ διδασκὼν. Ἰνα δὲ μὴ ὀλίγους οἶη καὶ τοὺς φαυλοτάτους Ἀθηναίων ἀδυνάτους γεγονέναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἐνθυμήθητι ὅτι Θουκυδίδης αὐτὸν δύο νείεις ἔθρεψε, Μελισίαν καὶ Στέφανον, καὶ τούτους ἐπαίδευσεν τὰ τε ἄλλα εὖ καὶ ἐπάλαισαν κάλλιστα Ἀθηναίων· τὸν μὲν γὰρ Ξανθία ἔδωκε, τὸν δὲ Εὐδῶρον· οἱτοὶ δὲ πον ἐδόκουν τῶν τότε κάλλιστα παλαεῖν· ἢ οὐ μὲνυσται;

ΑΝ. Ἐγώ γε, ἀκοῇ.

d XXXIV. ΣΩ. Οὐκοῦν ὅλον ὅτι οὗτος οὐκ ἂν ποτε, οὐ μὲν ἔδει διαπανόμενον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδασκε τοὺς παῖδας τοὺς αὐτοῦ, οὐ δὲ οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιῆσαι, ταῦτα δὲ οὐκ ἐδίδασκεν, εἰ διδασκὼν ἦν; ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θουκυδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐκ ἦσαν

1) Συνοψίζει μὲ ρητορικὴ ὑπερβολὴ τὰ προηγούμενα, γὰρ νὰ προσέβη τὸν Θουκυδιδῆ. Ὁ χαρακτηρισμὸς δὲν ἀναφέρεται νὰ βέβαια στὸν Περικλῆ, τὸν Ἀριστείδη κλπ.

2) Ὁ πολιτικός ἀντίπαλος τοῦ Περικλῆ, ὅχι ὁ ἱστορικός.

3) Ὁ Μελισίας μαζί μὲ τὸν Λυσίμαχον, τὸν γιὸ τοῦ Ἀριστείδη, εἶναι ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ διλόγου «Λάχρης».

ΣΩ. Αὐτὰ λοιπὸν νομίζομε ὅτι ἤθελε νὰ μάθῃ στὸν γιὸ του, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν κάμῃ καθόλου καλύτερο ἀπὸ τοὺς γειτόνους τὸν στῆν ἱκανότητα ποὺ ὁ ἴδιος εἶχε, ἂν βέβαια ἦταν διδασκὴ ἢ ἀρετῇ;

ΑΝ. Ἰσως, μὰ τὸ Δία, ὅχι.

ΣΩ. Τέτοιος διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς σοῦ εἶναι αὐτός, ποὺ καὶ σὺ τὸν ὁμολογεῖς ἄριστο ἀνάμεσα στοὺς παλαιούς. 94a Ἀς ἐξετάσωμε καὶ ἓναν ἄλλο, τὸν Ἀριστείδη, τὸν γιὸ τοῦ Λυσίμαχου· ἢ δὲν δέχεσαι ὅτι αὐτὸς ἦταν ἀγαθός;

ΑΝ. Βέβαια καὶ δέχομαι.

ΣΩ. Καὶ αὐτὸς λοιπὸν τὸν γιὸ τοῦ τὸν Λυσίμαχον, σὲ ὅσα ἦταν στὸ χέρι δασκάλων, σ' αὐτὰ δὲν τὸν ἐπαίδευσεν καλύτερα ἀπὸ κάθε Ἀθηναῖο; Τὸν συναναστρέφοντες καὶ βλέπεις τί λογῆς εἶναι. Μὰ, ἂν προτιμᾷς, ξέρεις ὅτι ὁ Περικλῆς ὁ τόσο μεγαλόπρεπος σοφὸς ἄνδρας, ἀνάθρεψε δυὸ γιούς, τὸν Πάραλο καὶ τὸν Ξανθιππο; b

ΑΝ. Ναὶ βέβαια.

ΣΩ. Αὐτοὺς, ὅπως καὶ σὺ ξέρεις, τοὺς ἐδίδασκε τὴν ἱππικὴν καὶ τοὺς ἔκαμε πρώτους μέσα στῆν Ἀθήνα, καὶ στῆ μουσικῇ, στῆν πάλη καὶ στὰ ἄλλα ὅσα ἀνέχουν σὲ τέχνη τοὺς ἐπαίδευσεν καὶ τοὺς ἔκαμε καλύτερους ἀπὸ ὅλους· ἀγαθοὺς ἄνδρες δὲν ἤθελε ἄραγε νὰ τοὺς κάμῃ; Ἐγώ, νομίζω, ἤθελε, φοβούμαι ὅμως μήπως αὐτὸ δὲν εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα. Καὶ γὰρ νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ἀδύνατοι φάνηκαν σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα λίγοι Ἀθηναῖοι καὶ οἱ πρὸ ἀσημαντοὶ (!), c θυμῶς ἀκόμη, ὅτι ὁ Θουκυδίδης (2) ἀνάθρεψε δυὸ γιούς, τὸν Μελισία (3) καὶ τὸν Στέφανον· καὶ στὰ ἄλλα τοὺς ἐπαίδευσεν καλά, ἀλλὰ στῆν πάλη ξεπέρασαν ὅλους τοὺς Ἀθηναίους· τὸν ἔνα τὸν ἐμπιστεύθηκε στὸν Ξανθία, τὸν ἄλλο στὸν Εὐδῶρον· περνοῦσαν τότε αὐτοὶ γιὰ πρῶτοι στῆν πάλη; ἢ δὲν θυμᾶσαι;

ΑΝ. Ναί, ναί, ἔχω ἀκούσει.

XXXIV. ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν φανερό ὅτι ὁ Θουκυδίδης δὲν θὰ ἐδίδασκε ποτὲ τὰ παιδιὰ του ὅσα ἔπρεπε νὰ δα- d χωρί γὰρ νὰ μάθουν, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἐδίδασκεν ἐκεῖνα, ποὺ χωρὶς νὰ πρέπει νὰ ἐξοδέψῃ κανεὶς τίποτε, θὰ τοὺς ἔκαναν ἀγαθοὺς ἄνδρες, ἂν βέβαια ἢ ἀρετῇ ἦταν διδασκτὸ πρᾶγμα; Ἦταν, ὁμολογεῖς φίλος καὶ ὁ Θουκυδίδης ἀσημος καὶ δὲν εἶχε πολλοὺς φίλους Ἀθηναίους καὶ ἀπὸ τοὺς συμμά-

αὐτῷ πλείστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων; καὶ οὐκίας μεγάλης ἢ καὶ εὐόνατο μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν, ὥστε εἴπερ ἦν τοῦτο διδασκόν, ἐξευρεῖν ἂν ὅστις ἐμελλεν αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς ἀγαθοὺς ποιήσειν, ἢ τῶν ἐπιχωρίων τις ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχολάζεν διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἑταῖρε Ἄνυτε, μὴ οὐκ ἦ διδασκὼν ἀρετῇ;

ΑΝ. ὦ Σώκратες, ὁρᾷς μοι δοκεῖς κακῶς λέγειν ἀνθρώπους. ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν σοι συμβουλεύσαιμι, εἰ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, εὐλαβεῖσθαι ὥς ἴσως μὲν καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ὅσων ἐστιν κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους ἢ εὖ, ἐν τῇδε 95a δὲ καὶ πάντῃ ὁμαι δὲ σὲ καὶ αὐτὸν εἰδέναι.

XXXV. ΣΩ. ὦ Μένων, Ἄνυτος μὲν μοι δοκεῖ χαλεπαίνειν καὶ οὐδὲν θαυμάζω· οἶται γάρ με πρῶτον μὲν κακηγορεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, ἔπειτα ἡγεῖται καὶ αὐτὸς εἶναι εἰς τούτων. ἀλλ' οὐτος μὲν ἂν ποτε γνῶ, οἷόν ἐστιν τὸ κακῶς λέγειν, παύσεται χαλεπαίνων, νῦν δὲ ἀγνοεῖ· σὺ δέ μοι εἰπέ, οὐ καὶ παρ' ὑμῖν εἰσιν καλοὶ καγαθοὶ ἄνδρες;

ΜΕΝ. Πάνν γε.

b ΣΩ. Τί οὖν; ἐθέλουσιν οὗτοι παρέχειν αὐτοὺς διδασκάλους τοῖς νέοις, καὶ ὁμολογεῖν διδάσκαλοι τε εἶναι καὶ διδασκὼν ἀρετῇ;

ΜΕΝ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκратες, ἀλλὰ τότε μὲν ἂν αὐτῶν ἀκούσαις ὡς διδασκόν, τότε δὲ ὡς οὐ.

ΣΩ. Φάμεν οὖν τούτους διδασκάλους εἶναι τούτου τοῦ πράγματος, οἳς μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο ὁμολογεῖται;

ΜΕΝ. Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκратες.

c ΣΩ. Τί δὲ δῆ; οἱ σοφισταὶ σοι οὗτοι, οἵπερ μόνον ἐπαγγέλλονται, δοκοῦσι διδασκαλοὶ εἶναι ἀρετῆς;

ΜΕΝ. Καὶ Γοργίου μάλιστα, ὦ Σώκратες, ταῦτα ἀγαμαι, ὅτι οὐκ ἂν ποτε αὐτοῦ τοῦτο ἀκούσαις ὑποσχνομένου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων κατοχεῖ, ὅταν ἀκούσῃ ὑποσχνομένου· ἀλλὰ λέγειν οἶται δεῖν ποιεῖν δεινούς.

χους; Καὶ ἀπὸ μεγάλης οἰκογένεια ἦταν καὶ μεγάλη ἐπιτροπὴ εἶχε καὶ στήν πόλιν μας καὶ στοὺς ἄλλους Ἑλλήνες, ὥστε, ἂν αὐτὸ ἦταν διδασκτὸ, θὰ εὕρισκεν ἐκεῖνον ποῦ θὰ ἔκανε ἀγαθοὺς τοὺς γιούς του, ἢ ἀπὸ τοὺς ἐντόπιους ἢ ἀπὸ τοὺς ξένους, ἂν στὸν ἴδιο δὲν ἔμενε καιρὸς ἀπὸ τίς φροντίδες γιὰ τὴν πόλιν. Ἀλλά, φίλε Ἄνυτε, μήπως δὲν εἶναι διδασκτὸ πράγμα ἡ ἀρετῇ.

ΑΝ. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι εὐκόλα κακολογεῖς τοὺς ἀνθρώπους. Θὰ σὲ συμβουλεύω, ἂν θέλῃς νὰ μὲ ἀκούσῃς, νὰ εἶσαι προσεκτικός. Γιατὶ καὶ σὲ ἄλλῃ πόλιν ἴσως εἰναι εὐκολώτερο νὰ κάνῃ κανεὶς κακὸ παρά καλὸ στοὺς ἀνθρώπους, σὲ τούτῃν ἐδῶ ὅμως εἶναι πέρα πολύ εὐκόλο· νομίζω δὲ πῶς καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὸ ξέρεις.

XXXV. ΣΩ. Ὁ Ἄνυτος, Μένων, μοῦ φαίνεται πῶς ἀγριεύει, καὶ δὲν παραξενεύομαι καθόλου·

Ἐναντιρίζῃ ἡ συζήτηση, γιατί πρώτα νομίζει ότι ἐγὼ καὶ σὲ τὸν Μένωνα. Ἡ ἀρετὴ δὲν διδάσκειται, νομίζει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ἕνας ἀπ' αὐτοὺς. Ἄν ὅμως κάποτε

καταλάβῃ τί εἶναι κακολογία, θὰ πᾶσῃ νὰ ἀγριεύῃ, ἀλλὰ τώρα τὸ ἀγνοεῖ· μὰ πὲς μου ἐσύ, καὶ σὲ σὰς δὲν ὑπάρχουν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

b ΣΩ. Λοιπὸν; Θέλουν αὐτοὶ νὰ γίνονται διδασκαλοὶ στοὺς νέους καὶ ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι διδασκαλοὶ καὶ ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκτὸ πράγμα;

ΜΕΝ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία, Σωκράτη· ἔπειτα ἄλλοτε θὰ τοὺς ἀκούεις νὰ λέγουν πῶς εἶναι διδασκτὸ πράγμα, καὶ ἄλλοτε πῶς δὲν εἶναι.

ΣΩ. Νὰ ποῦμε λοιπὸν πῶς αὐτοὶ εἶναι διδασκαλοὶ γιὰ τοῦτο τὸ πράγμα, τὴν ὥρα ποῦ δὲν δέχονται αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο;

ΜΕΝ. Δὲν νομίζω, Σωκράτη.

c ΣΩ. Γιὰ πὲς μου. Τοῦτοι οἱ σοφισταί, ποῦ μόνον δὲ τὸ ἔχουν ἐπαγγελμα, νομίζεις πῶς εἶναι διδασκαλοὶ τῆς ἀρετῆς;

ΜΕΝ. Ἐκεῖνο, Σωκράτη, ποῦ περισσότερο χαίρομαι στὸν Γοργία, εἶναι ὅτι ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἀκούεις νὰ ὑπόσχεται αὐτὸ τὸ πράγμα, περιγεῖ μάλιστα τοὺς ἄλλους, δταν τοὺς ἀκούσῃ νὰ δίνουν τέτοιες ὑποσχέσεις· νομίζει μόνον ὅτι καθῆκον του εἶναι νὰ κάνῃ τοὺς ἄλλους δεινούς ῥήτορες.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα σοὶ δοκοῦσιν οἱ σοφισταὶ διδάσκαλοι εἶναι;

MEN. Οὐκ ἔχω λέγειν, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ αὐτοὺς ὅπερ οἱ πολλοὶ πέπονθα· τοτὲ μὲν μοι δοκοῦσιν, τοτὲ δὲ οὐ.

d ΣΩ. Οἴσθα δὲ ὅτι οὐ μόνον σοὶ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτικοῖς τοῦτο δοκεῖ τοτὲ μὲν εἶναι διδασκόν, τοτὲ δ' οὐ, ἀλλὰ καὶ Θεόγγιν τὸν ποιητὴν οἶσθ' ὅτι ταῦτα ταῦτα λέγει;

MEN. Ἐν ποίοις ἔπεσιν;

XXXVI. ΣΩ. Ἐν τοῖς ἐλεγείοις, οὗ λέγει

καὶ παρὰ τοῖσιν πῖνε καὶ ἐσθιε, καὶ μετὰ τοῖσιν

ἴξε, καὶ ἄνδανε τοῖς, ὦν μεγάλη δύναμις.

ἐσθλὸν μὲν γὰρ ἄν' ἐσθλὰ διδάξει· ἦν δὲ κακοῖσιν

e συμμίσησιν, ἀπολεῖς καὶ τὸν ὄντα νόον. οἶσθ' ὅτι ἐν τούτοις μὲν ὡς διδασκτοῦ οὐσης τῆς ἀρετῆς λέγει;

MEN. Φαίνεται γε.

ΣΩ. Ἐν ἄλλοις δὲ γε ὀλίγον μεταβάς,

εἰ δ' ἦν ποιητόν, φησί, καὶ ἔνθετον ἀνδρὶ νόημα,

λέγει πως ὅτι

πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους ἔφερον

οἱ δυνάμειοι τοῦτο ποιεῖν, καὶ

οὐ ποτ' ἂν ἐξ ἀγαθοῦ πατρὸς ἔγεντο κακός,

96a πειθόμενος μύθοισι σάφροσιν· ἀλλὰ διδάσκων

οὐ ποτε ποιήσεις τὸν κακὸν ἄνδρ' ἀγαθόν.

ἐννοεῖς ὅτι αὐτὸς αὐτῷ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν τὰναντία λέγει;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἐχεις οὖν εἰπεῖν ἄλλον ὁπουοῦν πράγματος, οὗ οἱ μὲν φάσκοντες διδάσκαλοι εἶναι οὐχ ὅπως ἄλλων διδάσκαλοι ὁμολογοῦνται, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ ἐπίστασθαι, ἀλλὰ

b πανηροὶ εἶναι περὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, οὗ φασὶ διδάσκαλοι εἶναι, οἱ δὲ ὁμολογούμενοι αὐτοὶ καλοὶ κάγαθοι τοτὲ

ΣΩ. Δὲν σοῦ φαίνονται λοιπὸν οἱ σοφιστὰς διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς;

MEN. Δὲν μπορῶ νὰ ἀπαντήσω, Σωκράτη. Ἐπαθα καὶ ὁ ἴδιος ὅτι καὶ οἱ πολλοί· ἄλλοτε μοῦ φαίνονται, καὶ ἄλλοτε ὄχι.

d ΣΩ. Ξέρεις ὅτι δὲν εἶσαι μόνον ἐσὺ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ πολιτικοὶ ποῦ νομίζετε ἄλλοτε πῶς εἶναι διδασκτοὶ καὶ ἄλλοτε ὄχι; Ξέρεις ὅτι καὶ ὁ Θεόγγης ὁ ποιητὴς αὐτὰ τὰ ἴδια λέγει;

MEN. Σὲ ποιά ποιήματα;

XXXVI. ΣΩ. Στὶς ἐλεγείες του, ἐκεῖ ποῦ λέγει :

«Μαζὶ μ' αὐτοὺς νὰ φᾶς, νὰ πιῇς, μαζὶ μ' αὐτοὺς νὰ κάτσης,

καὶ δῶσε τοὺς χαρά, σ' αὐτοὺς πούχουνε δύναμη μεγάλη.

e Τί ἀπ' αὐτοὺς καλὰ θὰ διδασκῇς μ' ἂν συχνοσμίγης μὲ κακοὺς, καὶ τὸ μυαλὸ ποῦ εἶχες θὰ τὸ χάσης» (1). Βλέπεις ὅτι ἐδῶ μιλᾷ γιὰ τὴν ἀρετὴν, μὲ τὴν ιδέα πῶς εἶναι διδασκτοὶ πρᾶγμα;

MEN. Μὰ εἶναι φανερό.

ΣΩ. Σὲ ἄλλο μέρος ὅμως λίγο παρακάτω ἔτσι κάπως (2) λέγει:

«Μ' ἂν τὸ μυαλὸ τὸ φτιάχναν καὶ στὸν ἄνθρωπο τὸ ἐβάζαν,

μεγάλους καὶ πολλοὺς μισθοὺς θὰ κέρδιζαν αὐτοῖν. Οἱ ἱκανοὶ νὰ κάνουν τέτοιο πρᾶγμα.

Καὶ προσθέτει:

«Ἀπὸ καλὸ γονεῖο ποτὲ δὲ θάβγαине κακὸς ὁ γιὸς στὰ φρόνιμα ἂν πειθόταν λόγια του· ὅμως μὲ λόγια ἄνθρωπο κακὸ ποτὲ καλὸ δὲ θὰ τὸν κάμης».

96a Βλέπεις ὅτι ὁ ἴδιος τώρα γιὰ τὰ ἴδια πράγματα λέγει τὰ ἀντίθετα;

MEN. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Μπορεῖς λοιπὸν νὰ μοῦ πῆς ὅποιοδῆποτε ἄλλο πρᾶγμα, ὅπου ἐκείνους ποῦ ἱσχυρίζονται πῶς τὸ διδάσκουν, ὅχι μόνον δὲν τοὺς ἀναγνωρίζουν γιὰ δασκάλους ἄλλων, ἀλλὰ λέγουν ὅτι οὐτε καὶ οἱ ἴδιοι ξέρουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ εἶναι κακοὶ σὲ κεῖνο ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα ποῦ λένε πῶς διδάσκουν· καὶ ὅπου ἐκείνοι πάλι, ποῦ οἱ ἄλλοι τοὺς ἀναγνωρί-

1) Έκδ. Hiller—Crusius, poetae elegiaci et iambici σ. 68. στ. 33-36. Τὰ πλατωνικὰ κείμενα ἀρχίζει: «Καὶ παρὰ τοῖσιν» ἀντὶ τοῦ ἀμετὰ τοῖσιν τοῦ Θεόγγιν· στὸν τρίτο στίχο πάλι ἔχει «διδάσκει» ἀντὶ τοῦ μαθήσασιν τοῦ Θεόγγιν.

2) Τὸ κάπως, γιατί ἀλλάζει τὴ σειρά τῶν δύο πρώτων στίχων (ὅπ. παρ. στ. 434-439). Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ ὀργανώνει κάπως διαφορετικὰ καὶ τὸ νόημα.

μέν φασιν αὐτὸ διδασκόν ἐναι, τοτὲ δὲ οὐ; τοὺς οὖν οὕτω τεταραγμένους περὶ ὅταν οὖν φαίης ἂν σὺ κριτὴς διδασκάλους εἶναι;

MEN. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

XXXV. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μήτε οἱ σοφισταὶ μήτε οἱ αὐτοὶ καλοὶ ἀγαθοὶ ὄντες διδάσκαλοι εἰσι τοῦ πράγματος, ὅλον ὅτι οὐκ ἂν ἄλλοι γε;

MEN. Οὐ μοι δοκεῖ.

c ΣΩ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

MEN. Δοκεῖ μοι ἔχειν ὥς λέγεις.

ΣΩ. Ὡμολογήκαμεν δέ γε, πράγματος οὐ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταί εἶεν, τοῦτο μὲν διδασκόν ἐναι;

MEN. Ὡμολογήκαμεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀρετῆς οὐδαμοῦ φαίνονται διδάσκαλοι;

MEN. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

MEN. Φαίνεται οὕτως.

ΣΩ. Ἀρετὴ ἄρα οὐκ ἂν εἴη διδασκόν;

d MEN. Οὐκ ἔοικεν, εἴπερ ὁρθῶς ἡμεῖς ἐσκέμεθα. ὥστε καὶ θαυμάζω δὴ, ὦ Σώκратες, πότερὸν ποτε οὐδ' εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἢ τίς ἂν εἴη τρόπος τῆς γενέσεως τῶν ἀγαθῶν γιγνομένων.

ΣΩ. Κυνεισέομεν, ὦ Μένων, ἐγὼ τε καὶ σὺ φαῖλοι τινες εἶναι ἄνδρες, καὶ σέ τε Γοργίας οὐχ ἱκανῶς πεπαιδευμένοι καὶ ἐμὲ Πρόδικος, παντὸς μᾶλλον οὐκ προσεκτέον τὸν νοῦν ἡμῶν αὐτοῖς, καὶ ζητητέον ὅστις ἡμᾶς ἐνὶ γέ τῳ τρόπῳ βελτίους ποιήσει· λέγω δὲ ταῦτα ἀποβλέψας πρὸς τὴν ἀρετὴν ζητήσω, ὥς ἡμᾶς ἔλαθε καταγελαστός ὅτι οὐ μόνον ἐπιστήμης ἡγουμένης ὁρθῶς τε καὶ εὖ τοῖς ἀνθρώποις πράττεται τὰ πράγματα, ἢ ἴσως καὶ διαφεύγει ἡμᾶς τὸ γινῶναι τίνα ποτὲ τρόπον γίνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

MEN. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκратες;

97a XXXVIII. ΣΩ. Ὡδε· εἰ μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δεῖ ὠφελίμους εἶναι, ὁρθῶς ὠμολογήκαμεν τοῦτο γε εἶναι οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι· ἢ γάρ;

MEN. Ναί.

ζουν γὰρ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς σ' αὐτό, τῇ μιᾷ λέγουν πῶς εἶναι διδασκὸν καὶ τὴν ἄλλην ὄχι; Ἀνθρώποι ποὺ βρίσκονται σὲ τέτοια ἀνεμοζάλη γὰρ ὅτι δὴ ποτε πράγμα, θάλεγες ἐσθ' εἶναι πραγματικὰ διδάσκαλοι γι' αὐτό;

MEN. Ἐγὼ, μὰ τὸ Δία, ὄχι.

XXXVII. ΣΩ. Ἀφοῦ λοιπὸν οὔτε οἱ σοφιστὲς οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἶναι διδάσκαλοι αὐτοῦ τοῦ πράγματος, δὲν εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι;

MEN. Ναί, δὲν ὑπάρχουν.

ΣΩ. Κι' ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι οὔτε καὶ μαθηταί;

MEN. Εἶναι, νομίζω, ὅπως λέγεις.

ΣΩ. Δὲν ἔχομε δεχθῆναι, γὰρ ὅποιον πρᾶγμα οὔτε διδάσκαλοι οὔτε μαθητὲς ὑπάρχουν, αὐτὸ οὔτε διδασκὸν εἶναι;

MEN. Τὸ δεχθήκαμε.

ΣΩ. Τῆς ἀρετῆς λοιπὸν πουθενά δὲν παρουσιάζεται διδάσκαλος ἔτσι;

MEN. Ἔτσι.

ΣΩ. Κι' ὅταν δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι, οὔτε μαθηταί;

MEN. Ἔτσι ἐγίνε φανερόν.

ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ ἀρετὴ διδασκὸν πρᾶγμα (1).

d MEN. Δὲν μοιάζει, ἀν βέβαια ἐμεῖς ἔχομε κάμει σωτὴρ τὴν ἐξέτασή μας. Τόσο ποὺ ἀναρωτιέμαι, Σωκράτη, ἄραγε οὔτε καλοὶ ἄνθρωποι ὑπάρχουν, ἢ ποῖος τέλος πάντων εἶναι ὁ τρόπος ποὺ γίνονται ὅσοι γίνονται ἀγαθοί.

ΣΩ. Φοβοῦμαι, Μένων, πῶς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ εἴμαστε ἓνα τίποτε, καὶ σένα ὁ Γοργίας δὲν σὲ μόρφωσε καλὰ καὶ μένα ὁ Πρόδικος. Πρέπει λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο νὰ προσέξωμε τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ νὰ ζητήσωμε ἐκεῖνον ποὺ μὲ κάποιο τρόπο θὰ μᾶς κάμῃ καλύτερος. Τὰ λέγω αὐτὰ ἔχοντας στὴν νοῦν μου τὴν ἔρευνα ποὺ κάναμε πρὶν λίγο· πόσο, μὲ τρόπον καταγελαστόν, μᾶς ξέφυγεν ὅτι δὲν εἶναι μόνο, ὅταν ἡγήται ἡ ἐπιστήμη, ποὺ οἱ ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων γίνονται καὶ καλὰ καὶ σοφά· γὰρ τοῦτο ἴσως καὶ δὲν μπορούμε νὰ ξέρωμε μὲ ποῖον τρόπο γίνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

MEN. Τί ἐννοεῖς, Σωκράτη;

1) Γὰρ τὸ ὅτι οὕτως πρβλ. «Πρωταγόρας» 327e-328d καὶ «Ἀλκιβ.» I, 110e-111a.

ΣΩ. Καὶ ὅτι γε ὠφελίμοι ἔσονται, ἂν ὀρθῶς ἡμῖν ἡγῶνται τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτο πον καλῶς ὁμολογοῦμεν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. "Οτι δ' οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἡγεῖσθαι, ἐὰν μὴ φρόνιμος ᾖ, τοῦτο ὁμοίῳ ἔσμεν οὐκ ὀρθῶς ὁμολογηκόσιν.

ΜΕΝ. Πῶς δὴ [ὀρθῶς] λέγεις;

ΣΩ. Ἐγὼ ἔρω· εἰ τις εἰδὼς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λάρισαν ἢ ὅποι βοῦλει ἄλλοσε βαδίζει καὶ ἄλλοις ἡγοῖτο, ἄλλο τι ὀρθῶς ἂν καὶ εὖ ἡγοῖτο;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

b ΣΩ. Τί δ' εἰ τις ὀρθῶς μὲν δοξάζων, ἥτις ἐστὶν ἡ ὁδός, ἐληλυθὼς δὲ μὴ μῆδ' ἐπιστάμενος, οὐ καὶ οὗτος ἂν ὀρθῶς ἡγοῖτο;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ ἕως γ' ἂν πον ὀρθὴν δόξαν ἔχη περὶ τῶν ὀστέρος ἐπιστήμην, οὐδὲν χεῖρων ἡγεμὼν ἔσται, οἰόμενος μὲν ἀληθῆ, φρονῶν δὲ μὴ, τοῦ τοῖτα φρονούντος.

ΜΕΝ. Οὐδὲν γάρ.

ΣΩ. Δόξα ἄρα ἀληθὴς πρὸς ὀρθότητα πράξεως οὐδὲν χεῖρων ἡγεμὼν φρονήσας· καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ νῦν δὴ παραλείπομεν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρετῆς σκέψει, ὅποῦν τι εἴη, c λέγοντες ὅτι φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν· τὸ δὲ ἄρα καὶ δόξα ἦν ἀληθῆς.

ΜΕΝ. Ἐοικέ γε.

ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα ἦν ττον ὠφελιμὴν ἔστιν ὀρθὴ δόξα ἐπιστήμης.

ΜΕΝ. Τοσοῦτω γε, ὡ Σώκρατες, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπιστήμην ἔχων αἰεὶ ἂν ἐπιτυχάνῃ, ὁ δὲ τὴν ὀρθὴν δόξαν τότε μὲν ἂν τυγχάνῃ, τότε δ' οὐ.

XXXIX. ΣΩ. Πῶς λέγεις; ὁ αἰεὶ ἔχων ὀρθὴν δόξαν οὐκ αἰεὶ ἂν τυγχάνῃ, ὥσπερ ὀρθὰ δοξάζει;

d ΜΕΝ. Ἀνάγκη μοι φαίνεται ὥστε θανατῶ, ὡ Σώκρατες, τούτου οὗτος ἔχοντος, ὅτι δὴ ποτε πολλὴ τιμιωτέρα ἢ ἐπιστήμη τῆς δόξης ὀδξῆς, καὶ δι' ὅτι τὸ μὲν ἔτερον, τὸ δὲ ἕτερον ἔστιν αὐτῶν.

XXXVIII. ΣΩ. Νά τί· ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες πρέπει νὰ εἶναι ὠφελίμοι, αὐτὸ σωστὰ δεχτήκαμε πῶςδὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλιῶς. Ἔτσι;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ οἱ θὰ εἶναι ὠφελίμοι, ἂν ὀρθὰ κυβερνοῦν τίς ὑποθέσεις μας, καὶ τοῦτο καλὰ δὲν τὸ δεχόμεσταν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. "Οτι ὁμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κυβερνᾷ κανεὶς ὀρθά, παρὰ μόνον μὲ τὸ νοῦ, μὲ τοῦτο μοιάζουμε μὲ ἀνθρώπους πού δὲν ἔχουν σωστὰ δεχτὴ κάτι.

ΜΕΝ. Μὰ πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΣΩ. Θὰ σοῦ πῶ. "Αν κάποιος γνωρίζοντας τὸ δρόμο πού πάει στὴ Λάρισα, ἢ ὅπου ἄλλου, τὸν παίρνει καὶ ὀδηγῇ καὶ ἄλλους, δὲν θὰ ἦταν ἕνας σωστός καὶ καλὸς ὀδηγός;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Πές μου τώρα. "Αν κανεὶς, χωρὶς νὰ ἔχη πάει σὲ ἕνα μέρος καὶ οὐτὲ νὰ ξέρη τὸ δρόμο, σχηματίζει ὀρθὴ γνώμη γιὰ τὸ δρόμο, δὲ θὰ ἦταν καὶ αὐτὸς σωστός ὀδηγός; b

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Καὶ ὅσον καιρὸ βέβαια ἔχει σωστὴ γνώμη γιὰ ὅσα ὁ ἄλλος ἔχει ἐπιστήμη, δὲν θὰ εἶναι καθόλου χειρότερος ὀδηγός ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἔχει τὴ φρόνηση, αὐτὸς πού νομίζει τὰ ἀληθῆ, χωρὶς ὁμως ἐπιστήμη.

ΜΕΝ. Ναί, καθόλου χειρότερος.

ΣΩ. Ἡ ἀληθινὴ λοιπὸν γνώμη δὲν εἶναι καθόλου χειρότερος ὀδηγός ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην σὺ νὰ γίνῃ ἢ ὀρθὴ πράξη· τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι πού πρὶν λίγο παραλείψαμε, ὅταν ἐρευνούσαμε τί εἶναι ἡ ἀρετὴ, λέγοντας ὅτι μόνον ἡ φρόνηση κυβερνᾷ τὴν ὀρθὴν πράξη· ὁμως ἡ ἀληθινὴ γνώμη ἦταν καὶ κείνη, ὅπως φαίνεται, ὀδηγός.

ΜΕΝ. Ναί, φαίνεται.

ΣΩ. Ἡ ὀρθὴ γνώμη δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου λιγώ-
τερο ὠφελιμὴ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη.
"Ορθὴ γνώμη καὶ ἐ-
πιστήμη. Τὰ ἀγάλα-
τα τοῦ Δαίδαλου
Σωκράτη, ὅτι ἐκεῖνος πού ἔχει τὴν
ἐπιστήμην ὁδὲ βιάζει πάντα στὴν ἐπι-
τυχία, ἐνῶ ὁ ἄλλος πού ἔχει τὴν ὀρθὴν γνώμην τὴ μὴ θὰ ἐπι-
τύχαινε τὴν ἄλλη δξί.

XXXIX. ΣΩ. Τί λές; Ἐκεῖνος πού ἔχει πάντα ὀρθὴν γνώμην δὲν θὰ ἐπιτύχαινε πάντα, ὅσο θὰ εἶχε ὀρθὴν γνώμην;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό, ναί. "Αν ὁμως ἔτσι εἶναι, τότε d

ἦττον ὠφελίμη ἔσται εἰς τὰς πράξεις, οὐδὲ ἄνηρ ὁ ἔχων ὀρθὴν δόξαν ἢ ὁ ἐπιστήμην.

MEN. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Καὶ μὴν ὃ γε ἀγαθὸς ἄνηρ ὠφέλιμος ἡμῖν ὡμολογήται εἶναι.

MEN. Naί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνον δι' ἐπιστήμην ἀγαθοὶ ἄνδρες ἂν εἴεν καὶ ὠφέλιμοι ταῖς πόλεσιν, εἴπερ εἴεν, ἀλλὰ καὶ δι' ὀρθὴν δόξαν, τούτοις δὲ οὐδέτερον φύσει ἐστὶν τοῖς ἀνθρώποις, οὔτε ἐπιστήμη οὔτε δόξα ἀληθής, [οὐτ' ἐπίκτητα]

d — ἢ δοκεῖ σοι φύσει ὅποτερον αὐτοῖς εἶναι;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ φύσει, οὐδὲ οἱ ἀγαθοὶ φύσει εἶεν ἂν.

MEN. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἐπειδὴ δέ γε οὐ φύσει, ἐσκοποῦμεν τὸ μετὰ τοῦτο, εἰ διδασκὸν ἔστιν.

MEN. Naί.

ΣΩ. Οὐκοῦν διδασκὸν ἔδοξεν εἶναι, εἰ φρόνησις ἢ ἀρετή;

MEN. Naί.

ΣΩ. Κἂν εἴ γε διδασκὸν εἴη, φρόνησις ἂν εἴναι;

MEN. Πάνυ γε.

e ΣΩ. Καὶ εἰ μὲν γε διδάσκαλοι εἴεν, διδασκὸν ἂν εἶναι, μὴ ὄντων δὲ οὐ διδασκόν;

MEN. Οὐτως.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὡμολογήκαμεν μὴ εἶναι αὐτοῦ διδασκάλους;

MEN. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Ὁμολογήκαμεν ἄρα μῖτε διδασκὸν αὐτὸ μῖτε φρόνησιν εἶναι;

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθὸν γε αὐτὸ ὁμολογοῦμεν εἶναι;

MEN. Naί.

ΣΩ. Ὁφέλιμον δὲ καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ὀρθῶς ἡγούμενον;

MEN. Πάνυ γε.

99a ΣΩ. Ὁρθῶς δὲ γε ἡγεῖσθαι δύο ὄντα ταῦτα μύνα, δόξαν τε ἀληθὴ καὶ ἐπιστήμην, ἃ ἔχων ἄνθρωπος ὀρθῶς

Ξεις, οὔτε ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ὀρθὴν γνώμην, ἀπὸ ἐκείνων ποὺ ἔχει ἐπιστήμην.

MEN. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Δεχτήκαμε βέβαια ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἶναι

ἄνακεφαλαίωση. ὠφέλιμος.

MEN. Naί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀγαθοὶ ἄν-

δρες δὲν γίνονται μόνοι μετ' ἐπιστήμην ἀλλὰ καὶ μετ' ὀρθὴν γνώμην, καὶ κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο δὲν εἶναι ἀπὸ τῆ φύσης τὸν ἄνθρωπον, οὔτε ἡ ἐπιστήμη οὔτε ἡ ὀρθὴ γνώμη.... Ἡ

φύσις; (1).

MEN. Σὲ μένα ὄχι.

ΣΩ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπὸ τῆ φύσης, ἐξ-
τάξαμε τὸ κατόπιν ἀπὸ αὐτοῦ, ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκὸν

πράγμα.

MEN. Naί.

ΣΩ. Δὲν μᾶς φάνηκε ὅτι εἶναι διδασκὸν πρᾶγμα, ἂν ἡ

ἀρετὴ εἶναι φρόνησις; (2).

MEN. Naί.

ΣΩ. Καὶ ὅτι, ἂν ἦταν διδασκὴ, θὰ ἦταν φρόνησις;

MEN. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ ὅτι, ἂν ὑπάρχουν διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς,

e εἶναι διδασκὴ, ἂν ὄχι, δὲν εἶναι;

MEN. Ἔτσι

ΣΩ. Δεχτήκαμε ὁμῶς ὅτι δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι

τῆς ἀρετῆς.

MEN. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Δεχτήκαμε λοιπὸν ὅτι οὔτε διδασκὴ, οὔτε φρόνη-

σι εἶναι.

ΠΕΝ. Βεβαίως.

ΣΩ. Δεχόμεστε βέβαια ὅτι εἶναι ἀγαθόν;

MEN. Naί.

ΣΩ. Καὶ ὅτι ὠφέλιμο καὶ ἀγαθὸν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κυ-

βεραῖν σώσται;

MEN. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ ὅτι αὐτὰ ποὺ ὀρθὰ κυβερνοῦν εἶναι μόνο

99a δύο, ἡ ἀληθινὴ γνώμη καὶ ἡ ἐπιστήμη, ποὺ ὅταν τὰ ἔχῃ ὁ

1) Ἀντιθέτει τῇ φύσει πρὸς τὸν λόγο, καὶ γενικώτερα, τὴν ψυχὴν.

2) «Φρόνησις» καὶ «ἐπιστήμη» γὰρ τὸν Σωκράτη στη συζήτηση

τούτῃ καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ 87c-89a εἶναι σχεδὸν συνώνυμα.

ἡγεῖται. τὰ γὰρ ἀπὸ τύχης γιγνόμενα οὐκ ἀνθρωπίνῃ ἡγεμονίᾳ γίνονται· ὧ δὲ ἀνθρώπος ἡγεμὼν ἐστὶν ἐπὶ τὸ ὁρθόν, δύο ταῦτα, δόξα ἀληθοῦς καὶ ἐπιστήμη.

ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι οὕτως.

ΧΛΙ. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ διδακτόν ἐστιν, οὐδ' ἐπιστήμη δὴ ἐτι γίνονται ἡ ἀρετὴ;

ΜΕΝ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Αὐοῖν ἄρα ὄντιον ἀγαθοῖν καὶ ὠφελίμων τὸ μὲν ἕτερον ἀπολέλυνται, καὶ οὐκ ἂν εἴη ἐν πολιτικῇ πράξει ἐπιστήμη ἡγεμὼν.

ΜΕΝ. Οὐ μοι δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα σοφία τινὶ οὐδὲ σοφοὶ ὄντες οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες ἡγοῦντο ταῖς πόλεσιν, οἱ ἀμφὶ Θεμιστοκλέα τε καὶ σὺς ἔσθι "Ανυτος ὅδε ἔλεγεν" διὸ καὶ οὐχ οἱοί τε ἄλλους ποιεῖν τοιοῦτους οἱοὶ αὐτοὶ εἶναι, ἅτε οὐ δὲ ἐπιστήμην ὄντες τοιοῦτοι.

ΜΕΝ. Ἔοικεν οὕτως ἔχειν, ὦ Σώκρατες, ὥς λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὴ ἐπιστήμη, εὐδοξία δὴ τὸ λοιπὸν γίνονται· ἢ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες χρώμενοι τὰς πόλεις ὀρθοῦσιν, οὐδὲν διαφερόντως ἔχοντες πρὸς τὸ φρονεῖν ἢ οἱ χρησιμωδοί τε καὶ οἱ θεομάνεις· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσιν μὲν ἀληθῆ καὶ πολλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσιν.

ΜΕΝ. Κινδυνεύει οὕτως ἔχειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ Μένων, ἄξιον τούτους θεῖους καλεῖν τοὺς ἄνδρας, οἵτινες νοῦν μὴ ἔχοντες πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθοῦσιν ὧν πράττουσιν καὶ λέγουσι;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὁρθῶς ἄρ' ἂν καλοῖμεν θεοὺς τε σὺς νῦν δὴ ἐλέγομεν χρησιμωδοὺς καὶ μάντις καὶ τοὺς ποιητικοὺς ἅπαντας· καὶ τοὺς πολιτικούς οὐχ ἡκιστα τούτων φαίμεν ἂν θεοὺς τε εἶναι καὶ ἐνθουσιάζειν, ἐπίπνους ὄντας καὶ κατεχομένους ἐκ του θεοῦ, ὅταν κατορθώσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσιν.

1) Τὴν ὀρθὴν γνώμην καὶ τὴν ἐπιστήμην.
2) Μὲ τὴν πλατειὰ σημασίᾳ τοῦ ὄρου.

ἀνθρώπος κυβερνιέται καλὰ. "Ὅσο γιὰ κεῖνα ποὺ φέρνει ἡ τύχη, αὐτὰ δὲν γίνονται μὲ ἀνθρώπινη κυβέρνηση" σὲ δ, τι ὅμως ὁ ἀνθρώπος εἶναι ὁδηγὸς στὸ ὁρθό, ἔχομε μόνο αὐτὰ τὰ δύο, τὴν ἀληθινὴν γνώμην καὶ τὴν ἐπιστήμην.

ΜΕΝ. Ἔτσι νομίζω.

ΧΛΙ. ΣΩ. Ἀποῦ λοιπὸν δὲν εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα, οὔτε ἐπιστήμη πιά εἶναι ἡ ἀρετὴ;

ΜΕΝ. Τὸ ὅχι εἶναι φανερό.

ΣΩ. Ἀπὸ τὰ δύο (1) λοιπὸν ποὺ ἔχομε ἀγαθὰ καὶ ὠφέλιμα, πάει τὸ ἓνα· ἡ ἐπιστήμη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὁδηγὸς στὴν πολιτικὴ (2) πράξη.

ΜΕΝ. Δὲν μπορεῖ.

ΣΩ. Ὅχι λοιπὸν μὲ κάποια σοφία, οὔτε ὄντας σοφοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες κυβερνοῦσαν τίς τὴν πόλιν, ἐκεῖνοι οἱ γύρω στὸν Θεμίστοκλῆ καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ τώρα δὲ ἔλεγεσθ' ὅτι "Ανυτος. Γι' αὐτὸ καὶ

δὲν μποροῦν νὰ κάμουν ἄλλους σὰν τὸν αὐτὸν τους, γιὰτὶ καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἔγιναν μὲ ἐπιστήμην.

ΜΕΝ. Μοιάζει νὰ εἶναι ἔτσι, Σωκράτη, ὅπως λέγεις.

ΣΩ. Ἀποῦ λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, φανερό πῶς τὸ ἔργο γίνεται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν γνώμην. Αὐτὴν χρησιμοποιοῦντας οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες ἀνορθώνουν τίς πόλεις, χωρὶς νὰ ἔχουν μὲ τὴ φρόνηση καμμιὰν ἐξαιρετικὴν σχέση, περισσότερο ἀπὸ τοὺς χρησιμωδοὺς καὶ τοὺς θεομάνεις· καὶ αὐτοὶ λέγουν πολλὰς ἀλήθειες, μὰ τίποτε ἀπ' αὐτὰ ποὺ λέγουν δὲν ξέρουν.

ΜΕΝ. Πάει νὰ εἶναι ἔτσι.

ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν σωστὸ, Μένων, νὰ ὀνομάζωμε θεοὺς αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες, ποὺ ἐνῶ δὲν ἔχουν τὴ νόηση, πολλὰ καὶ μεγάλα φέρνουν σὲ ἐπιτυχία ἀπ' αὐτὰ ποὺ πράττουν καὶ λέγουν;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Σωστὰ λοιπὸν θὰ ὀνομάζωμε θεοὺς καὶ αὐτοὺς ποὺ τώρα δὲ ἐλέγαμε, τοὺς χρησιμωδοὺς καὶ τοὺς μάντις, καὶ ὅλους ὅσοι ἔχουν τὸ δαιμόνιο τοῦ ποιητῆ· ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι ὅχι λιγώτερο ἀπ' αὐτοὺς καὶ θεοὶ καὶ ἐμπνευσμένοι· ἔχουν μέσα τους θεϊκὴ πνοή καὶ εἶναι κατακτημένοι ἀπὸ κάποιο θεό, ὅταν φέρνουν σὲ καλὸ τέλος τὸ ἔργο τους, λέγοντας πολλὰ καὶ μεγάλα, χωρὶς τίποτε νὰ ξέρουν ἀπὸ ὅσα λέγουν.

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ αἱ γε γυναῖκες δῆπου, ὦ Μένων, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας θεῖους καλοῦσιν καὶ οἱ Λάκωνες ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος ἀνὴρ, φασίν, οὗτος.

MEN. Καὶ φαίνονται γε, ὦ Σώκρατες, ὁρθῶς λέγειν. καίτοι ἴσως Ἄνυτος ὁδε σοὶ ἄχθεται λέγοντι.

XLII. ΣΩ. Οὐδὲν μέλει ἔμοιγε. τούτων μὲν, ὦ Μένων, καὶ αὐθις διαλεξόμεθα· εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καλῶς ἐζητήσμεν τε καὶ ἐλέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη οὔτε φύσει οὔτε διδακτόν, ἀλλὰ θεῖα μοῖρα παρα-
100a γιγνομένη ἄνευ νοῦ, οἷς ἂν παραγίγνηται, εἰ μὴ τις εἴη τοιοῦτος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἷος καὶ ἄλλον ποιῆσαι πολιτικόν. εἰ δὲ εἴη, σχεδὸν ἂν τι οὗτος λέγοιτο τοιοῦτος ἐν τοῖς ζῶσιν, ὅλον ἔφη Ὀμηρος ἐν τοῖς τεθνεώσιν τὸν Τειρεσίαν εἶναι, λέγων περὶ αὐτοῦ, ὅτι οἷος πέπνυται τῶν ἐν Ἄδῳ, τοὶ δὲ σκικαὶ ἀΐσσουσι. ταῦτόν ἂν καὶ εὐθὺς τοιοῦτος ὥσπερ παρὰ σικιάς ἀληθὲς ἂν πρᾶγμα εἴη πρὸς ἀρετὴν.

b MEN. Κάλιστα δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐκ μὲν τοίνυν τούτου τοῦ λογιμοῦ, ὦ Μένων, θεῖα μοῖρα ἡμῖν φαίνεται παραγιγνομένη ἡ ἀρετὴ οἷς παρα-
γίγνεται· τὸ δὲ σαφές περὶ αὐτοῦ εἰσόμεθα τότε, ὅταν ποῖν
ᾧτινι πρῶτον τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνηται ἀρετὴ, πρότερον
ἐπιχειρήσωμεν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ζητεῖν τί ποτ' ἔστιν ἀρετὴ.
νῦν δ' ἔμοι μὲν ὦρα ποιῆσαι, σὺ δὲ ταῦτα ἄπερ αὐτὸς πέ-
c πεισαι· πείθῃ καὶ τὸν ἔξον τόνδε Ἄνυτον, ἵνα προάκωρος ᾗ· ὡς ἔαν πείσῃς τούτον, ἔστιν ὃ τι καὶ Ἀθηναίους ὀνήσεις.

MEN. Βεβαίότατα.

ΣΩ. Καὶ οἱ γυναῖκες, ἂν δὲν γελιέμαι, ὀνομάζουσι, Μένων, θεῖους τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρες· καὶ οἱ Λάκωνες, ὅταν ἐγκωμιάζωσιν ἕνα ἀγαθὸν ἄνδρα, αὐτὸς, λέγουσι, εἶναι θεῖος ἀνὴρ.

MEN. Καὶ εἶναι φανερόν, Σωκράτη, ὅτι σωστά λέγουσι.

οἷος δ' Ἄνυτος ἐδῶ ἴσως σοὺ θυμῶναι, γιὰτὶ λέγεις αὐτά.
XLIII. ΣΩ. Δὲν μὲν νοιάζει καθόλου. Μ' αὐτὸν, Μένων, θὰ
τὰ ξαναποῦμε. Ἄν ἡμεῖς τῶρα σὲ ὅλη τούτῃ τῇ συζήτησιν
καλῶς ἐρευνήσωμε καὶ μιλήσωμε, ἡ ἀρετὴ δὲν θὰ εἶναι οὔτε
ἀπὸ τῆ φύσεως οὔτε διδακτὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ σὲ ὅσους ἐμφανί-
ζεται ἔρχεται ἀπὸ θεϊκῆς εὐνοίας (¹), χωρὶς νόησης, ἐκτὸς
ἂν κἀποιὺς ἐνέχουσας πολιτικὰς μορφὰς νὰ μεταδώσῃ τὴν
ἀρετὴν τοῦ καὶ σὲ ἄλλον. Ἄν αὐτὸς ὑπάρξῃ, θὰ μπορούσε
σχεδὸν νὰ εἰπωθῇ γι' αὐτὸν ὅτι ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς
εἶναι, ὅπως εἶπον ὁ Ὀμηρος πῶς εἶναι ὁ Τειρεσίας
ἀνάμεσα στοὺς πεθαμένους, λέγοντας ὅτι ἀπ' ὅσους εἶναι
στὴν Ἀδὴ μόνος αὐτὸς ἔχει ἀπὸ τοῦ νοῦ τὴ χάρη, μὰ οἱ λοι-
ποὶ σὰν ἡσικιοὶ τριγυρίζουν (²). Τὸ ἴδιον καὶ μάλιστα ἀμέσως ὁ
κρῶζωπος αὐτὸς θὰ ἦταν, ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἕνα ἀληθινὸ
πρᾶγμα σὰν διπλά σὲ σικίε.

MEN. Πολὺ ὠραία μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, τὰ λέγεις.

ΣΩ. Ὅτερα ἀπ' αὐτῆς τῆ σειρά τῶν σκέψεων, Μένων,
ἡ ἀρετὴ εἶναι φανερόν πῶς μᾶς ἔρχεται ἀπὸ θεϊκῆς εὐνοίας, σὲ
ὅσους ἔρχεται· ἀλλὰ τὴν καθαρὰ ἀλήθειαν γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα
θὰ τὴ μάθωμε τότε, ὅταν, πρὶν ἐξετάσωμε μὲ ποῖον τρόπο
ἔρχεται στοὺς ἀνθρώπους, ἐρευνήσωμε πρῶτα τὸ πρᾶγμα
αὐτὸ καθαυτὸ καὶ ζητήσωμε τί εἶναι ἀρετὴ.

Τώρα ἐγὼ πρέπει νὰ πᾶω κάπου· ἐσὺ προσπάθησε
νὰ πείσῃς, σ' αὐτὰ ποῦ ὁ ἴδιος πείσθηκας, καὶ τούτον ἐδῶ
τὸν φίλον σου τὸν Ἄνυτο, γιὰ νὰ γίνῃ πῶς ἤθελμος· γιὰτὶ ἂν
τὸν πείσῃς, μπορεῖ καὶ στοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμῃς κάποιον
καλόν.

1) Στὸν «Πρωταγόραν» (320a) ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι οἱ γιοὶ τοῦ Περικλεῖ μόνον τοὺς κριτικόντες νέμονται ὥσπερ ἀρετὴν, ἐάν που αὐτοὶ καὶ οἱ περὶ τὸν ἄνθρωπον. Λιθοῦνται κανεῖς ὅτι ἡ σκέψις τοῦ βαδίζει καὶ τότε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς αἰετῆς μοίρας παραγιγνομένης ἀρετῆς.

2) Ὁδύσσεια ΙΚ, 495. (Μετὰφρ. Ζ. Σιδέρη, ἐκδ. Ζαχαροπούλου).